

SEANCE DU MERCREDI 3 DECEMBRE 1980
VERGADERING VAN WOENSDAG 3 DECEMBER 1980ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERING

SOMMAIRE :

CONGES :

Page 338.

MESSAGES :

Chambre des représentants, p. 338.

COMMUNICATIONS :

Page 339.

Assemblée de l'Atlantique Nord.

Dépenses en marge du budget.

DEMISSION D'UN SENATEUR :

Page 339.

DEMISSION D'UN SENATEUR ET VALIDATION DE POUVOIRS :

Page 339.

PROJETS DE LOI (Discussion) :

Projet de loi contenant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1980.

Projet de loi ajustant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1979.

Discussion générale. — *Orateurs* : MM. Boey, Radoux, Jorissen, Storme, Bertrand, Lahaye, Hoyaux, Kuylen, Payfa, Egelmeeers, p. 339. — MM. Kevers, de Bruyne, Dalem, Mme De Loore-Raeymaekers, MM. Sondag, Croux, Humblet, D'Haeyer, de Wasseige, R. Gillet, Dewulf, M. Coens, ministre de la Coopération au Développement, M. Nothomb, ministre des Affaires étrangères, M. le Président, p. 355.

ORDRE DES TRAVAUX :

Page 355.

PROPOSITION (Renvoi) :

Page 375.

Renvoi à la commission de la Justice de la proposition de résolution concernant l'incendie criminel dont a été victime l'athénée néerlandophone d'Etterbeek, qui est actuellement pendante à la commission de l'Intérieur et de la Fonction publique.

INHOUDSOPGAVE :

VERLOF :

Bladzijde 338.

BOODSCHAPPEN :

Kamer van volksvertegenwoordigers, blz. 338.

MEDEDELINGEN :

Bladzijde 339.

Noordatlantische Assemblée.

Uitgaven buiten de begroting.

ONTSLAG VAN EEN SENATOR :

Bladzijde 339.

ONTSLAG VAN EEN SENATOR EN GELDIGVERKLARING VAN GELOOFSBRIEVEN :

Bladzijde 339.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking) :

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1980.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1979.

Algemene bespreking. — *Sprekers* : de heren Boey, Radoux, Jorissen, Storme, Bertrand, Lahaye, Hoyaux, Kuylen, Payfa, Egelmeeers, blz. 339. — De heren Kevers, de Bruyne, Dalem, Mevr. De Loore-Raeymaekers, de heren Sondag, Croux, Humblet, D'Haeyer, de Wasseige, R. Gillet, Dewulf, de heer Coens, minister van Ontwikkelingssamenwerking, de heer Nothomb, minister van Buitenlandse Zaken, de Voorzitter, blz. 355.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN :

Bladzijde 355.

VOORSTEL (Verwijzing) :

Bladzijde 375.

Verwijzing naar de commissie voor de Justitie van het voorstel van resolutie betreffende de brandstichting in het Nederlandstalig atheneum van Etterbeek, dat thans bij de commissie voor de Binnenlandse Zaken en het Openbaar Ambt aanhangig is.

VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER
PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT

M. Bogaerts, secrétaire, prend place au bureau.

De heer Bogaerts, secretaris, neemt plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 10 m.

De vergadering wordt geopend te 14 u. 10 m.

CONGES — VERLOF

Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Poulet et Hostekint, pour raison de santé; M. Adriaensens, en mission à l'étranger, demandent un congé.

Vragen verlof : Mevr. D'Hondt-Van Opdenbosch, de heren Poulet en Hostekint, wegens gezondheidsredenen; de heer Adriaensens, met opdracht in het buitenland.

— Ces congés sont accordés.

Dit verlof wordt toegestaan.

Mme Staels-Dompas et M. van Waterschoot, à l'étranger; Mme Remy-Oger et M. De Graeve, malades; Mme De Backer-Van Ocken et M. Lutgen, en raison d'autres devoirs; MM. De Meyer, en raison de devoirs universitaires; Cuvelier, en raison de devoirs professionnels; Van Herreweghe, en raison d'un deuil familial; Verbist et De Seranno, pour des raisons personnelles; Flagothier, en raison de devoirs administratifs; Belot, empêché, demandent d'excuser leur absence à la présente séance.

Afwezig met bericht van verhindering : Mevr. Staels-Dompas en de heer van Waterschoot, in het buitenland; Mevr. Remy-Oger en de heer De Graeve, ziek; Mevr. De Backer-Van Ocken en de heer Lutgen, wegens andere plichten; de heren De Meyer, wegens universitaire verplichtingen; Cuvelier, wegens beroepsplichten; Van Herreweghe, wegens familierouw; Verbist en De Seranno, wegens persoonlijke aanlegenheden; Flagothier, wegens ambtsplichten; Belot, belet.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

MESSAGES — BOODSCHAPPEN

M. le Président. — Par messages du 27 novembre 1980, la Chambre des représentants transmet au Sénat, tels qu'ils ont été adoptés en sa séance de ce jour, les projets de loi :

1° Contenant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1980;

Bij boodschappen van 27 november 1980, zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers aan de Senaat, zoals zij ter vergadering van die dag werden aangenomen, de ontwerpen van wet :

1° Houdende de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1980;

2° Ajustant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1979;

2° Houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1979;

— Inscrits à l'ordre du jour.

Op de agenda geplaatst.

3° Modifiant l'article 12 de la loi du 15 décembre 1872 comprenant les titres I à IV du livre I du Code de commerce;

3° Tot wijziging van artikel 12 van de wet van 15 december 1872 houdende de titels I tot IV van boek I van het Wetboek van koop-handel;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Par messages du même jour la même assemblée fait connaître qu'elle a adopté, tels qu'ils lui ont été transmis par le Sénat, les projets de loi :

1° Contenant le budget des Services du Premier ministre de l'année budgétaire 1980;

Bij boodschappen van dezelfde dag deelt de Kamer tevens mede dat zij heeft aangenomen, zoals zij haar door de Senaat werden overgezonden, de ontwerpen van wet :

1° Houdende de begroting van de Diensten van de Eerste minister voor het begrotingsjaar 1980;

2° Ajustant le budget des Services du Premier ministre de l'année budgétaire 1979;

2° Houdende aanpassing van de begroting van de Diensten van de Eerste minister voor het begrotingsjaar 1979;

3° Contenant le budget des Affaires culturelles communes de l'année budgétaire 1980;

3° Houdende de begroting van de Gemeenschappelijke Culturele Zaken voor het begrotingsjaar 1980;

4° Ajustant le budget des Affaires culturelles communes de l'année budgétaire 1979;

4° Houdende aanpassing van de begroting der Gemeenschappelijke Culturele Zaken voor het begrotingsjaar 1979;

5° Contenant le budget des Dotations de l'année budgétaire 1980;

5° Houdende de begroting der Dotaties voor het begrotingsjaar 1980;

6° Ajustant le budget des Dotations de l'année budgétaire 1979;

6° Houdende aanpassing van de begroting der Dotaties voor het begrotingsjaar 1979;

7° Ajustant le budget des Dotations culturelles de l'année budgétaire 1979;

7° Houdende aanpassing van de begroting der Culturele Dotaties voor het begrotingsjaar 1979;

8° Portant approbation du Protocole portant modification du Protocole additionnel du 6 juillet 1970 à la Convention internationale de coopération pour la sécurité de la navigation aérienne « Eurocontrol », signé à Bruxelles le 21 novembre 1978;

8° Houdende goedkeuring van het Protocol tot wijziging van het Additioneel Protocol van 6 juli 1970 bij het Internationaal Verdrag tot samenwerking in het belang van de veiligheid van de luchtvaart « Eurocontrol », ondertekend te Brussel op 21 november 1978;

9° Portant approbation de la Convention entre le royaume de Belgique et le royaume de Thaïlande tendant à éviter la double imposition et à prévenir l'évasion fiscale en matière d'impôts sur le revenu et sur la fortune, signée à Bangkok le 16 octobre 1978;

9° Houdende goedkeuring van de Overeenkomst tussen het koninkrijk België en het koninkrijk Thailand tot het vermijden van dubbele belasting en tot het voorkomen van het ontgaan van belasting inzake belastingen naar het inkomen en naar het vermogen, ondertekend te Bangkok op 16 oktober 1978;

10° Contenant le budget du ministère de la Justice de l'année budgétaire 1980;

10° Houdende de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1980;

11° Ajustant le budget du ministère de la Justice de l'année budgétaire 1979.

11° Houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1979.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

COMMUNICATIONS — MEDEDELINGEN

Assemblée de l'Atlantique Nord — Noordatlantische Assemblée

M. le Président. — Le secrétaire général de l'Assemblée de l'Atlantique Nord transmet au Sénat les textes des Recommandations et Résolutions adoptées par l'Assemblée à l'issue de sa vingt-sixième session annuelle, qui s'est tenue à Bruxelles, du 16 au 21 novembre 1980.

De secretaris-generaal van de Noordatlantische Assemblée zendt aan de Senaat de teksten van de Aanbevelingen en Resoluties aangenomen door de Assemblée tijdens de zeventwintigste jaarlijkse zitting, die werd gehouden te Brussel, van 16 tot 21 november 1980.

— Renvoi à la commission des Affaires étrangères.

Verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Zaken.

Dépenses en marge du budget — Uitgaven buiten de begroting

M. le Président. — En application de l'article 24, alinéa 2, de la loi du 28 juin 1963 modifiant et complétant les lois sur la comptabilité de l'Etat, le Premier ministre transmet au Sénat, par dépêche du 28 novembre 1980, des exemplaires des délibérations (n° 2743 à 2747), prises par le Conseil des ministres et relatives à des dépenses faites en marge du budget.

In uitvoering van artikel 24, tweede lid, van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de rijkscomptabiliteit, zendt de Eerste minister, bij dienstbrief van 28 november 1980, aan de Senaat exemplaren over van de beraadslagingen (nrs. 2743 tot 2747), door de Ministerraad getroffen betreffende uitgaven gedaan buiten de begroting.

— Renvoi à la commission des Finances.

Verwezen naar de commissie voor de Financiën.

M. le Président. — Il est donné acte de cette communication au Premier ministre.

Van deze mededeling wordt aan de Eerste minister akte gegeven.

ONTSLAG VAN EEN SENATOR — DEMISSION D'UN SÉNATEUR

De Voorzitter. — Bij brief van 19 november 1980 heeft de heer Verleysen, senator verkozen door het arrondissement Oudenaarde-Aalst, mij laten weten dat hij van dat mandaat afziet vanaf 1 december 1980.

Par lettre du 19 novembre 1980, M. Verleysen, élu sénateur par l'arrondissement d'Audenarde-Alost, m'a fait savoir qu'il renonce à ce mandat à partir du 1er décembre 1980.

— Voor kennisgeving aangenomen.

Pris pour notification.

ONTSLAG VAN EEN SENATOR EN GELDIGVERKLARING VAN GELOOFSBRIEVEN

DEMISSION D'UN SÉNATEUR ET VALIDATION DE POUVOIRS

De Voorzitter. — Mevr. D'Hondt-Van Opdenbosch, senator verkozen door de provincieraad van Oost-Vlaanderen, heeft mij laten weten dat zij van dat mandaat afziet.

Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, sénateur élu par le conseil provincial de Flandre orientale, m'a fait savoir qu'elle renonce à ce mandat.

— Voor kennisgeving aangenomen.

Pris pour notification.

Mevr. D'Hondt-Van Opdenbosch komt als eerste opvolger voor lijst nr. 3 van het arrondissement Oudenaarde-Aalst in aanmerking om het mandaat te voltooien van de heer Verleysen, die ontslag heeft genomen.

Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, premier suppléant de la liste n° 3 de l'arrondissement d'Audenarde-Alost, vient en ordre utile pour achever le mandat de M. Verleysen, démissionnaire.

Een aanvullend onderzoek van de geloofsbrieven van Mevr. D'Hondt-Van Opdenbosch, die aan de verkiesbaarheidsvereisten voorgeschreven door de Grondwet voldoet, acht ik in deze omstandigheden overbodig en stel u voor haar onmiddellijk als senator voor het arrondissement Oudenaarde-Aalst toe te laten. (Applaus op alle banken.)

Je crois que, dans les circonstances actuelles, il n'y a pas lieu de procéder à une vérification complémentaire des pouvoirs de Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, qui réunit les conditions d'éligibilité exigées par la Constitution, et je vous propose de l'admettre immédiatement comme sénateur pour l'arrondissement d'Audenarde-Alost.

Geen bezwaar?

Pas d'objection?

Derhalve is het niet noodzakelijk dat Mevr. D'Hondt-Van Opdenbosch opnieuw de grondwettelijke eed aflegt.

Dans ces conditions, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch n'a pas à répéter son serment constitutionnel.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES, DU COMMERCE EXTÉRIEUR ET DE LA COOPÉRATION AU DÉVELOPPEMENT DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1980

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES, DU COMMERCE EXTÉRIEUR ET DE LA COOPÉRATION AU DÉVELOPPEMENT DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1979

Discussion générale

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1980

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1979

Algemene beraadslaging

M. le Président. — Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs au budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement.

Wij vatten de beraadslaging aan over de ontwerpen van wet houdende de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Avant d'entamer la discussion générale, je voudrais vous signaler que nous ne pourrions pas examiner aujourd'hui la partie relative au Commerce extérieur, le ministre concerné ayant dû se rendre à l'étranger avec une délégation officielle.

Je vous propose dès lors de remettre l'examen des crédits relatifs au Commerce extérieur à une séance ultérieure, en l'occurrence le 15 ou le 17 décembre prochain. (Assentiment.) Aujourd'hui, le débat se limitera aux crédits relatifs aux Affaires étrangères et à la Coopération au Développement.

Tous les orateurs inscrits seront entendus aujourd'hui, de même que la réponse des ministres. Le vote aura lieu ultérieurement.

Je signale également que la séance de ce jour sera prolongée jusqu'à 21 h 30 m.

Daar de minister van Buitenlandse Handel momenteel met een officiële delegatie in het buitenland verblijft, zal de bespreking over de kredieten « Buitenlandse Handel » van deze begroting na zijn terugkeer, waarschijnlijk op 15 of 17 december, plaatshebben. Vandaag bespreken wij dus enkel de kredieten « Buitenlandse Zaken » en de kredieten « Ontwikkelingssamenwerking ». De artikelsgewijze bespreking en de stemming over het geheel van de ontwerpen van wet zullen dan aan de orde komen als de drie soorten kredieten zijn behandeld.

Is de Senaat het met deze regeling eens? (Instemming.)

La discussion générale est ouverte.

De algemene bespreking is geopend.

Het woord is aan de heer Boey.

De heer Boey. — Mijnheer de Voorzitter, Heren Ministers, geachte collega's, indien ik mij liet meedrijven met de huidige stroming, zou het zeker zijn met een diep gevoel van gelatenheid en zelfs van ontredde. Men kan zich inderdaad afvragen welke rol een land zoals België, met een zeer beperkte oppervlakte en minder dan 10 miljoen inwoners, nog op het internationaal vlak kan spelen. Wij hebben het reeds zo moeilijk om onze interne problemen te regelen. Hoe zouden wij ons dan kunnen inlaten met de nog omvangrijker problemen die zich in de wereld voordoen? Bovendien lijkt onze lotsbestemming uitsluitend te liggen in de handen van de twee supermogendheden, de Verenigde Staten en de Sovjetunie. Sommigen zullen

daarom aanvoeren dat het beter is ons nog enkel om onze eigen zaken te bekommeren en de rest aan de anderen over te laten. Dat Washington en het Kremlin zich bezighouden met hun eigen invloedssfeer!

Dit is natuurlijk één standpunt, doch het is het mijne niet. Vooraanstaande Europeanen — en ik denk daarbij vooral aan Louis Rougier, aan Denis de Rougemont, aan Carlo Schmid — zijn het erover eens dat één der essentiële kenmerken van de Europese beschaving erin bestaat de fataliteit, de lotsbestemming af te wijzen. Een ander kenmerk is de wil om aan de gebeurtenissen en de ontwikkelingen het hoofd te bieden. Ik denk dat in dit opzicht ik een zeer goed Europeaan ben. Ik blijf erbij, wat er ook moge gebeuren, of wie wij tegenover ons vinden, dat wij nooit het recht hebben om de armen te laten zakken, dat wij een rol te vervullen hebben, dat wij een plaats in de wereld te verdienen hebben. In dit opzicht denk ik vooral vandaag aan onze houding ten overstaan van het Noordatlantisch Bondgenootschap.

Er dient nauwelijks aan herinnerd dat België één der stichtende leden van de Noordatlantische Verdragsorganisatie, de Nato. Het bondgenootschap bestaat sedert meer dan 30 jaar, en dit is zeker een zeer lange termijn. Toch heeft tot nu toe, naar ik weet, nooit iemand dit bondgenootschap in twijfel getrokken, ofschoon het ons een aantal verplichtingen oplegt, maar ons ook een aantal rechten toekent. Het Noordatlantisch Bondgenootschap is inderdaad een verdrag dat wederzijdse bijstand voorziet in geval van agressie, en de Lid-Staten hebben er zich toe verplicht « hun individuele en collectieve verdedigingscapaciteiten tegen een gewapende aanval te handhaven en te versterken ». Dit zijn ongeveer de woorden die men in de oorspronkelijke tekst van het verdrag terugvindt.

Wanneer wij de huidige positie van België in de context van de Nato beschouwen, wat stellen wij dan vast? Eén onzer collega's van de Kamer heeft onlangs verklaard dat ons land zich gedroeg als een « tafelschuimer van het Atlantisch Bondgenootschap ». Een lapidaire formule, doch ze beantwoordt aan de werkelijkheid. Het blijkt inderdaad dat België nog altijd de voordelen van dit Bondgenootschap wil genieten, doch anderzijds weigert er de prijs voor te betalen. De feiten bewijzen het voldoende.

Voor de gezondheid van de Atlantische Alliantie is het noodzakelijk dat alle partners een zelfde inspanning leveren. Wij mogen zeker niet komen tot een bondgenootschap waar sommigen alle verantwoordelijkheden en lasten dragen, en anderen niets. De Amerikaanse minister van Landsverdediging heeft nog onlangs te Brussel zijn bezorgdheid uitgedrukt over het feit dat België behoort tot de Nato-bondgenoten die hun reële defensie-uitgaven niet met 3 pct. verhogen, zoals in 1978 was overeengekomen. De Amerikaanse minister had wel begrip voor de speciale economische toestand en de begrotingsmoeilijkheden van ons land. Doch, wat stelt men daartegenover vast: dat de landen van het Warschau-pact hun jaarlijkse militaire inspanning met 4 à 5 pct. verhogen.

Het gevolg van dit alles is vrij duidelijk, wanneer men de toestand van onze strijdkrachten beschouwt. De meeste Belgische en buitenlandse deskundigen zijn het erover eens dat ons leger heel wat tekortkomingen vertoont, zowel wat betreft de mankracht als het materieel. Onze strijdkrachten hebben een kronisch tekort aan manschappen, dit om redenen van budgettaire besnoeiingen, doch bovendien is er onvoldoende motorbrandstof voor de opleiding. Hoe kan men in die voorwaarden spreken van een degelijke opleiding van onze dienstplichtigen? Indien morgen een conflict zou losbreken, zouden wij het aandurven, zouden de militaire verantwoordelijken het aandurven, de jonge mannen met een opleiding van 8 à 10 maanden in de strijd te gooien tegen manschappen die 24 maanden opleiding hebben gekregen? Ik weet dat dit een probleem is dat meer in de bevoegdheid ligt van de minister van Landsverdediging, doch ik besef dat de minister van Buitenlandse Zaken zich zeker dienaangaande ook zorgen moet maken en aangesproken wordt wanneer hij collega's van het Noordatlantisch Bondgenootschap op hun regelmatige bijeenkomsten ontmoet.

Onze houding laat de bondgenoten van de Nato zeker niet onverschillig. Zelfs hun pers wijdt weinig lovende commentaar aan de geringe betrouwbaarheid van België, zowel op het militair als op het politiek vlak. Dit is ook geenszins verwonderlijk wanneer men weet dat zelfs de secretaris-generaal van de Nato, het enkele maanden geleden nodig vond, er de Belgische regering op te wijzen dat ons land zijn internationaal krediet ernstig had aangetast. Wat sommigen bij ons schijnen te vergeten is dat België een klein land is dat in de Nato moet blijven. Het volstaat evenwel niet zich te blijven beschouwen als lid van deze organisatie, zonder zijn verbintenissen na te komen. Men kan zich trouwens afvragen of België, door deze verbintenissen niet na te komen, niet stilaan de weg opgaat van een *de facto*-neutralisme. Dergelijke evolutie is niet alleen gevaarlijk voor ons land, maar ook voor het bondgenootschap zelf. Het is duidelijk dat wij in een wereld leven waar men probeert via onderhandelingen tot compromissen te komen, doch onderhandelingen waarbij één der

partners in een ondergeschikte positie geraakt, betekent het toegeven aan de macht van de sterkste. Wij mogen ook niet vergeten, dat ondanks de akkoorden van Helsinki, de Sovjetunie nog altijd tracht haar wil aan de rest van de wereld op te dringen, en dat finlandisering van Europa een oude ambitie is en blijft van de Sovjetunie.

De heer Jorissen. — Zeer juist!

De heer Boey. — Het Kremlin hoopt nog altijd Europa van de Verenigde Staten los te weken, om aldus zijn invloedssfeer over het ganse continent uit te spreiden. Wat dit zou betekenen, kan men gemakkelijk raden. Het zou voor ons land inhouden dat het in dezelfde positie komt als Polen, waar de Sovjetunie nog altijd probeert de vrije vakbonden te doen verdwijnen omdat die een bedreiging zouden vormen voor het systeem dat men aanbeveelt. Het zou ons evenwel afsnijden van de Verenigde Staten, met alle gevolgen van dien op economisch, sociaal en financieel vlak. Men moet zich niet gaan voorstellen dat dit voor België een betere oplossing zou zijn, want er is geen enkele waarborg dat een neutraliteit, onder Sovjetbescherming, een daling van de militaire uitgaven tot gevolg zou kunnen hebben. Het zou enkel als resultaat hebben een verdere brutale daling van onze levensstandaard. Als wij vandaag de moed niet opbrengen om een militaire inspanning te leveren, en daarvoor de nodige offers te doen, dan zouden wij — of misschien wel een volgende generatie — zich dat ten zeerste kunnen beklagen!

En ik zou in dit verband willen verwijzen naar Frankrijk, een land dat, hoewel het geen lid meer is van de Nato, toch lid is gebleven van het bondgenootschap en dat inzake de verdedigingsinspanning aan de top staat van de Europese landen. In Frankrijk is men er zich inderdaad grondig van bewust dat de bedreiging in West-Europa nog altijd zeer actueel is. Wij moeten ons zeker dienaangaande geen begoochelingen maken en diegenen die het tegendeel beweren, spelen in de kaart van het Oostblok.

Zelfs in Groot-Brittannië, waarvan de economische moeilijkheden voor niemand een geheim zijn, heeft men besloten Amerikaanse kernraketten *Trident* te kopen, voor een bedrag van vijf miljard pond, of meer dan 300 miljard frank. « Deze last », zo schreef de *Financial Times*, « moet worden gedragen, wel wetende dat het om de vrijwaring van de Europese toekomst gaat. Europa beschikt weliswaar nog niet over een politieke infrastructuur die bekwaam is een gemeenschappelijke kernmacht op de been te brengen, maar dit moet het uiteindelijke doel blijven. Het *Trident*-systeem is een bijdrage in de verdediging van Europa. »

Aangezien wij het hebben over raketten, zou ik toch nog even willen spreken over de problemen die in verband met de implantatie in ons eigen land zijn gerezen. Feitelijk gaat het over een beslissing door de Nato getroffen op 12 december 1979 op grond van welke, met ingang van 1983, vijf Europese landen, waaronder België, zouden aanvaarden eurostrategische wapens, meer bepaald *Cruise* en de *Pershing*, geleverd door de Amerikanen, op hun grondgebied te installeren. De Nato wil hiermee de bedreiging afwenden die ontstaan is door de installatie, op het grondgebied van de Sovjetunie en van de landen van het Warschau-pact, van de Russische SS20-raketten, die op West-Europa zijn gericht. België zou onderdak verlenen aan 48 van deze *Cruise*-raketten, doch zou niet moeten tussenbeide komen, noch in de produktiekosten, noch in de aankoop. Enkel het onderhoud en het toezicht zouden aan ons land worden toevertrouwd.

Moet ik nog herinneren aan de negatieve reacties die deze beslissing, die nochtans vitaal is voor de verdediging van het Westen, in bepaalde kringen in ons land heeft uitgelokt? Moet ik nog herinneren aan de aarzelingen, de dubbelzinnige houding van de regering, haar opeenvolgende kapitulaties ten overstaan van de chantage door een bepaalde partij gepleegd? Het heeft het prestige van ons land in het buitenland geen goed gedaan. Sommige bondgenoten hebben niet geaarzeld ons hiervoor een flinke bolwassing te geven. De Westduitse minister voor Landsverdediging bijvoorbeeld heeft er ons aan herinnerd dat de Nato een organisatie is waarin geen mogelijkheid bestaat met verschillende rechten en verplichtingen deel te nemen.

De Belgische regering neemt thans een meer « genuanceerde » houding aan. Ik zou zeggen dat het woord dubbelzinnig hier meer op zijn plaats is. Nochtans zouden de gebeurtenissen van de jongste maanden ons tot meer krachtadigheid moeten aanzetten. Er is niet alleen de Russische invasie van Afghanistan geweest, doch er is ook de intensieve ontplooiing van het Russisch militair potentieel.

Derhalve meen ik dat de Belgische regering er goed zou aan doen de woorden te overwegen die door de secretaris-generaal van de Nato, de heer Luns, op de topontmoeting van Ankara werden uitgesproken. Ik citeer: « Van onze vastberadenheid, van de daden die wij stellen, zal onze toekomst afhangen. Niets zou gevaarlijker zijn voor het westerse kamp dan blijkt te geven van zwakte en besluiteloosheid.

want zij zouden het Kremlin er kunnen toe aanzetten zich in een avontuur te storten.»

In dit verband kreeg ik graag van de minister toch wat meer toelichting. Het heet dat België wacht op het resultaat van de Amerikaans-Russische onderhandelingen over de ontwapening. Zal de regering ook wachten op de uitslag van die onderhandelingen om een beslissing te nemen inzake de plaatsing van raketten in ons land? Wat, indien de gesprekken in een ongunstige zin evolueren? Zal de beslissing dan onmiddellijk vallen, of zal men verder blijven wachten? Persoonlijk geloof ik niet dat een nieuw onderzoek op dat ogenblik nog noodzakelijk zal zijn.

De woorden van Luns waren uiteraard niet tot België alleen gericht. Geen enkel land van het bondgenootschap is kritiekloos, zeker niet de Europese landen. De grootste militaire inspanning wordt nog altijd geleverd door de Verenigde Staten. Wij praten veel over solidariteit, doch wij vergeten daarbij maar al te vaak dat solidariteit niet in één enkele richting gaat en dat de offers billijk moeten worden verdeeld. Zoals Henry Kissinger, de gewezen Amerikaanse staatssecretaris onlangs nog verklaarde, kan Europa niet het monopolie hebben van de ontspanning en de Verenigde Staten dit van de verdediging.

Het detentebeleid is in een diepe crisis terechtgekomen. Men kan moeilijk gewagen van ontspanning wanneer elders in de wereld conflicten worden uitgelokt door invloedrijke mogendheden. Ontspanning moet zowel politiek als militair zijn, en in dit opzicht is het huidige internationaal politiek klimaat bijzonder somber. Toch mag men zich niet laten ontmoedigen. Wij moeten onze inspanningen blijven richten op het bereiken van een werkelijke ontspanning. Door de versteviging van de veiligheid en de ontwikkeling van de Europese samenwerking, moeten wij de hele wereld het voorbeeld geven van een grotere stabiliteit.

Indien Europa wil blijven wat het heden is, dit wil zeggen, een eiland van welvaart, van vrede en van vrijheid, is er geen enkel ander alternatief dan zich de middelen te geven voor zijn verdediging, dan moeten hiervoor ook de nodige offers worden gebracht! Onlangs schreef de hoofdredacteur van het Amerikaanse weekblad *Newsweek*, de heer Edward Behr: «Indien er één les kan worden getrokken uit de gebeurtenissen van de afgelopen tien jaar, dan is het wel dat, ontspanning of niet, Salt-overeenkomst of niet, koude oorlog of niet, de Sovjetunie haar politiek nooit heeft gewijzigd, doch enkel de stijl en de taal. Enkel een reële Europees-Amerikaanse solidariteit kan de «finlandisering» doen wijken.

De heer Waltniel. — Zeer juist!

De heer Boey. — Over deze finlandisering van Europa is reeds vrij veel gezegd. Ik herinner mij ook nog een oordeel uitgesproken *in tempore non suspecto* door de heer J.S. Botha, staatssecretaris voor Buitenlandse Zaken voor Zuid-Afrika: «Europa, zo verklaarde hij, heeft de zin voor de wereldpolitiek verloren. Men is blind voor het Russisch gevaar of, beter nog, men is er bevangen door vrees en laat zich liever neutraliseren dan het risico te lopen van een Sovjetaanval.

De heer Jorissen. — De heer Botha heeft gelijk.

De heer Boey. — De Sovjetunie, van haar kant, bekommert zich geenszins om de mensenrechten en de gelijkheid der rassen. Doch het geeft haar uitstekende voorwendsels... » aldus, de heer Botha.

Het doelwit bij uitstek is uiteraard dit van de apartheid. Hier zou ik onmiddellijk willen beklemtonen dat wij niet altijd akkoord gaan met de door de regering van Zuid-Afrika gevoerde politiek. Doch politiek betekent ook zin voor realiteit. Ik meen dat het ogenblik is aangebroken waarop wij ook het strategisch belang van Zuid-Afrika grondig zouden bekijken. Indien de Sovjetunie zich meester zou maken, of zijn invloed uitstreken over het zuidelijk deel van het Afrikaans continent, zij het ook door bemiddeling van andere Staten, zou dit voor de westerse wereld een klap zonder voorgaande betekenen. Het wordt tijd dat wij onze politiek ter zake grondig herzien. Wij moeten trouwens vermijden Zuid-Afrika de zondebok te maken, terwijl wij veel ergere dingen gedogen in andere delen van Afrika. Persoonlijk meen ik dat wij moeten streven naar samenwerking met dit gedeelte van Afrika, en ons zeker niet moeten laten misleiden of op sleeptrouw nemen door de propagande van het Oostblok. Ik wil hier trouwens ook nog onderstrepen dat de jongste tijd het regime van Pretoria blijkt heeft gegeven van zijn wil om een einde te maken aan de meest verfoeilijke rassenwetten.

Europa zal ten aanzien van Zuid-Afrika een houding moeten aannemen die de menselijke waardigheid koppelt aan het politiek realisme. In een onlangs in een Brussels dagblad verschenen vraaggesprek van de enige senator van de oppositiepartij in Zuid-Afrika, de «Progressive Reform Party», had Leonard Winchester het over de westerse druk op

Zuid-Afrika. Hij betoogde daarin dat deze heel wat doeltreffender zou zijn indien gebaseerd op de rede. Zo de Europese openbare opinie de Zuidafrikaanse realiteit beter begreep, zou zij zeker niet op een zo radicale manier reageren.

De heer Jorissen. — Zeer juist.

De heer Boey. — Zuid-Afrika is belangrijk voor de scheepvaartroute omheen de Kaap, waarvan men het belang vooral gaan beseffen is na de sluiting van het Suezkanaal in 1956. Dat mogen wij zeker niet vergeten.

Zuid-Afrika is een land met haast onmeetbare voorraden aan erts en energie, een land dat momenteel een grote economische welvaart kent. Wij gaan alle metalen die daar te vinden zijn niet opsommen, doch het is duidelijk dat enkele daarvan, zoals het chroom en het mangaan, onmisbaar zijn voor de vervaardiging van moderne wapens. Tussen 1971 en 1975 hebben de Verenigde Staten hun invoer van Zuidafrikaanse erts verdriedvoudigd, dit als gevolg van de geleidelijke uitputting van hun eigen reserves. Zuid-Afrika beschikt weliswaar niet over aardolie-reserves, doch dit wordt grotendeels gecompenseerd door de kolenvoorraden en door de hydro-elektrische centrales. Nu ons land zich meer gaat toespitsen op het gebruik van kolen in de thermische centrales, zou het onverantwoord zijn de banden met Zuid-Afrika te verbreken waarop sommigen in ons land nochtans aansturen.

Dit brengt mij dan tot het beleid van ons land ten opzichte van Zaïre. Ook ten opzichte van onze voormalige kolonie wordt soms door bepaalde milieus, steeds dezelfde, een zeer hard standpunt ingenomen. Deze, zou ik bijna zeggen, zuiver ideologische benadering van het Zaïrebeleid komt ons zeer verdacht voor omdat men daarbij nooit rekening wil houden met de banden die ons nog binden aan onze voormalige kolonie, met de plaats die de Belgen daar nog bekleden, noch met de gevolgen van de aangeprezen politiek. De banden breken met Zaïre zou ongetwijfeld voor ons land zeer ernstige gevolgen kunnen hebben. Wij zouden onze bevoorrechte positie daar verspelen aan andere landen die enkel op deze gelegenheid wachten.

Ik zou tenslotte willen pleiten voor meer werkelijkheidszin, ook in het buitenlands beleid. Wij moeten onze eigen beperkingen beseffen, wij moeten vooral beseffen dat het weinig opgaat uit te pakken met mooie theoretische beschouwingen — in verband onder meer met de wapenhandel waaraan ik niet veel woorden wil verspillen — en oordelingen die toch geen enkel concreet gevolg zullen hebben.

De heer Jorissen. — Als wij de wapenfabrieken niet sluiten, moeten wij de wapens wel verkopen.

De heer Boey. — Er heerst momenteel een grote verwarring in de geesten die het gevolg is van een collectief geheugenverlies. Men vergeet dat West-Europa, in dertig jaar tijd, tweemaal in een wereldoorlog werd gedompeld met onoverzichtelijke gevolgen. De tweede wereldoorlog was het gevolg van een weigering om verantwoordelijkheden op zich te nemen. Men verkoos ook toen met toegevingen allerlei een eventuele agressor uit de weg te gaan. Het mocht niet baten. Dit alles schijnt men vergeten te zijn, of tenminste een generatie politici is op het voorplan getreden die blijkbaar de les van de geschiedenis niet goed heeft onthouden. Zij doet ons terugdenken aan de periode tussen 1936 en 1939, toen men bereid was alles te slikken. Wij geloven ook niet dat de internationale organisaties, meer bepaald de *United Nations* bij machte zijn een grootscheeps conflict te beletten, zij hebben zichzelf onbekwaam getoond om ook maar in kleinere conflicten, of ook nog in een conflict waarbij één der supermogendheden gewikkeld is geraakt, zoals bijvoorbeeld in Afghanistan, te bemiddelen of ze te beletten.

Wij moeten er ook bij ons buitenlands beleid rekening mee houden dat, in de Verenigde Staten, een nieuwe president op 20 januari zijn intrede zal doen in het Witte Huis, een president die zeker rekening zal moeten houden met een strooming binnen de Amerikaanse openbare opinie om Europa meer te doen betalen voor zijn verdediging.

In de nieuwe Amerikaanse administratie zal men zeker niet langer bereid zijn de grootste last van het bondgenootschap te dragen, onder voorwendsel dat West-Europa zijn sociale zekerheidssysteem veilig wil stellen. Laten wij daarbij niet vergeten dat president Reagan zijn hele campagne toegespitst heeft op een vermindering van de belastingen, op een beperking van de bureaucratie in zijn land. Dat de Amerikanen weten wat er in Europa schort moge trouwens blijken uit het jongste nummer van het Amerikaans tijdschrift *Time*. In dit nummer is bijzonder veel aandacht besteed aan de problemen van de sociale zekerheid in Europa.

De Amerikanen brengen deze zekerheid in verband met onze militaire inspanning binnen de Noordatlantische Verdragsorganisatie. Ik wens in de eerste plaats de sociale zekerheid te verdedigen, zoals ik ook van mening ben dat de misbruiken moeten worden bestreden. Maar wij zullen ongetwijfeld in Europa een keuze moeten maken tussen

meer veiligheid en nog meer sociale zekerheid. Indien wij de veiligheid opgeven ten voordele van nog meer sociale zekerheid, staat het daarom nog niet vast dat wij de sociale zekerheid zullen kunnen handhaven, wanneer de veiligheid in het gedrang zou zijn gekomen.

Mijnheer de Minister, dit waren enkele beschouwingen die ik wilde houden bij de bespreking van deze begroting. (*Applaus op de liberale banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Radoux.

M. Radoux. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, ce débat de politique étrangère est le dernier avant que la Communauté des Neuf devienne, le 1er janvier prochain, la Communauté des Dix. C'est également le dernier débat avant la nomination, le 1er janvier toujours, de la nouvelle Commission de la CEE. C'est enfin un débat qui a lieu au moment où notre pays et tous ceux qui l'entourent sont confrontés à des problèmes inconnus depuis la création de la Communauté, à savoir, notamment : 1° Le budget de la Communauté et les ressources pour maintenir celui-ci en équilibre, conformément d'ailleurs au traité; 2° L'application du système monétaire européen; 3° L'élargissement de la Communauté à des pays du sud de l'Europe; 4° Nos approvisionnements en énergie; 5° La concurrence de plus en plus pesante d'autres pays sur le monde industrialisé, et notamment sur la Belgique; enfin, la crise généralisée dans l'ensemble des pays de la Communauté qui exige, notamment en matière de technologie, que nous ayons d'autres productions que les productions traditionnelles qui commencent à être concurrencées.

C'est cette situation d'ensemble qui m'a conduit à consacrer mon intervention aux problèmes en relation directe avec la situation dans notre pays et en Europe.

La crise d'abord, et la méthode pour y faire face.

Monsieur le Ministre, le 9 mai dernier, trente ans après l'appel de Robert Schuman, Etienne Hirsch disait à Paris : « Il est urgent que puissent être prises à l'échelle de l'Europe les décisions qui, dans les domaines les plus vitaux, échappent aujourd'hui à nos gouvernements nationaux. Au début du mois de mai, la Confédération européenne des syndicats lançait un appel en vue d'une stratégie coordonnée au niveau européen. Devant son comité exécutif réuni le 10 octobre dernier, son secrétaire général précisait : « Certains gouvernements ont entrepris quelques actions dans le bon sens, mais celles-ci sont réduites à peu d'effets à cause du manque de cohérence entre les différentes politiques nationales. Nous constatons que la revendication d'une stratégie européenne lancée par le Conseil européen d'avril 1978 à Copenhague n'a pas eu les suites nécessaires et que les propositions syndicales en vue d'une telle stratégie n'ont trouvé que très peu d'écho ! »

Après vingt-quatre heures, nous connaissons le texte du communiqué du Conseil européen. Il faut blâmer lorsqu'il y a lieu et encourager lorsque la politique est bonne.

La politique du gouvernement belge fut bonne avant-hier, à Luxembourg, lorsque le chef du gouvernement s'associa à l'idée, qui, d'après moi, devrait se réaliser : la création et l'existence permanente d'un organe chargé de la responsabilité d'affronter la crise qui sévit dans l'ensemble des pays de la Communauté.

C'est la juste constatation que la crise ne sera efficacement combattue que par des politiques communes applicables dans chacun des Etats membres, qui tous, à des degrés divers, souffrent des mêmes maux. Je n'ai pas osé préciser s'il s'agissait d'une initiative de la Belgique. Je l'ai en tout cas entendu dire et je tenais à en féliciter le Premier ministre et son ministre des Affaires étrangères.

Cette décision de Luxembourg — si elle est appliquée, j'y insiste — rejoint à moyen terme, pour notre pays, ce que le gouvernement veut accomplir à court terme pour sauver l'emploi et notre appareil industriel. Mais, comme je le soulignais voici un instant, cette décision sera-t-elle suivie d'effets ? Ne va-t-elle pas connaître le sort de tant de résolutions restées sans suite ? On applaudit, mais en même temps on est inquiet : Et si le réflexe de l'égoïsme national, dans un intérêt très mal évalué, reprenait le dessus ?

Aussi, je demande au ministre de donner son sentiment au Sénat sur ce qui s'est passé hier et avant-hier à ce sujet.

Ce sera ma première question parce que le crédit du Conseil européen et du Conseil des ministres des Affaires étrangères est diversement apprécié.

En ce qui concerne le Conseil des ministres, je veux attirer l'attention sur la situation existant depuis plusieurs mois et certainement bien avant l'arrivée du titulaire actuel au département des Affaires étrangères. Je décris une situation qui, je crois, est la vraie. Je la décris en très peu de mots : qu'arrive-t-il en ce moment au Conseil des ministres ? Il arrive que si un Etat ou deux disent non, les autres capitulent. On

ne lutte plus, on ne fait même plus le tour de la table. On ne va pas plus loin car, déclare-t-on avant la bataille, « cela n'ira tout de même pas ».

Il faut, Monsieur le Ministre, recréer la volonté de se battre au Conseil des ministres. Le ferez-vous ? Si vous le faites, vous ne resterez pas seul et vous arrêterez un courant néfaste pour l'ensemble des pays de la Communauté et, par conséquent, pour le nôtre.

J'aborde à présent quelques problèmes institutionnels de la Communauté en rapport avec son élargissement, la faiblesse de ses structures et le réflexe nationaliste dont je viens de parler.

Voici un an, trois personnalités remettaient aux chefs de gouvernement, et à la demande de ces derniers, un rapport contenant des propositions relatives à l'amélioration des procédures institutionnelles, « dans la perspective de l'élargissement de la Communauté à dix membres ». C'était, en quelque sorte, répéter le même genre de tentative que celle effectuée avant le premier élargissement lors de l'entrée de la Grande-Bretagne, de l'Irlande et du Danemark il y a sept ans.

A cette époque, ce fut le fiasco, et l'on en subit toujours les conséquences aujourd'hui. Mais, sept ans après, on n'a pas tiré les leçons de l'échec et la Grèce va rejoindre les Neuf sans que rien n'ait été fait. Si, à ce sujet précis, je sais l'essentiel, c'est que, par deux fois, le président en exercice du Conseil a répondu aux questions que je lui ai posées au Parlement européen. Chaque fois, la réponse fut lamentable. Je ne vous apprend rien en disant que, pour l'essentiel, aucune réforme du système institutionnel n'est prévue avant l'entrée de la Grèce, le 1er janvier prochain.

A la tribune de la Chambre, vous avez eu raison, Monsieur le Ministre, de mettre en garde contre les idées de directoire européen, sujet qui entre dans les préoccupations d'ordre institutionnel. Permettez-moi, dans le même esprit, de mettre également en garde contre une autre idée, relancée périodiquement avec beaucoup d'obstination, celle de secrétariat politique. Il ne s'agit pas de remplacer le système actuel, mais bien de l'améliorer. Les directeurs généraux de chaque Etat membre font excellentement leur travail, mais, avec les moyens dont ils disposent. Il faut accroître ces moyens. Ne créons pas une sorte d'organisation parallèle qui viendrait tout remettre en cause. Un organe nouveau pourrait, dans ce cas précis, constituer une source de méfiance entre Etats, là où la confiance est née par l'habitude de travailler en commun.

Mon propos est une interrogation. La Belgique ne peut-elle, si elle ne le fait déjà, s'appliquer à rendre plus efficace un système bien apte à contribuer au rapprochement de la politique étrangère des Etats membres ?

Au sujet de l'insuffisance de l'intégration européenne pour affronter une période difficile et pour être effectivement dans les affaires mondiales un partenaire dont on prend l'avis avant de se décider, je résume ma pensée de la manière suivante : que le ministre des Affaires étrangères de notre pays prenne la tête d'un nouveau mouvement contre l'abandon ou le recul de l'idée communautaire. Qu'il reprenne ce bâton de pèlerin qui, depuis trente-cinq ans, est passé de mains en mains pour unir l'Europe. Qu'il fasse partager le sentiment que nous devons passer moins de temps à critiquer la politique d'autres grandes puissances et davantage à méditer sur les raisons pour lesquelles nous n'allons pas à Moscou, au nom de l'Europe, comme le sénateur américain Percy a, lui, la possibilité d'y aller au nom de l'Amérique.

Permettez-moi, Monsieur le Ministre, de vous poser quatre questions précises qui touchent à la fois à l'actualité belge et à l'actualité européenne.

Tout d'abord, nos rapports avec le Japon. La situation est extrêmement difficile. En quelques années, les Japonais ont augmenté de 30 p.c. leurs exportations dans la Communauté. Nous, nous stagnons. Ce problème n'est pas de la compétence du département du Commerce extérieur, mais il ressortit à la politique étrangère.

Le Conseil des ministres de la Communauté en a délibéré le 25 novembre dernier. Le ministre peut-il fournir une information au sujet d'un développement raisonnable de ces relations pour atteindre un meilleur équilibre de la balance commerciale ?

Vous le savez, Monsieur le Ministre, comme chacun dans cette enceinte : si des modifications n'interviennent pas dans notre balance commerciale avec les Japonais, nous courons les plus grands risques, à un moment où déjà, en politique intérieure, nous avons tellement de mal à nous entendre pour conjurer certains périls.

Deuxième question : l'Union économique et monétaire. En 1970, elle était considérée comme le pilier de la construction européenne et le fondement de l'union politique de l'Europe. Faute de pouvoir atteindre cette union souhaitée, on a mis sur pied le système monétaire européen, auquel la Belgique a apporté une importante contribution, grâce notamment à une idée d'une personnalité du monde économique belge. En

bref, il s'agissait d'une sorte d'arrangement valable de mars 1979 à mars 1981. Après cette date, le système devait normalement être institutionnalisé. Or, il semble que cette étape aurait été reportée de 1981 à 1983. Il s'agit donc d'un nouveau délai sur une partie d'un ensemble pour lequel on n'a pas été capable de prendre une décision.

D'où ma question : Le ministre ne craint-il pas que cet ajournement n'affaiblisse cette structure forte de la Communauté, au moment même où la crise nécessite un rapprochement des politiques monétaires ?

Dans le communiqué publié hier à l'issue de la réunion de Luxembourg, il est dit qu'on passerait à la phase institutionnelle du système monétaire international « au moment approprié ». Quel est ce « moment approprié » ?

Autre point fort des difficultés à prévoir en 1981 : le problème agricole.

L'aménagement de la politique agricole commune est désormais une quasi-certitude, mais les Etats membres de la Communauté essaient d'alimenter davantage d'autres politiques à inaugurer et à poursuivre en commun.

Dans quel esprit le ministre voit-il s'engager ces deux genres d'action et, en particulier, peut-il confirmer à la tribune du Sénat que la Belgique s'opposerait à voir augmenter sa part du budget communautaire, part fixée pour chaque Etat à un point de la TVA ? En d'autres termes, l'augmentation de ce plafond est-elle exclue dans une perspective à court ou à moyen terme ?

Quatrième question subsidiaire relative au budget : le ministre est-il favorable au recours à l'emprunt communautaire, si le taux de TVA réservé à la Communauté ne peut être relevé ?

Ces questions concernaient plus spécialement la Communauté européenne.

J'en viens maintenant à la Conférence de Madrid. Au moment où nous sommes réunis, l'essentiel a été sauvé. A Madrid, les choses ne fonctionnent pas bien, mais elles fonctionnent. Toutefois, rien n'est assuré et tout peut encore arriver, le meilleur et le pire.

Je dirais qu'à Madrid une règle doit être notre guide et votre guide, Monsieur le Ministre : être plus patient que les virtuoses de la patience et plus obstiné que les cliniciens de l'obstination.

Deux remarques de fond.

Tout d'abord, des choses inacceptables se sont passées depuis la signature de l'Acte d'Helsinki en 1975. Tout le monde sait à quoi je songe. Aucun compromis n'est possible à ce sujet. La non-intervention militaire dans un Etat fait partie de l'accord de 1975.

D'autre part, la vie internationale est difficile. Si tout n'a pas été accompli de façon parfaite, il n'y a cependant pas lieu de s'arrêter, mais bien de lutter. En politique internationale comme en politique européenne, il ne faut pas avoir l'ambition de tout réaliser à la fois et avant d'atteindre les buts visés dans les temps impartis, il faut savoir surmonter certains obstacles. Il y a les Dix principes de l'Acte d'Helsinki; il y a aussi les Dix commandements de Dieu.

Madrid, corbeille n° 1 : la sécurité.

Réjoignons-nous que des mesures de confiance aient pu être prises par quelques Etats à la frontière de l'Est et de l'Ouest. A l'heure actuelle, ce n'est pas partout, dans le monde, que l'on s'accorde sur des mesures comme celles-ci : 1° Annoncer des manœuvres d'envergure; 2° Faire participer des observateurs à ces manœuvres; 3° Prévenir que des mouvements de troupe vont être effectués, en soulignant en ce moment précis que cette mesure est susceptible d'éventuelle confirmation.

Il faudrait revenir de Madrid, en mars prochain, avec des accords supplémentaires de mesures dites de confiance afin d'amplifier la teneur des initiatives qui contribuent à la sécurité réciproque.

Toujours à propos de la corbeille n° 1, je rappelle la proposition de la France et de la Pologne, au sujet d'une conférence sur le désarmement en Europe.

Je vous demande de confirmer et de soutenir l'idée que cette conférence devrait porter à la fois sur les armes nucléaires et sur les armes conventionnelles.

Cette conférence devrait faire état de l'idée du désarmement régional, idée avancée par un diplomate belge.

Corbeille n° 2 : Les problèmes économiques.

On en parle moins, et pourtant tout conduit à croire — notamment les contrats passés entre grands pays : URSS, République fédérale d'Allemagne, Italie et d'autres — que leur importance ira croissant. On favorisera donc, en qualité de membre de la Communauté européenne, et c'est là notre spécificité propre, deux types de relation : 1° Rendre plus faciles les relations d'affaires; rendre effectif leur caractère de réciprocité; recourir moins souvent au troc; 2° Mettre en

vigueur des accords sur la base de l'offre de la Communauté de 1974 aux pays de l'Est et à laquelle vient de répondre récemment la Roumanie.

J'y ajouterai un effort à consentir de part et d'autre pour la conclusion d'un accord qui, comme tant d'autres, traîne depuis longtemps, à savoir celui entre le Comecon et la Communauté, où il me paraît que, compte tenu de la nature objectivement différente des deux organisations, il conviendrait de s'accorder au départ sur un type de relation minimum susceptible, de par sa nature, d'évolution ultérieure.

Enfin, la corbeille n° 3 concerne les droits de l'homme. Je félicite le diplomate belge qui a parlé il y a quelques jours au nom des neuf Etats membres de la Communauté européenne, avec un talent dont a fait état la presse belge et étrangère.

Je serai assez bref en ce qui concerne les droits de l'homme. En effet, ces droits ne se discutent pas. Je citerai à ce sujet un seul paragraphe du septième principe de l'acte final : « Les Etats participants favorisent et encouragent l'exercice effectif des libertés et droits civils, politiques, économiques, sociaux, culturels et autres, qui découlent tous de la dignité inhérente à la personne humaine et qui sont essentiels à son épanouissement libre et intégral. »

Quelle signification, mes chers collègues, attribuer à ce paragraphe ? La réponse me paraît évidente. Ce texte est la reconnaissance par tous ceux qui l'ont signé de l'antériorité des droits de la personne sur l'application d'un système politique, quel qu'il soit.

Vous aurez sans doute remarqué l'insertion des mots « et autres » parmi les droits de l'homme reconnus par l'acte d'Helsinki.

Ceci nous fait songer à la Pologne et justifie notre sympathie envers ceux qui y luttent en ce moment; cela commande d'aider la population d'un pays dont l'économie est au plus bas, ce qui lui fait courir les plus grands risques. Nous devons contribuer à sauver cette économie. Dans l'acte d'Helsinki est inscrite, en effet, la coopération économique et financière, qui constitue un des fondements de bons rapports entre l'Est et l'Ouest, de rapports réciproquement avantageux dont l'existence est un des garants les plus sûrs de la sécurité sur notre continent. Parlant de la Pologne, je ne voudrais pas manquer de me réjouir des dispositions de caractère financier et commercial qui ont été prises par différents organes de la Communauté, chefs de gouvernement, chefs d'Etat et ministres des Affaires étrangères, en faveur de la population polonaise, et notamment des décisions prises il y a quarante-huit heures à Luxembourg par les Premier ministres et les chefs d'Etat.

Je voudrais enfin aborder le problème du désarmement. Malgré les succès que nous connaissons depuis sept ans, continuons à poursuivre à Vienne les travaux sur une réduction mutuelle et équilibrée des forces. Ne nous obstinons pas en ce moment si, comme je le crois, mais je n'en suis pas certain, la question porte encore sur le fait de savoir s'il y a 150 000 hommes en plus ou en moins d'un côté ou de l'autre de la frontière Est-Ouest. Ce qui importe davantage, c'est le matériel utilisé.

Monsieur le Ministre, vous avez accédé à la direction de la diplomatie belge à un moment qu'une personnalité de votre famille politique aurait qualifié d'exaltant. Traiter des rapports Est-Ouest avec fermeté et réalisme; améliorer les relations entre alliés sans recourir à la politique de l'alibi; considérer les rapports Nord-Sud comme un élément supplémentaire à nos préoccupations d'il y a vingt ans, en ce compris, bien entendu, le talon d'Achille que constitue notre dépendance énergétique, lutter pour l'union de l'Europe, tellement essentielle pour l'équilibre dans le monde, et pour nos dialogues avec tous les pays industrialisés, tout cela constitue une tâche redoutable. Cette tâche est la vôtre. Devant elle et en de telles circonstances, on ne peut plus se contenter d'invoquer cette formule un peu facile qui consiste à dire que « la politique est l'art du possible ». Aujourd'hui, Monsieur le Ministre, la politique doit être l'art de créer le possible. Je vous invite à consacrer vos talents à inaugurer une telle politique. (Applaudissements sur les bancs de la majorité.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Jorissen.

De heer Jorissen. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, ik zou allereerst de aandacht willen vestigen op een reeks rapporten in het buitenland wat betreft de afhankelijkheid van de westerse economieën van bepaalde grondstoffen.

In september 1978 kreeg het politiek planbureau van het ministerie van Buitenlandse Zaken van de Duitse Bondsrepubliek de opdracht de afhankelijkheid van het land te onderzoeken wat betreft grondstoffen en een onderzoek in te stellen hoe de kwetsbaarheid van het land zou kunnen worden vermindert.

Er kwam aan het licht dat 48 soorten grondstoffen, noodzakelijk voor de Westduitse industrie uit zuidelijk Afrika werden ingevoerd, waarvan 23 voor meer dan 10 pct. van de benodigde hoeveelheden.

Voor 7 soorten grondstoffen zou bij eventueel uitvallen van de levering een kritieke toestand ontstaan. In het geval van mangaan en van chroom werd de afhankelijkheid van zuidelijk Afrika zodanig wezenlijk beschouwd dat het afsnijden van slechts 30 pct. van de leveringen ervan binnen de 3 maanden tot gevolg zou hebben dat een kwart van de Duitse bedrijven hun poorten zouden moeten sluiten. Het aantal werklozen zou in dat geval stijgen tot 7 miljoen, wat sinds de Weimar-republiek nooit meer het geval was.

Een andere vaststelling die men deed, was dat bij het uitvallen van zuidelijk Afrika als leverancier de enige wisseloplossing de Sovjetunie zou zijn.

In september 1980 verscheen anderzijds een rapport in het Verenigd Koninkrijk. Het werd gepubliceerd door de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken, de FASC, en opgesteld door Colin Coulson-Thomas namens de *British Conservative Party Bow Group*. Het rapport draagt het opschrift: Zuid-Afrika, de achilleshiel van het Westen, *South Africa: The West's Achilles Heel*.

Het stelt vast dat de Sovjetunie in het midden van de jaren tachtig geen overschot meer zal hebben voor de uitvoer van grondstoffen en dat noch Brazilië noch China, mogelijke leveranciers in dezelfde jaren tachtig een overschot aan grondstoffen zullen produceren.

Het monopolie op de wereldmarkt wordt dus thans gehouden door de Sovjetunie en door Zuid-Afrika, aldus het rapport.

Het rapport verwijst verder naar de grote betrouwbaarheid van de privé-groepen die Zuid-Afrika's grondstoffenvoortbrenging in handen hebben en die de produktie geregeld opdrijven en meent dat de vrees voor het samenspannen van het anticommunistische Zuid-Afrika met de Sovjetunie om de prijzen, zoals voor de olie, sterk op te drijven, zeer gering is. Men vraagt Groot-Brittannië echter wel, voor alle zekerheid, behoorlijke voorraden van grondstoffen aan te leggen.

Het verslag vraagt daarbij aan de regering een zinvolle dialoog met Zuid-Afrika aan te gaan omdat men niet onverschillig kan blijven voor het intern gebeuren in dat land.

Een derde rapport dat de aandacht vraagt werd uitgebracht in de Verenigde Staten in het Huis van volksvertegenwoordigers en het ging uit van het *subcommittee on mine and mining*, een onderafdeling van het *Committee on Interior and Insular Affairs*. Het dateert van juli 1980.

Het rapport heet *Sub-Sahara Africa: Its role in critical mineral needs of the Western World* en het stelt vast dat de Verenigde Staten thans voor meer dan 50 pct. afhankelijk zijn van de invoer voor 24 van de 32 grondstoffen noodzakelijk voor het nationaal overleven.

Het stelt vast dat de Verenigde Staten wat betreft de invoer van mangaan, kobalt en chroom, noodzakelijk voor de staalproduktie, kwetsbaarder zijn dan voor de olieprodukten. Het land moet 98 pct. van zijn mangaan invoeren, 92 pct. van zijn chroom, 91 pct. van zijn platina, 54 pct. van zijn goud en 27 pct. van zijn vanadium. Daarvan komt 84 pct. van zijn vanadium, 82 pct. van zijn platina en 48 pct. van zijn chroom uit Zuid-Afrika.

Dat zelfde Zuid-Afrika levert volgens dit rapport aan de westerse wereld waartoe wij toch behoren 40 pct. van zijn chroom, 67 pct. van zijn mangaan en van zijn goud, 73 pct. van zijn vanadium en 91 pct. van zijn platina.

Het rapport klaagt het als een fout aan dat de Verenigde Staten in Zuid-Afrika slechts goede contacten onderhouden met de vertegenwoordigers van de zwarte volkeren, doch dat zij hebben verzuimd soortgelijke goede contacten te leggen met de regering van dit land en met andere representatieve belangengroepen.

Een vierde en laatste rapport dat belangstelling verdient komt eveneens uit de Verenigde Staten maar dan opgesteld door de *Congressional Research Service* ten behoeve van het *Subcommittee on African Affairs*, onderdeel van het *Committee on Foreign Relations*. Het dateert eveneens van september 1980.

Het rapport vestigt eveneens de aandacht op het belang van zuidelijk Afrika en speciaal daarin van Zuid-Afrika als grondstoffenleverancier. Het betreft vooral chroom, mangaan, vanadium en platina.

Het rapport vestigt weer de aandacht erop dat de enig mogelijke andere leverancier van deze grondstoffen de Sovjetunie is en dat deze grondstoffen noodzakelijk zijn, niet alleen voor het vervaardigen van staal, doch ook voor de militaire uitrusting en voor de luchtvaart.

Het stelt anderzijds echter vast dat de Verenigde Staten, in tegenstelling tot sommige westerse landen en Japan, voorraden hebben aangelegd van deze levensnoodzakelijke grondstoffen.

Een eerste vraag die ik aan de hand van deze vier rapporten wens te stellen is of de regering in ons land oog heeft voor deze problematiek en of men hier gedacht heeft aan het aanleggen van voorraden voor onze levensnoodzakelijke grondstoffen.

En een tweede vraag die moet rijzen bij elke kritische geest is de vraag of de georchestreerde campagne rond Zuid-Afrika niet zijn voornaamste reden vindt in het feit dat deze strategische grondstoffen daar te vinden zijn.

Sinds de olie een probleem is geworden ligt die vraag voor de hand. Immers, economische oorlogsvoering is de jongste jaren in.

Een tweede zaak waarop ik de aandacht wens te vestigen betreft onze houding tegenover de schending van de mensenrechten, onze inconsequentie ter zake en de vraag naar het waarom van deze inconsequentie.

Ik wil beginnen met enkele recente kranteberichten.

Op 27 november las ik op een ondergeschikte pagina in één enkele krant, *De Gazet van Antwerpen*, een kort stukje onder de titel « Massamoord in Oeganda ». Het bericht werd overgenomen uit de Engelse krant de *Guardian* en steunt op ooggetuigenverslagen.

Het leger van Oeganda zou in de provincie West-Nijl ganse dorpen hebben uitgeroeid. Alleen in een school en in een kerk waarheen de bevolking van een enkel dorp zou zijn gevlucht en die door het leger in brand werden gestoken, zouden een 400-tal personen zijn omgekomen. In andere dorpen zouden soortgelijke feiten zijn gepleegd. Zoals men weet wordt in Oeganda thans een regering in stand gehouden, zonder verkiezingen, dank zij de steun van Tanzania. Tanzania is één van de landen die boven de kritiek schijnt te staan.

Een tweede krantebericht handelt over Guinea-Bissau, waar onlangs de zoveelste staatsgreep in Afrika heeft plaatsgevonden. In dat krantebericht was sprake van een 500 fusilleringen.

Een derde bericht dat ik zag, handelde over Zuid-Viëtnam, dat een jaar geleden in de actualiteit stond omwille van de tienduizenden bootvluchtelingen, waarvan een groot percent omkwam. Deze tragedie schijnt niet ten einde. Thans nog zouden dagelijks bootvluchtelingen op zee beroofd, verkracht en vermoord worden door Thailanders die de zee en deze bootvluchtelingen als werkterrein en als doel voor hun onmenselijk bedrijf zouden hebben uitgekozen.

Noch Oost, noch West schijnt belang te hebben om dit drama nog aan te klagen.

Een vierde bericht betrof de *untouchables* in India. Velen onder hen zouden zich slechts 's nachts mogen buiten begeven. Zij mochten zich niet vertonen als andere Indiërs in de buurt zijn. En zo ze worden vermoord, worden de moordenaars doorgaans door de rechtbanken vrijgesproken. Er leven circa honderd miljoen paria's of onaanraakbaren in India. Elders zou men protesteren tegen dit soort van racisme. India geniet echter de sympathie van de landen achter het IJzeren Gordijn en het Westen schijnt evenmin redenen te hebben om dit land aan te vallen.

Een vijfde bericht is wat ouder, doch soortgelijke gebeurtenissen schijnen voort te gaan. In de Engelse pers werd het aantal doden bij zuiveringsacties in de oerwouden van Angola op 70 000 geschat. De moordenaars waren Angolese en Cubaanse troepen die ganse dorpen uitroeiden omdat de inwoners verdacht werden steun te bieden aan guerrillatroepen die zichzelf vrijheidsstrijders noemen en die door de Angolese regering contrarevolutionairen worden geheten.

Een zesde bericht betreft de concentratiekampen in Mozambiek. De schattingen over het aantal van de ongelukkigen die daar verblijven, lopen van 50 000 tot 100 000. Zij worden door de regering van dat land eveneens contrarevolutionairen genoemd, waarmee ook in dit geval alles gezegd schijnt.

Wat ons niet alleen verbaast, maar uiteraard met verontwaardiging en een flinke dosis verachting vervult, is dat in bepaalde landen letterlijk alles mag gebeuren en in andere landen niets. Deze drama's worden gemanipuleerd of in het leven geroepen naargelang van de omstandigheden. Ik heb het geweten dat zelfs in deze Senaat een motie met vrijwel algemene stemmen werd goedgekeurd omwille van de uitvoering van de doodstraf voor één terrorist in Zuid-Afrika en ik stel vast dat men zelfs hier niet reageert wanneer honderden of soms duizenden worden vermoord.

Wat is het dat hier scheefloopt? Is het juist wat de bekende harr-specialist, Dr. Chris Barnard, zegt? Ik citeer: « De heersende mentaliteit in het Westen is derwijze verwrongen, dat een zwarte gevangene genomen door zwarten nog altijd vrij is, dat een zwarte gemarteld door zwarten niet lijdt, dat een zwarte die door zwarten wordt gedood, niet dood is. »

Uit de feiten blijkt dat dit inderdaad vaak juist is.

Maar de juistheid geldt niet alleen voor Afrika. Het geldt ook voor Azië. Wij haalden reeds India en Zuid-Viëtnam aan. Wij hebben ook nooit veel protest gehoord tegen Cambodja, waar men het aantal uitgemoorden schat op één tot twee miljoen.

Waar een dode nog wel een dode is dat is in Centraal- en Zuid-Amerika. Daartegen mogen we nog verontwaardigd protesteren.

De heer Lagae. — « Moeten » wij protesteren.

De heer Jorissen. — Ik protesteer tegen elke dode. Daar gaat het niet om. De westerse verontwaardiging wordt naar willekeur — dat is belangrijk — gemanipuleerd door onzichtbare machten.

Wir werden am schlimmsten von unsichtbaren Händen gebogen und gequält zei ooit een Duitse filosoof.

Wanneer op een rood knopje wordt gedrukt, kookt onze ketel van verontwaardiging over. Wanneer men niet op dat knopje drukt, dan is er niets gebeurd, ook al telt men het aantal slachtoffers met honderden, duizenden of tienduizenden. Het thema van de mensenrechten, door president Carter ooit tot een thema gemaakt in de wereldpropaganda, is een flop geworden. Men kan dit slechts met minachting vaststellen, minachting voor het Westen dat zich schaamteloos laat manipuleren.

Wij zouden in dit verband nog even over twee zaken moeten spreken.

De eerste is de finlandisering van de geesten in het Westen, die afstand doen van de eigen opinie uit vrees de Sovjetunie te mishagen.

De tijd van de grote redevoering van Paul-Henri Spaak met het thema *Nous avons peur* schijnt lang voorbij. Praag 1968 is lang vergeten. Afghanistan heeft de gemoederen niet zo diep getroffen. Men schijnt te wachten op een nieuwe ramp in Polen. Valse vredesprofeten minimaliseren elk imperialistisch optreden van de Sovjetunie of het nu Ethiopië, Angola of Afghanistan betreft. Terecht spreken sommigen dan ook van vredesmisdadigers, een soort mensen dat thans even gevaarlijk is als de oorlogsfokkers.

De Sovjetunie verbergt voor niemand haar streven naar het wereldcommunisme en naar wereldoverheersing.

Wie dat land dus als vredesduif of als vredesapostel gaat voorstellen en het verweer ertegen ontcracht, die brengt de oorlog dichterbij.

Niets is in de geschiedenis immers zo aantrekkelijk gebleken voor een imperialistisch land als een gebied of een volk dat de kracht niet meer bood tot verweer. Op deze gevaarlijke helling zit West-Europa thans.

De finlandisering heeft grote vorderingen gemaakt in de westerse geesten. Het is werkelijk de hoogste tijd dat wij tegen dit defaitisme gaan reageren en vooral het moreel verweer gaan organiseren.

Een tweede zaak waar we moeten over spreken, is de tactiek van de totalitaire regimes. Ze werken met zondebokken. De tactiek is zeer oud. Ook onze inquisitie werkte met zondebokken.

Onze heksen in de 16e eeuw hadden op bezemstelen gevlogen en hadden met de duivel geboeeld, alsof die duivel geen betere kansen had. Zij dienden dus te worden gebrandstapeld.

Het nazi-regime kende zijn joden.

Het Oostblok kent zijn vijanden van het regime en de jongste jaren zijn dissidenten. Via de Uno waarvan de meerderheid uit totalitaire regimes bestaat, krijgen de westerse landen zondebokken voorgeschoteld : Zuid-Afrika, Israël, Taiwan. En Argentinië, tot het graan ging leveren aan Rusland.

Men kent ze van buiten.

Deze landen kunnen niets goeds doen.

Van andere landen echter moet men afblijven. Wat ze ook misdrijven.

Een typisch voorbeeld zagen we in december 1977 toen de Afrikaanse landen in de Uno de Scandinafse Staten dringend verzochten hun afkeuringsverzoek voor de bloedorstige dictator Amin in te trekken. Nochtans had die man zeventigduizend Indiërs beroofd en uit zijn land gezet en tienduizenden landgenoten laten vermoorden. De houding van het Westen — de Verenigde Staten op kop — is de jongste jaren uiterst zwak geweest.

Het durfde niet consequent een misdaad een misdaad te noemen, om het even waar dit gebeurde.

Men ging bepaalde landen ontzien.

Men vluchtte in een overdreven opportunisme. Het is duidelijk dat het Westen dan ook alle morele gezag verloor.

Het Westen werd in de hoek gedrukt en gechant. En men kent het lot van een gechant. Hij raakt nog moeilijk uit zijn hoek. Het Westen werd dan nog ingespannen om zijn eigen graf te delven.

Men wil het onder meer inspannen om de chaos te veroorzaken in het land waaruit het zijn strategische en andere grondstoffen betreft :

Zuid-Afrika. Nochtans is Zuid-Afrika, wat men ook beweert, en wie er gaat kijken, ziet het, het Afrikaanse land waar de zwarten het minst geremd worden in hun burgerlijke vrijheden, waar ze van jaar tot jaar grotere politieke verantwoordelijkheden krijgen, een land dat evolueert naar een confederalisme van de twaalf er wonende volkeren.

Waar in Afrika maakt de democratie betere vorderingen ?

Waar genieten de zwarten meer persvrijheid ?

Waar in Afrika heerst er minder corruptie ?

Waar in Afrika benadert de levensstandaard van de zwarte die van de zwarte Zuidafrikaan ?

Waar kent de zwarte een beter onderwijs en een betere behuizing ?

Waar bezit hij een kosteloze geneeskundige verzorging, die daarenboven op een Westeuropees peil staat ?

In welk Afrikaans land, ja in welk westers land, is het bruto nationaal produkt dit jaar met 7 pct. gestegen en waar heeft men een handelsbalans met een boni van 200 miljard ? Waar in de Afrikaanse landen worden de mensenrechten beter geëerbiedigd dan in Zuid-Afrika ?

Waar worden de bestaande discriminaties vlugger afgeschaft ?

Verdwijnt de loonkloof er niet vlugger dan in de Verenigde Staten ?

Waarom laat het Westen zich misbruiken om te proberen de tak af te zagen waarop het zit ?

Moeten wij om de verdenking van racisme te ontgaan per se anti-blanke racisten worden ?

Kan men dan werkelijk niet meer voor de zwarte volkeren zijn én voor de blanken ? Is Zuid-Afrika niet de grote ontwikkelingspool aan het worden voor heel zuidelijk Afrika ? Zijn ondanks de conferenties van Lusaka en Maputo de leveringen van Zuid-Afrika aan de omliggende Staten dit jaar niet met 60 pct. gestegen ? Zijn die conferenties dan geen alibi ? Die landen moeten pro forma protesteren om de hulp van de Uno en van de OAE te behouden zonder die van Pretoria te verliezen. Wij begrijpen hun politieke slimheid, wij steunen ze want ze hebben niet veel, doch wij in West-Europa moeten ons niet laten misleiden. Zuid-Afrika leidt bijvoorbeeld de haven van Maputo, beheert de Mozambiekse spoorlijnen en zorgt voor meer dan 50 pct. van het nationaal inkomen van dat land.

En dan nog een woord over Namibië.

Waarom verloochenen wij onze westerse democratische beginselen door in Namibië verkiezingen te vragen en toe te laten dat de Uno slechts één partij erkent en slechts één partij zwaar financiert : de Swapo ? Wat is dat voor een democratische opvatting ? Wij weten hoe moeilijk de beginnende democratie het heeft in Afrika. Waarom steunt het Westen ze dan niet beter ?

Het is een feit dat de Swapo aanhang heeft, en ik berwist dat ook niet. Die organisatie kan er immers prat op gaan dat zij de enige is die door de Uno wordt erkend.

Toch hebben de verkiezingen van december 1978 uitgewezen dat ongeveer 70 pct. van de inwoners van dat land voor andere partijen koos. En het waren normale verkiezingen zoals tal van westerse waarnemers, ook oud-senatoren van bij ons, getuigden. Namibië zou al onafhankelijk zijn geweest op 31 december 1978 zo de Swapo toen deze onafhankelijkheid niet had geweigerd omdat ze het land niet zonder meer cadeau kreeg.

Nieuwe verkiezingen de jongste weken bij verscheidene volkeren in Namibië zagen trouwens andermaal een grote opkomst met als resultaat meer stemmen voor partijen andere dan de Swapo. De verkiezingen in Zimbabwe hebben uitgewezen dat de inwoners in Afrika uit angst voor degenen kiezen van wie zij denken dat ze de macht hebben. Zimbabwe koos in het voorjaar 1979 voor Muzorewa omdat toen het eigen leger de verkiezingen controleerde. Die verkiezingen waren normaal. Ik heb ze persoonlijk bijgewoond.

Bij de verkiezingen van februari 1980 koos het land echter voor Mugabe omdat zijn guerrillero's toen in het binnenland waren gelegerd. En daarvoor was men bang.

Voor Namibië kan men de uitslag van de verkiezingen voorspellen als men weet wie ze zal controleren. Ziet de bevolking dat Swapo de baas moet worden, dan is Swapo gewonnen. Ziet de bevolking dat er een werkelijke keuzemogelijkheid bestaat, dan is Swapo niet gewonnen.

Dat is de huidige toestand in dit land met een beginnende democratie.

Men kan slechts hopen dat de westerse landen eindelijk opnieuw de moed zullen krijgen de echte democratie te propaganderen in plaats van uit defaitisme altijd het spel van de niet-democratische tegenstander te spelen. (*Applaus op de banken van de Volksunie en op sommige andere banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Storme.

De heer Storme. — Voorzitter, Heren Ministers, Dames en Heren, een Nederlander heeft enkele jaren geleden verklaard : Hoe kleiner het binnenland, hoe groter het buitenland. Wanneer wij dit criterium zouden hanteren voor de bespreking van de Belgische begroting van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking, dan is het toch te betreuren — ik zeg dit mede namens mijn fractie — dat deze beide belangrijke begrotingen op een halve dag op een drafje moeten worden afgehandeld.

Graag zou ik ter intentie van de minister van Buitenlandse Zaken een aantal beschouwingen willen maken met betrekking tot drie punten, met name de inwendige organisatie en de werking van het departement van Buitenlandse Zaken, de betekenis van België op internationaal vlak en tenslotte de *détente* en de mensenrechten.

Vooraf dit : onze buitenlandse politiek berustte ongetwijfeld tot vóór enkele jaren op een zeer ruime consensus. Dit lijkt op het ogenblik niet altijd meer het geval te zijn, zoals de heer Snoy et d'Oppuers onlangs schreef : « A partir du moment où la politique étrangère devient l'enjeu des querelles et des désaccords d'opinion politique entre partis, entre régions, entre clans et idéologies, elle ne peut plus être menée à ce niveau. Et ce niveau est le seul où, pour nous, une politique étrangère quelconque a un sens. » Ik voeg eraan toe : *A fortiori*, voor een land als België.

Men kan niet ontkennen dat de binnenlandse sociaal-economische en politieke problemen een impact hebben op de benaderingswijze van onze buitenlandse politiek. Zelfs indien wij én de Europese integratie én ons Atlantisch bondgenootschap blijven beschouwen als de twee grondpijlers van onze buitenlandse politiek, moeten wij toch enkele zaken ter discussie in dit debat mogen voorleggen.

Allereerst zou ik graag een viertal vragen stellen in verband met de interne werking en organisatie van het departement van Buitenlandse Zaken.

Ten eerste : het is evident, en u als minister weet dit beter dan wie ook, dat de organisatie en de reorganisatie van de buitenlandse en binnenlandse diensten van uw departement meer efficiënt zou moeten geschieden om het hoofd te kunnen bieden aan de noden en de ontwikkeling van de buitenlandse politiek op het ogenblik. Wat wordt er op dit gebied gedaan ?

In vele ons omringende landen heeft men deze problematiek aangepakt. Zo heeft men bijvoorbeeld niet enkel de binnen- en buitendiensten versmolten, maar heeft men eveneens de politieke en economische problemen in één geheel, in één *desk*, samengebracht, en heeft men een hergroepering tot stand gebracht in bilaterale en multilaterale afdelingen. Graag vernam ik wat uw plannen zijn op dat stuk.

Een tweede punt, dat nauw samenhangt met het eerste, is het personeelsbeleid. Bestaat er op het ogenblik een politiek inzake aanwerving, opleiding, specialisatie en bevorderingen op uw departement ?

Het derde probleem wordt gevormd door de taalverhoudingen in het departement van Buitenlandse Zaken. Het gaat hier niet uitsluitend om statistische gegevens. Uw voorganger heeft, en zulks doet niets af aan zijn verdiensten op andere gebieden, zonder enige twijfel het onevenwicht in de buitenlandse dienst verhoogd. Toen hij het departement verliet, waren er 37 Nederlandstalige tegenover 54 Franstalige ambassadeurs. Naar aanleiding van die toestand bij het verlaten van het departement door de heer Simonet, mochten verschillende kamerleden en senatoren, waaronder ikzelf, de minister vragen stellen over dit taalevenwicht.

U zult het mij niet ten kwade duiden, wanneer ik bij het lezen en herlezen van antwoorden die u hebt gegeven op parlementaire vragen, van oordeel ben dat u voor een stuk naast de vragen hebt geantwoord, door te gewagen dat de taalevenwichten enkel moeten worden gerespecteerd in de administratieve klassen. Formeel gesproken is dat juist, maar de grond van de zaak, namelijk de reële verhouding in het hele departement, in binnen- en buitendiensten, over alle administratief formalisme heen, wordt niet uit de doeken gedaan.

Ik zal geen cijfers citeren over de huidige situatie. Ik wil alleen uw aandacht vragen voor een specifiek aspect van deze taalverhouding, namelijk de beleidsinspraak. Deze beleidsinspraak gebeurt op het hoogste niveau, en u weet zeker dat op het ogenblik het taalevenwicht niet is gerespecteerd.

Een laatste beschouwing, waarmee ik de problematiek van het interne beleid wil afsluiten, betreft de politisering van het departement van Buitenlandse Zaken. Men zal niet kunnen ontkennen dat deze politisering ook dit departement heeft aangetast. Door het opdringerig optreden van een aantal politieke partijen is men er, op dit ogenblik, inderdaad in geslaagd om de partij-etikettering van heel wat ambtenaren van Buitenlandse Zaken en heel wat diplomaten tot de politieke zeden

van dit land te laten behoren. Mijnheer de Minister, ik betreur dit en ik wil op dit punt zeer duidelijk zijn. Deze politieke etikettering is voor een land als België nefast voor het buitenlands beleid.

Ik wens te vernemen of u deze politiek, die bijvoorbeeld kan worden geïllustreerd door het koninklijk besluit van 4 december 1979 van uw voorganger, zult voortzetten. Zo neen, zal ik het toejuichen. Zo ja, wil ik er onmiddellijk aan toevoegen dat, indien u dit op de spits wil drijven, wij dan stellen dat de politieke evenwichten op dit gebied thans in de hoogste organen, die het voor het zeggen hebben bij het uitbrengen van adviezen, niet zijn gerespecteerd.

Ik zou het op prijs stellen mocht u op deze vier interne beleidsvragen een antwoord willen verstrekken.

Een tweede punt waarover ik het wil hebben betreft de plaats van België in de internationale politiek. Het zou van mijnentwege misplaatst zijn, te midden van zoveel eminente specialisten van het buitenlands beleid die de Senaat nog telt, op dit stuk verklaringen te doen of bedenkingen te gaan maken.

Alleen wil ik in alle bescheidenheid de vraag stellen of België op het wereldvlak nog een belangrijke rol kan spelen. Uw voorganger heeft daarvoor destijds een bijzonder merkwaardig artikel geschreven onder de titel « Noodlot of noodzaak », waarschijnlijk geïnspireerd door het boek van Monod *Le hasard ou la nécessité*.

Velen onder ons behoren tot degenen die van oordeel zijn dat het voor een klein land als België een noodzaak is en een uitdaging om op internationaal vlak verder een rol te blijven spelen. Ik wil mij niet verstouten om voorbeelden uit het verleden aan te halen, hoewel er genoeg zijn. Indien ik het niet doe, is het om niet onrechtvaardig te zijn tegenover degenen die ik niet zou vermelden.

Wij kunnen inderdaad in verband met het buitenlands beleid van België, in de naoorlogse periode, heel wat namen citeren van mensen die België op het hoogste niveau hebben getild inzake dit beleid.

Dan rijst de vraag of België deze belangrijke rol nog vervult, rekening houdend met zijn beperkte geopolitieke betekenis. Ik ga deze vraag niet beantwoorden, maar slechts enige kritiek uiten over feiten die soms wel eens doen twijfelen aan de geloofwaardigheid van ons land ten aanzien van het nakomen van internationale verbintenissen. Ik geeft daarvan vier voorbeelden.

Ten eerste, de naleving van onze verbintenissen in de E&G.

Het Hof van Justitie van Luxemburg heeft ons land reeds enkele keren veroordeeld. Tot vóór kort kon men met enige zin voor fantasie verwijzen naar het feit dat Italië het rekord van dergelijke veroordelingen op zijn naam had staan. Mijnheer de Minister, ik hoef u niet te zeggen dat wij op het ogenblik dit rekord benaderen. Op 6 mei 1980 is er een arrest gevelld waarin België wordt veroordeeld en waarin wordt gezegd dat België, alleen al in één bepaalde sector, 12 richtlijnen niet heeft nageleefd. En er zijn nog andere meer recente veroordelingen.

Ten tweede, in het kader van Benelux zijn er verdragen die dringend goedkeuring vergen. Ik denk aan het verdrag inzake de wapenhandel dat reeds door de Kamer van volksvertegenwoordigers werd goedgekeurd. In dat verband moet mij van het hart dat vorig jaar, in het midden van de discussie over de kernraketten, toen de duiven onder ons de haviken beschuldigen, wij met enkelen in de commissie voor de Buitenlandse Zaken alleen stonden om de wapenhandel in het kader van het Benelux-verdrag te gaan reglementeren op een terrein waar wij nog daadwerkelijk enige beslissing zelf kunnen nemen. Waar zitten, in het licht van die overweging, de haviken en waar de duiven ?

Ten derde, er zijn verdragen die nog steeds ter goedkeuring aan het Parlement moeten worden voorgelegd. Op dit stuk beschik ik, helaas ! over onvoldoende informatie. Uit de gegevens die ik lukraak heb kunnen verzamelen, kom ik tot een lijst van circa 15 verdragen en overeenkomsten, sommige daterend van vóór 1980, die om één of andere reden — waarvan er een aantal plausibel zijn — nog steeds niet aan het Parlement zijn voorgelegd.

Er zijn op het ogenblik 26 verdragen aanhangig bij het Parlement, waarvan sommige sinds 1969. Er zijn bovendien, wat mij nog het ergste lijkt, 27 verdragen en overeenkomsten die door het Parlement werden goedgekeurd, maar die nog steeds niet werden bekrachtigd.

Ten vierde, in sommige gevallen werden wij veroordeeld door internationale rechtscollages om onze wetgeving niet te hebben aangepast. Sommige rechtbanken echter passen de internationale normen rechtstreeks toe. Ik denk aan een recent voorbeeld. Vorige week heeft de rechtbank van eerste aanleg te Gent, zich beroepend op de directe werking van de Europese Conventie van de Rechten van de Mens, gedaan wat wij als wetgever nog niet hebben gedaan, namelijk de discriminatie opgeheven tussen de wettige en de natuurlijke kinderen. De rechter heeft de nalatigheid van de wetgever op gelukkige wijze opgevangen. En dan zijn er nog een aantal onder ons die de schouders

ophalen en die durven spreken van « Le gouvernement des Juges » waar het de schuld van het Parlement zelf is dat wij het voorrecht van de wetgever niet daadwerkelijk uitoefenen.

Aan de hand van deze voorbeelden stel ik de vraag of wij op dit formele vlak niet te kort komen inzake geloofwaardigheid op het gebied van onze buitenlandse politiek.

Mijn laatste opmerking betreft de *détente* en de slotakte van Helsinki. De slotakte van Helsinki heeft zonder enige twijfel — het werd hier gezegd — enorme verwachtingen gewekt in het kader van de Europese veiligheid en samenwerking. Na enkele jaren kunnen we enkele opmerkingen maken die belangrijker kunnen zijn dan grootse verklaringen over *détente* en ontwapening.

De *détente* heeft helaas! in Oost- en West-Europa een andere betekenis, gewild of ongewild, bewust of onbewust, zoals dit ook het geval is voor de beoordeling van de fundamentele rechten en vrijheden. Er is geen alternatief voor de *détente*. De vraag is alleen, Mijnheer de Minister, of wij de *détente*, in de enge betekenis van het woord, niet moeten loskoppelen van de mensenrechten en of wij niet meteen moeten verklaren dat *détente* niet is, zoals men in Oost-Europa wel eens meent, de voortzetting van de strijd door andere middelen.

Voor mij blijft *détente* het vermijden van de directe confrontatie. Dit kan slechts gebeuren door het toepassen van het principe van de *equal arms*, de gelijke krachten. Alleen gelijke krachten kunnen de directe confrontatie helpen vermijden.

Is het beklemtonen van de mensenrechten en van de bescherming ervan als doelstelling op zichzelf niet belangrijk genoeg om daaraan in de komende maanden onze volle aandacht te besteden? Hier past geen dictatuur van ideologieën meer. Wij moeten de spanning niet opdrijven. Wij moeten zonder enig *a priori* proberen een dialoog ten gronde over deze mensenrechten op gang te brengen en *in situ* stand te houden. Hierbij moeten wij als principe stellen dat de beveiliging van de *civil rights* buiten het beginsel van de non-interventie valt.

Indien ik u goed begrepen heb, Mijnheer Radoux, hebt u in dezelfde zin gesproken. Wij moeten, met andere woorden, in Europa het recht opeisen om overal ter wereld de schending van de mensenrechten aan te klagen, zonder dat wij hierbij ook maar van enig interventionisme kunnen worden beschuldigd.

Dan rijst de vraag van de controle van de waarachtigheid. Men moet de waarachtigheid van de beveiliging der mensenrechten in Europa kunnen toetsen. Dit gebeurt momenteel niet. Ik zal geen namen noemen, maar wij kennen ze allemaal. Is het in dit verband van mijnentwege een illusie te suggereren dat men zou nadenken over een Europees hof voor Oost- en West-Europa dat de derde korf van Helsinki zou controleren?

Wanneer ik dat zeg, dan denk ik aan de uitzonderlijke betekenis die de Hoven van Straatsburg en Luxemburg, respectievelijk voor de beveiliging van de Europese Conventie van de Rechten van de Mens en voor de uitbouw van het economisch en politiek Europa hebben gehad.

Ik wil de minister deze suggestie doen en vragen of dit niet kan worden gelanceerd bij de voorbereiding van de volgende toetsingsconferentie te Brussel.

Het is hoopgevend dat overal in Europa — ook in Oost-Europa — jonge mensen zich inzetten voor de rechten en de vrijheden van de burgers. Kunnen wij deze verwachtingen niet helpen inlossen door concrete structurele voorstellen?

Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, ik kom nu tot het besluit van mijn uiteenzetting. In de economische crisis die wij beleven, zit een nieuwe kans om de morele waarden van het Westen te beklemtonen: verantwoordelijkheidszin, moed en solidariteit. Het Poolse voorbeeld, dat reeds werd geciteerd, moge in dat verband richtinggevend zijn. De civiele weerbaarheid is het beste antwoord op de agressie, van waar die ook moge komen.

Laat het Westen zijn morele, maar helaas! ook zijn militaire weerbaarheid terugvinden zonder dat het telkens moet terugvallen op de Verenigde Staten. Edward Heath verklaarde op 12 november jongstleden voor de Koninklijke Vlaamse Academie te Brussel: « Our first priority must be to strengthen the defence of Europe itself so as to release American resources for use in other areas of the world when they are needed. »

Laat Europa zich hoofdzakelijk leiden door de noodzaak om de dialoog tussen Oost en West met betrekking tot het vraagstuk van de mensenrechten in stand te houden. Hierdoor kunnen wij misschien voor een stuk het bipolaire in de internationale verhoudingen verzachten.

In deze context kan België wellicht nog een rol spelen. Indien deze aanbevelingen worden uitgevoerd, Mijnheer de Minister, mag u op ons vertrouwen rekenen. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Bertrand.

M. Bertrand. — Monsieur le Président, chers collègues, l'examen du budget de votre département, Monsieur le Ministre, est moins un problème de budget — lequel sera, ainsi que les ajustements du budget 1979, voté majoritairement contre opposition — que l'occasion d'un débat, qui sera relativement court même s'il occupera une bonne partie de l'après-midi et le début de la soirée, sur la politique étrangère de la Belgique.

Je voudrais me livrer à quelques brèves réflexions, en tentant d'éviter de tomber dans des commentaires de « café du commerce », écueil auquel on échappe difficilement lorsqu'on veut traiter de grands problèmes en très peu de temps.

Je m'en tiendrai à deux aspects de la détente Est-Ouest qui me paraît constituer l'axe fondamental de toute la politique étrangère de la Belgique, en vous interrogeant, d'une part, sur le sort et l'usage de l'actuelle conférence de Madrid dont on a déjà parlé, et, d'autre part, sur les mesures auxquelles la Belgique pourrait recourir pour entamer un processus de désescalade, qui ne nous paraît pas avoir été amorcé jusqu'ici.

Premier point donc, la conférence de Madrid. Il n'est peut-être pas inutile de rappeler qu'il s'agit de la troisième du genre depuis cinq ans et qu'elle se situe dans un contexte international beaucoup plus difficile qu'à Helsinki et qui, par le climat dégradé qu'il crée, compromet gravement l'esprit de détente.

Si l'Union soviétique — cela doit être redit — a tant traîné sur le plan de la procédure avant d'accepter un ordre du jour, c'est parce que les Soviétiques savaient très bien qu'ils allaient devoir faire face à une accumulation de griefs occidentaux, qu'il s'agisse de l'Afghanistan, de la répression intérieure en Union soviétique à l'égard des dissidents et des Juifs, de la violation des droits de l'homme et — pourquoi pas aussi? — des menaces sévères qui pèsent actuellement sur la Pologne. L'URSS, on le comprend, ne souhaitait pas ce débâcle, à Madrid, pas plus qu'elle ne le souhaite demain ailleurs.

Le compromis finalement adopté, voici peu, par les trente-cinq participants, incitant l'Union soviétique à s'incliner, débouche sur un débat au sujet duquel j'aimerais connaître votre sentiment. Il se prolongera jusqu'au 19 décembre et nous savons qu'il sera un véritable « *visite de courtoisie* » sur les violations des droits de l'homme en Union soviétique, mais également sur l'intervention militaire en Afghanistan.

Quelles conclusions le gouvernement belge tire-t-il, en matière de politique étrangère, de cette résignation soviétique?

Comme l'écrivait le journal *Le Monde*, observateur attentif de toute politique étrangère, qu'il peut être utile de consulter: « L'Union soviétique a préféré un mauvais contact plutôt qu'une absence de contact. »

N'est-ce pas la démonstration d'une disponibilité soviétique en faveur de la détente? Et si disponibilité il y a, qu'est-il fait pour exploiter cet état d'esprit qui nous paraît assez évident?

Dans quelle mesure un petit pays comme le nôtre ne devrait-il pas prendre des initiatives en la matière, puisque aussi bien nous ne sommes guère suspects d'impérialisme ni au-dedans ni au-dehors? Peut-être revient-il mieux aux petits pays d'agir sur le plan international dans le sens de cette détente.

Le deuxième point que je désire aborder est la désescalade. Je vais citer des chiffres ayant trait à la Défense nationale. Croyez bien que je ne me trompe pas de ministre, mais la récente discussion du budget de ce département a montré des engagements belges sur le plan militaire, qui ne sont souscrits par le ministre de la Défense nationale que dans la mesure où ils correspondent à des perspectives de politique étrangère fixées par le gouvernement et sans doute par vous-même, Monsieur le Ministre.

Une solidarité existe indiscutablement entre vous-même et votre collègue de la Défense nationale.

Il y a disproportion évidente entre les dispositifs militaires des pays de l'Otan et du Pacte de Varsovie, qui joue en faveur de l'Est. Il importe de mettre les points sur les « i » en la matière car, lorsqu'on parle détente, on a toujours l'air d'être dupe de l'Union soviétique.

Cette disproportion explique l'insistance américaine pour obtenir des partenaires européens un accroissement de leurs budgets de la Défense d'au minimum 3 p.c. l'an.

L'Allemagne, l'Angleterre et même l'Italie ont marqué leur accord tandis que le Danemark, la Hollande et la Belgique exprimaient des réticences causées non par un désaccord sur le fond, mais bien par les difficultés économiques qui font que nous préférons — peut-être n'est-ce pas à tort — dépenser ces sommes dans d'autres domaines, également par le prix croissant de l'énergie et par le taux d'inflation. Ces réserves faites, la Belgique s'aligne.

La discussion du budget de la Défense nationale, que j'évoquais il y a un instant, a révélé son augmentation de 5,8 p.c. par rapport à 1979. Cela ne me paraît pas une bonne amorce d'une politique de détente ou le moyen de traduire notre volonté réelle de détente. Qui d'entre nous, en effet, quel que soit le groupe auquel nous appartenions, n'est pas pour la détente, pour la paix ? Assurer le contraire serait absurde, mais les actes doivent correspondre aux intentions.

Toute politique de détente devrait impliquer que, sans être la dupe de personne, l'on arrête les dépenses militaires ou que l'on envisage leur réduction progressive, au lieu de poursuivre une escalade dans des armements toujours plus sophistiqués.

En six ans — la discussion du budget l'a montré — la Belgique a doublé ses dépenses de défense nationale. Permettez-moi de vous citer quelques chiffres tout récents. Le programme F16, prévu en 1975 pour 30 milliards, est passé à 51 milliards; et le ministre de la Défense nationale demande encore 10 milliards supplémentaires !

Le programme portant sur les véhicules blindés de combat d'infanterie, les VBCL, devait coûter à l'origine 24 milliards et l'on demande déjà un engagement supplémentaire de deux milliards.

Dans un domaine plus modeste, celui de l'assistance militaire belge au Zaïre — ce n'est donc pas de la coopération au développement, que je sache ! — est passée de 200 millions en 1979 à 420 millions aujourd'hui. Il y a donc indiscutablement escalade dans le processus de l'organisation même de la défense de la Belgique.

Le moment est peut-être venu de dénoncer l'erreur monstrueuse de l'adage latin *si vis pacem para bellum* : qui veut la paix prépare la guerre. Tous les exemples montrent que l'escalade des armements finit tôt ou tard par déboucher sur la guerre, et nous savons que la catastrophe serait irréparable : qui veut la paix doit préparer la paix !

Nous considérons que le « suivisme » que pratique la Belgique à l'égard de l'allié américain dans le raidissement de la politique étrangère, raidissement déjà sensible sous Carter et qui deviendra encore plus évident sous Reagan — ce n'est pas le nouveau président qui changera de cap — ne peut, à terme, que contribuer à l'affrontement Est-Ouest.

Les experts du Pentagone dénoncent, à juste titre sur le plan technique, cette fameuse « fenêtre de vulnérabilité » qui affaiblit l'Ouest par rapport à l'Est jusqu'en 1986. Je veux bien, mais que l'on ne parle plus alors de désescalade, de politique de détente ! Parlons plutôt d'une politique d'armement. Il appartient peut-être à certains pays d'opérer ce choix; pour nous, compte tenu des difficultés qui sont les nôtres et du rôle qu'un petit pays, sans vocation impérialiste, peut jouer dans le cadre de la paix, courir derrière les grandes puissances qui recherchent un équilibre d'armement, n'est pas de bonne politique.

M. Hanin. — Il faut donc sortir des alliances !

M. Bertrand. — Certains l'ont fait et ne s'en portent visiblement pas plus mal.

M. Hanin. — Je note que telle est votre thèse.

M. Bertrand. — Je le répète, certains l'ont fait.

M. Radoux. — Ce que vous dites n'est pas la vérité. Vous citez la France, qui est sortie de l'organisation militaire mais, dans l'organisation civile, elle a des liens organiques avec les militaires de l'Alliance.

M. Bertrand. — Certains se sentent peut-être une vocation de ministre des Affaires étrangères, mais il conviendrait de laisser au ministre le soin de répondre à mon argumentation.

M. Radoux. — Vous n'êtes même pas poli.

M. Bertrand. — Vous m'interpellez, je vous donne mon sentiment; c'est pour cela que je me trouve à la tribune. Il vous est toujours loisible de reprendre la parole pour dire ce que vous en pensez.

Il faut rechercher une autre politique fondée sur un dialogue Est-Ouest et non sur la terreur, que nous avons le devoir, si nous sommes des artisans de la paix, de laisser à d'autres responsabilités.

Quant aux autres problèmes, notamment le dialogue Nord-Sud que je n'aborderai pas quant à moi, nous aurons l'occasion de les discuter lors de l'examen du budget 1981.

J'attends, Monsieur le Ministre, que vous développiez en matière de désescalade, des initiatives hostiles à cet esprit de « suivisme » que je viens de dénoncer. Quel rôle jouons-nous, seuls, et également au niveau de la Communauté européenne ?

Puisqu'il est d'usage au Sénat de terminer un discours par une citation, laissons le mot de la fin — s'il existe ! — à Georges-Bernard Shaw : « Jusqu'à la fin des temps, le meurtrier engendrera le meurtrier, toujours au nom du Droit, de la Justice et de la Paix, jusqu'à ce qu'enfin la soif des dieux soit rassasiée et qu'ils créent alors une race qui comprenne ! » (*Applaudissements sur les bancs du FDF-RW.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Lahaye.

De heer Lahaye. — Mijnheer de Voorzitter, Heren Ministers, Dames en Heren, gisteren heb ik mij afgevraagd of het nog wel de moeite loonde het woord te voeren in de bespreking van deze begroting die toch al grotendeels, om niet te zeggen volledig, is opgebruikt, en waarover de Senaat zich nu pas kan uitspreken. Eigenlijk moest deze begroting ons in staat stellen van de minister te vernemen welke de politieke lijn van zijn beleid zou zijn gedurende het jaar 1980.

Wellicht is het niet de schuld van de minister dat dit tot hiertoe niet kon gebeuren. België beleefde een periode waarin de regeringen elkaar zeer vlug opvolgden. Daarin vertoont het enigszins gelijkenis met honderdvijftig jaar geleden. In 1830 waren de regeringen ook voorlopig gedurende een lange periode.

De heer Boey, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

In verband met deze begroting zou ik heel wat commentaar kunnen geven. Ik denk echter dat ik dit best zou doen bij een volgende gelegenheid. Ik zal mij vandaag beperken tot het weergeven van enkele indrukken betreffende onze buitenlandse politiek. Aan minister van Buitenlandse Zaken, de heer Nothomb, wil ik enkele precieze vragen stellen.

De heer Nothomb heeft op de toetsingsconferentie te Madrid te verstaan gegeven dat België kandidaat is om een volgende conferentie te organiseren. Alles laat voorzien dat de landen van het Oostblok de te Helsinki aangegane verbintenissen voor de naleving van de mensenrechten en voor het vrij verkeer van personen en informatie niet wensen na te komen. De conferentie van Madrid lijkt te verwateren en schijnt geen enkel resultaat te zullen opleveren. Was het derhalve niet verkieslijker dat de heer Nothomb het resultaat van de conferentie van Madrid zou hebben afgewacht alvorens aan te treden op de organisatie van een volgende conferentie in België ?

Denkt de minister dat de toetsingsconferentie nog iets kan opleveren wanneer nu reeds duidelijk blijkt dat de Sovjetunie niet van plan is ook maar enige toegeving te doen ? Kan men nog spreken van toegevingen wanneer het enkel gaat om het nakomen van de verbintenissen aangegaan tegenover het Westen ?

Monsieur le Ministre, depuis à peu près vingt-cinq ans, j'interviens dans tous les débats traitant de la politique africaine. Récemment, j'ai délaissé ce sujet, peut-être à tort, mais sans doute un peu découragé.

M. Nothomb, Ministre des Affaires étrangères. — Monsieur Lahaye, permettez-moi de vous interrompre, puisque vous vous adressez à moi, pour vous annoncer que je dois, pendant une heure, quitter cette assemblée pour me rendre à une réunion des ministres du Benelux. J'avais prévenu le président du Sénat.

Il s'agit pour moi d'une obligation impérative. Ne voyez pas dans mon départ un manque d'intérêt pour votre intervention, dont il sera d'ailleurs pris bonne note et à laquelle je vous répondrai tout à l'heure.

M. Lahaye. — Cela m'ennuie. Si chaque parlementaire était appelé pour une affaire urgente, il n'y aurait plus de Parlement.

M. Nothomb, Ministre des Affaires étrangères. — Notez que le gouvernement est représenté.

M. Lahaye. — Il l'est uniquement par mon ami Coens qui, je l'espère, enregistrera la cinquantaine de questions que je comptais vous poser. (*Sourires.*) En tout cas, je vous remercie, Monsieur le Ministre.

Om minister Nothomb plezier te doen had ik deze uiteenzetting betreffende Zaïre in zijn eigen taal, het Frans, neergepend.

Wellicht ontmoedigd handel ik dit jaar eens niet over heel de Afrikaanse problematiek, maar er is een aflossing van de wacht gekomen in de persoon van de heer Van Miert.

Ik denk er niet aan vandaag heel de Afrikaanse problematiek te ontleden want ik vermoed dat wij in de nabije toekomst in deze Hoge Vergadering opnieuw een debat zullen hebben over die onmetelijke, die onoverbrugbare jaarlijkse hulp aan Zaïre. Dan zullen wij daarover van gedachten kunnen wisselen.

Ik zal mij ertoe beperken hier te betreuren dat wij zo laat in het jaar, enkele weken vóór Kerstmis, dit budget behandelen. Dat had veel vroeger moeten gebeuren.

Toch voelen wij ons verplicht enkele vragen te stellen. Het zal van de antwoorden afhangen wat wij later zullen doen.

Ter attentie van de heer Nothomb, had ik het volgende geschreven :

Vos réponses me permettront de vous juger ou de me déjuger.

Mesdames, Messieurs, vingt années de politique zaïroise se traduisent par une détérioration à peu près totale du niveau de vie dans notre ancienne colonie. Le pouvoir d'achat des masses atteint à peine 10 p.c. de ce qu'il était en 1960. A qui, Monsieur le Ministre, attribuez-vous la responsabilité ? Quelle leçon faut-il en tirer ?

Le désarroi social au Zaïre est un fait, la survie de la population en est un autre. C'est le plus grave.

Il y a 18 ans, lorsque je siégeais à la Chambre des représentants, je me suis permis de dire que si le Zaïre voulait survivre, il fallait absolument et immédiatement arrêter l'exode de la population agricole zaïroise vers les villes et les grands centres. J'ai également dit, à cette époque, qu'il était impératif de déconseiller aux dirigeants de notre ancien territoire d'outre-mer le surdéveloppement de leurs industries. Or, ils n'ont cessé de surdévelopper les industries à fonds perdus. Il fallait, bien au contraire, accorder la priorité au développement agricole.

M. le ministre Nothomb a eu des contacts répétés, ces derniers temps, avec les autorités les plus compétentes du Zaïre, notamment avec le président de la République.

J'aimerais savoir si, au cours de ces échanges d'idées, ce problème crucial et vital a pu être abordé. Je voudrais également demander au ministre si ses interlocuteurs ont convenu de la nécessité de prendre certaines mesures dans ce domaine et comment il compte faire pour redresser la situation.

Mesdames, Messieurs, je sais bien qu'on n'en parle jamais à cette tribune, mais il ne faut tout de même pas oublier que le Zaïre a chassé presque à coups de bottes les planteurs et éleveurs belges. Il a « zaïrisé » leurs propriétés. Evidemment, on a repris la succession, mais il faut bien constater que la situation actuelle est déplorable. Les réelles richesses agricoles créées par les Belges en Afrique sont devenues, pour la plupart, des terres en friche. Elles ne sont plus exploitées, elles sont abandonnées. On est retourné à la brousse.

M. le ministre ne devrait-il pas conseiller aux responsables zaïrois de recourir à l'aide accrue de nos jeunes diplômés agricoles ? Nous en avons d'excellents et avons même formé une élite dans ce domaine. Le Zaïre ne devrait-il pas faire appel à ces spécialistes et renoncer à recruter des instituteurs belges en surabondance ?

Je conçois bien que les enfants zaïrois, qu'ils soient des villes ou de l'intérieur, ont soif d'instruction et c'est tout à leur honneur. Mais en ce moment, le Zaïre a surtout faim. Une véritable famine sévit dans certaines régions. Je le répète, les terres ne produisent plus, elles sont abandonnées, les routes qui conduisent à ces terres sont détruites et on ne les reconstruit pas.

Ma question est la suivante : quelle est votre opinion, Monsieur le Ministre des Affaires étrangères, que ressent-il de vos nombreuses conversations avec les responsables zaïrois ?

Onlangs las ik in een Belgisch dagblad een artikel over de nieuwe instelling die zopas in Zaïre werd gecreëerd, namelijk het Centraal Comité, dit ter vervanging van het Politiek Bureau van de enige partij van president Mobutu. De leden van dit Comité worden door de voorzitter aangewezen zonder enige vorm van verkiezingen. Zij hebben een eed van trouw afgelegd, niet alleen aan het Mobutisme, maar aan de persoon van de president zelf. De voorzitter van dat Centraal Comité is president Mobutu.

Volgens de voorzitter moet het Comité representatief zijn voor alle sociale lagen van de bevolking van Zaïre. Hij beweert de richting in te slaan van een bredere democratie.

Mijn vraag aan de heer minister van Buitenlandse Zaken is : Wist u van dat alles en werd daarover gesproken ? Werd er beslist dat Zaïre zijn Parlement zou afschaffen ?

Naar ik verneem is dat Parlement trouwens zelden of bijna nooit geraadpleegd. Ik vraag mij daarom af of het systeem wel goed is. In elk geval, indien wij verder willen samenwerken met dit land op economisch gebied, dan moeten wij weten of wij samenwerken met een democratisch land dan wel met een totalitair.

Onlangs heeft een journalist van een groot Belgisch dagblad, de heer Baudhuin, een studiereis gemaakt door Zaïre. Zijn bevindingen werden gisteren en eergisteren gepubliceerd. Hij besluit zijn artikel met de vermelding dat er voor de eerste keer in Zaïre een oppositie tot stand is gekomen, geen ondergrondse zoals vroeger, maar één die duidelijk en openlijk durft te zeggen dat zij er een andere mening op nahoudt.

« Une chose est sûre », écrit M. Baudhuin, « pour les opposants, le pouvoir ne doit plus être concentré dans les mains d'un seul homme. Un gouvernement qui gouverne et un Parlement qui contrôle sont, pour eux, les meilleurs garants de la démocratie. »

Ik zou willen weten, Mijnheer de Minister van Buitenlandse Zaken, welke richting dit land, dat wij de plicht hebben verder te steunen, zal inslaan en hoe het geld van deze steun zal worden gebruikt. Ik meen dat het ons volste recht is dit te weten.

Voor een paar dagen werd ik erg geschokt door een uiting van president Mobutu. Hij liet zich nogal erg laatdunkend — het woord is niet overdreven — uit over de Belgische politiek ten aanzien van zijn land.

Hij heeft weliswaar het woord « Belgische » niet gebruikt maar onze civilisatie is toch ouder dan deze van Zaïre en wij zijn misschien sneller van begrip. Ik heb de indruk dat hij wel België bedoelde want hij heeft textueel gezegd :

« Ce pays donne des moyens de subventions et accueille des réfugiés dont le but est de nuire à leur pays d'origine, de discréditer leur chef et leurs institutions et tout cela, sous l'œil bienveillant d'un Etat de refuge et au nom de je ne sais quelle vieille tradition scolastique fort douteuse sur le droit à la liberté d'expression, à la liberté d'opinion, etc. »

Ik lees de rest niet want dat is nog minder vleidend.

Ik vraag mij af of wij, die wel driemaal in onze beurs tasten om Zaïre te helpen, zulks wel verdienen. Heeft de minister van Buitenlandse Zaken gereageerd op deze aantijgingen ? Was ik minister van Buitenlandse Zaken geweest, ik zou *stante pede* een verklaring aan de pers hebben afgelegd om te zeggen dat ik zulks niet aanvaard. Ik heb nergens gelezen dat minister Nothomb dit zou hebben gedaan. Misschien zal hij straks een verklaring afleggen.

Mijnheer de Minister, ik twijfel er niet aan dat u een zeer bekwaam man bent. In verband met Zaïre hebt u echter nog andere plichten. Inderdaad verblijven er in België een groot aantal Zaïrezen, overwegend universitaires, die er andere ideeën op nahouden. Deze mensen behoren tot zowat alle politieke strekkingen : er zijn socialisten, liberalen en katholieken bij. Meent u niet dat u als bemiddelaar zou moeten optreden, zo vlug mogelijk, tussen de Zaïrezen die in België verblijven en die zoveel democratische krachten kunnen zijn in de toekomst, en de hoogste gezagsdragers in Zaïre zelf, ten einde een verzoening tot stand te brengen ? Ik heb dit reeds meer dan tien jaar geleden gezegd en ik herhaal het. Het is noodzakelijk dat de in België verblijvende Zaïrezen en de Zaïrese regering in het moederland nader komen tot elkaar.

Nog een vraag aan de minister van Buitenlandse Zaken. Zoals vele van mijn collega's in deze Hoge Vergadering, word ik geregeld benaderd door Belgen die in Zaïre fantastisch hebben gewerkt gedurende vele jaren en die plots alles hebben verloren omdat hun goederen gezaïriseerd werden, om het niet brutaler te zeggen. Zij hebben alles verloren, keerden terug naar België en wachten nog steeds op vergoeding.

Nochtans werd in maart 1976 een protocol ondertekend door onze beide landen, waarin de Belgische Staat zich verbond bij eventuele vergoeding van gezaïriseerde goederen door de Zaïrese Staat, uit de Belgische thesaurie deze zaïres terug te storten als financiering van de Belgische ontwikkelingshulp in Zaïre.

Het doel van dit protocol was zeer goed overwogen. We wensten voorschotten te geven. Zij betaalden ons terug. Maar het geld was voor ons niet bestemd, het diende opnieuw om hen te helpen.

Ik vraag dat de minister zich zou buigen over de honderden gevallen die nog niet zijn opgelost. Er zijn mensen die geregeld op ons dienstbetoon komen en vragen om voor hen bemiddelend op te treden. Zij ontvingen na zoveel jaren nog geen geld. Wij hebben allen te maken gehad met dergelijke gevallen.

Ik wil u een voorbeeld geven. Het gaat om een persoon van 77 jaar. Hij is gedeeltelijk verlamd. Zijn echtgenote is zwaar ziek. Zij dienden onlangs hun appartement in Oostende op te zeggen omdat de financiële last voor hen te zwaar was. Zij wonen nu in een appartementje in Brussel. Op 11 oktober 1974 ontving die man een brief waaruit bleek dat zijn eigendom gelegen in het vroeger Leopoldstad, nu Kinshasa, zou overgaan op een Zaïrese staatsburger die een belangrijke post in de administratie bekleedt. De betrokkene had tevoren lange jaren in Belgisch Kongo gewerkt en had in het onafhankelijke Zaïre een enorme economische activiteit ontplooid. Na tientallen brieven te hebben geschreven aan alle Belgische ministers en vele Zaïrese overheidspersonen, kreeg hij, op 16 mei 1978, vier jaar later, een brief waaruit bleek dat hij 9 503 000 frank zou ontvangen of 210 000 zaïres tegen de wisselkoers van 45,5. Indien dit in 1974 was gebeurd, bedroeg de koers toen 82 frank. Maar tot op heden heeft hij slechts een voorschot ontvangen.

Wij zijn toch niet zo rijk dat wij ons geld door deuren en vensters moeten gooien, zonder aanspraak te mogen maken op een vergoeding voor personen die hun hele leven hebben opgeofferd voor het welzijn van ons vroeger Belgisch-Kongo.

Ik wil een woord zeggen over Burundi waar er momenteel iets niet pluis is. De minister van Buitenlandse Zaken weet misschien of wil het niet weten dat een Belgische vakbond in Burundi een eigenaardige buitenlandse politiek ter plaatse voert, een politiek die allesbehalve vredelievend is. Wij maken ons zorgen over de inmenging van deze vakbond in binnenlandse aangelegenheden van Burundi. Het is een der zeldzame landen in Midden-Afrika waar Belgische onderdanen en hun belangen ongedeerd de dekolonisatie hebben doorstaan. Ik vernam graag van de minister welke de Belgische politiek zal zijn tegenover Burundi.

Ik ga niet langer uitweiden over deze zaken. Als gemandateerd spreker kreeg ik een spreektijd van 25 minuten die ik zal proberen niet te overschrijden.

Iedereen heeft de jongste tijd de mond vol van de immigranten-gastarbeiders. Er zijn zelfs voorstanders om ze stemrecht te geven. Ik weet niet of dit de burgemeesters van Anderlecht en Molenbeek veel genoegen zal doen.

Gisteren luisterde ik te 13 uur naar het gesproken nieuws in de Franse radio. Daarin ondervroeg Yves Morousi belangrijke Franstalige personaliteiten. Ik hoor liever die uitzending want ons radionieuws is niet erg objectief. Wij moeten meestal wachten tot de volgende dag om uit ons dagblad de objectieve berichtgeving te vernemen. (Gelach.)

Yves Morousi ondervroeg de heer Dassault, ouderdomsdeken van de *Assemblée nationale*.

Aan de heer Dassault, bekende economische figuur, journalist, vliegtuigconstructeur, werd gevraagd :

« Monsieur Dassault, si la France renvoyait les travailleurs immigrés chez eux, le chômage en France serait-il résolu entièrement ou partiellement ? » M. Dassault, doyen d'âge des parlementaires français a répondu : « Certainement », mais il a ajouté : « Nous ne pouvons pas, nous Français, les renvoyer aujourd'hui puisque c'est nous qui avons fait appel à eux pour venir travailler chez nous. »

Ik stel dezelfde vraag aan de minister van Buitenlandse Zaken : Monsieur le Ministre, si la Belgique agissait de la même façon et renvoyait les immigrés chez eux, le chômage écrasant, insupportable que nous connaissons serait-il résolu et dans quelle proportion ? Puisque les immigrés dépendent de votre politique et de votre département, je suis sûr que demain je recevrai une réponse claire et vraiment positive.

Mijn vriend, de heer Boey, en collega's van andere fracties hebben op breedvoerige wijze de politiek van Oost en West toegelicht. Ik hoef daar derhalve niet meer over uit te weiden. Ik wens alleen van de minister van Buitenlandse Zaken te vernemen wat de politiek van België zal zijn wanneer de nieuwe president van de Verenigde Staten, Reagan, toepast wat hij heeft beloofd, namelijk wanneer hij een zeer strakke politiek gaat voeren ten aanzien van het Oostblok. Wat zal onze regering dan bijvoorbeeld doen inzake de rakettenkweste waarover nog geen beslissing is genomen ? Zal worden gewacht tot de Russen onze grenzen hebben overschreden ?

Onze defensie heeft fel te kampen met een brandstoftekort waardoor het al eens moeilijk wordt om onze gevechtsvliegtuigen een toertje boven zee te laten maken.

Wat zal onze politiek ter zake zijn ?

Alvorens een woord te zeggen over de ontwikkelingssamenwerking die onder uw bevoegdheid valt, Mijnheer Coens, richt ik nog een slotwoord tot de heer Nothomb.

Vóór het overlijden van de heer Spaak en ook nog daarna, heb ik in deze Hoge Vergadering dikwijls gesproken over het Rhodesië van Ian Smith en zijn politiek. Daaromtrent heb ik een twintigtal interpellaties gehouden. Ik werd natuurlijk altijd wandelen gestuurd omdat men een lijn volgde en van deze lijn niet wou afwijken en ook omdat men Ian Smith geen gelijk wou geven. Nu begint men te zeggen dat deze man door zijn toegevingen en behendigheid eroe is gekomen een verzoening te bereiken tussen de blanken en de zwarten en dat het in Rhodesië tot nu toe zeer goed gaat.

Men heeft daar niet te klagen over de binnenlandse toestand.

Ik zelf, de heer Van der Elst, de gewezen voorzitter van de Volksunie die als enige vertegenwoordiger in de Kamer van volksvertegenwoordigers zetelde, en de heer Demuyter, hebben de abrogatie van de koloniale charter afgekeurd omdat wij voorspelden dat het in Congo een bloedbad zou worden. Het is meer dan een bloedbad geworden. Ian Smith heeft kunnen verhinderen dat dit in zijn land gebeurde. Bij

het herlezen van mijn interpellaties, die in de vergeethoek zijn geraakt, zal men merken dat deze een tintje waarheid bevatten. Dat is voor mij toch een troost.

Ik wil eindigen met enkele woorden over Zuid-Afrika. De strategische positie van dat land — ik zeg dit hier vandaag voor de vierde maal — moet niet meer worden onderstreept. Dit wordt hier sedert jaren door onze specialist de heer Jorissen de Zuid-Afrika wellicht beter kent dan de Zuid-Afrikanen zelf, bevestigd.

Wij zijn nogal wantrouwig en denken dat hij geen gelijk heeft. Maar, ik ben ook in Zuid-Afrika geweest en kan u zeggen dat Wim Jorissen inderdaad gelijk heeft. We mogen de strategische positie van dat land niet onderschatten. Zeventig procent van de Westeuropese olie-invoer gebeurt via de Kaapse schepvaartroute. Wat wij ook goed moeten weten, maar waarover men nooit spreekt, is dat Zuid-Afrika samen met de Sovjetunie de levensnoodzakelijke strategische grondstoffen heeft met name, chroom, platina, vanadium en mangaan. Wie dit beseft kent meteen het waarom van de hetze tegen Zuid-Afrika. Niet alleen met het wapen van de olie voert men de oorlog — wij zullen dat misschien vlug ondervinden — maar morgen zal men ook alle strategische grondstoffen als wapen tegen het Westen gaan gebruiken. Aan de heer Nothomb zeg ik dan ook dat België zich hiervan bewust moet zijn en er bijgevolg moet naar handelen.

Tot slot richt ik mij tot minister Coens. Ik zal kort gaan omdat wij twee West-Vlamingen zijn en het dus geen zin heeft dat wij elkaar in het haar zitten. Dat doe ik nooit. Ik ben de vriend van al mijn Westvlaamse collega's. Ik wilde iets zeggen over Burundi, ik sprak reeds over onze politiek tegenover dat land, maar nu wil ik het hebben over de ontwikkelingssamenwerking.

België heeft, met betrekking tot de ontwikkelingssamenwerking altijd Zaïre, Ruanda en Burundi bevoordeeld. In de loop der jaren is de hulp — ik weet dat u dat woord niet graag hoort —, toegekend aan Burundi, voortdurend verminderd in vergelijking met de hulp die werd toegekend aan Ruanda. Het zijn twee buurlanden, die allebei geografisch ingesloten zijn, bijna dezelfde oppervlakte hebben en elk een bevolking van ongeveer 4 miljoen inwoners. Mijnheer de Minister, indien u die landen nog niet hebt bezocht, raad ik u aan dit vlug te doen.

De mensen zijn er zeer hoffelijk en vriendelijk. Ik heb van mijn bezoek aan die landen de mooiste herinnering van al mijn 25 Afrika-reizen.

Aanvankelijk was de hulp aan Ruanda lichtjes hoger. Burundi had immers al een hoofdstad, Bujumbura, die bij de onafhankelijkheid reeds tot dat doel was uitgerust. Ruanda daarentegen had geen hoofdstad en geen administratieve infrastructuur.

In het zeer merkwaardig verslag van de Kamercommissie, dat op 10 juli 1980 door Mevr. Demeester werd naar voren gebracht, is op bladzijde 16 het aandeel van deze twee landen in het geheel van de ontwikkelingssamenwerking vermeld. Het aandeel van Ruanda bedroeg in 1968 11,54 pct. en in 1978 11,70 pct. Het aandeel van Burundi bedroeg respectievelijk 11,25 pct. en 6,73 pct. In vergelijking met de totale bilaterale ontwikkelingshulp daalde het aandeel van Burundi dus met bijna 50 pct.

België heeft eind 1972 de militaire hulp aan Burundi stopgezet. Deze militaire hulp was enorm ! De tien Belgische officieren die er een opdracht vervulden, werden teruggeroepen en onmiddellijk vervangen door een Franse militaire zending. Het afschaffen van de militaire hulp verklaart echter niet de vermindering van de ontwikkelingshulp.

Het verslag van Mevr. Demeester bevat op bladzijde 45 nog andere suggestieve cijfers. Per inwoner bedraagt de Belgische hulp aan Ruanda 214 frank en aan Burundi slechts 172 frank. Bovendien werd de beloofde hulp nog niet overgemaakt aan Burundi. Op bladzijde 41 van hetzelfde rapport kunnen wij immers lezen dat in maart 1980 2.613 miljoen bestemd voor Burundi, nog niet werden aangewend.

Tegenover een land dat ons altijd genegen is gebleven en dat voor een vreedzame oplossing voor zijn onafhankelijkheid heeft gekozen, lijkt deze toestand mij schokkend. Ik hoop dan ook dat deze toestand door de kunde en het initiatief van een Westvlaams minister zal worden rechtgezet. (Applaus op de liberale banken.)

M. le Président. — La parole est à M. Hoyaux.

M. Hoyaux. — Monsieur le Président, Messieurs les Ministres, chers collègues, mon intervention comprendra deux parties : d'abord quelques considérations générales et quelques questions; ensuite une réflexion sur la sécurité sociale d'outre-mer.

La déclaration gouvernementale affirme notamment : « Les deux communautés seront associées à la politique de coopération au développement. »

M. le ministre peut-il nous dire quelles sont les mesures prises ou prévues pour assurer la participation des deux communautés ?

En effet, les représentants de la communauté française sont méfiants et ce sentiment ne peut être conforté quand vous déclarez à la Chambre, le 20 novembre : « Il ne faut plus mettre l'accent sur l'enseignement. »

Le pourcentage de coopérants travaillant dans l'enseignement a déjà sensiblement baissé. Or, les besoins restent considérables. Certes, il faut mettre l'accent sur l'enseignement technique et professionnel, la formation des formateurs, l'encadrement pédagogique et la formation continue des maîtres, mais il est indispensable aussi d'alimenter au Zaïre, par exemple, un réseau suffisant d'établissements secondaires de qualité.

Réduire la coopération dans l'enseignement, c'est — de manière directe — réduire l'enseignement du français et cet élément ne nous laisse pas indifférents.

L'aspect culturel de la coopération ne mobilise pas seul notre vigilance. Ainsi sommes-nous alertés lorsque nous apprenons que la section de coopération de Kinshasa est pratiquement aux mains des Flamands. Non seulement le chef de mission est Flamand, mais encore le conseiller économique, le chef du secteur économique et son adjoint. Le ministre pourrait-il nous dire si cette situation subsiste et les mesures qu'il compte prendre pour équilibrer les représentants ?

Monsieur le Ministre, par la voie du bulletin des *Questions et Réponses*, je vous ai adressé une dizaine d'interrogations précises. Cette procédure nous permettra d'alléger ce débat.

Soyez assuré que nous nous intéressons aux divers aspects de la coopération et que nous souhaitons être mieux informés de l'efficacité de notre coopération multilatérale et du développement des relations avec les organisations non gouvernementales.

Dans les réflexions sur la politique belge de la coopération au développement que M. le ministre Eyskens a récemment diffusées sous le titre *Une planète livrée à deux mondes*, il est suggéré de promouvoir « un personnel de type nouveau, caractérisé par une polyvalence et une mobilité plus grande, pour lequel on peut envisager une formule consistant dans le détachement de membres d'administrations, d'organisations sociales et professionnelles, de l'industrie, de l'enseignement... »

M. le ministre compte-t-il retenir cette suggestion et prendre avec ses collègues les dispositions requises pour sa mise en œuvre ?

Depuis de nombreuses années, la législation sociale propre aux travailleurs qui s'expatrient outre-mer pose plusieurs problèmes qui demeurent sans solution.

Examinons en premier lieu le régime actuellement applicable, c'est-à-dire celui qui a été institué par la loi du 17 juillet 1963, prenant effet au 1er juillet 1960, d'ailleurs modifié à diverses reprises.

Cette législation comprend un régime de pension de retraite et de survie qui prévoit également l'octroi d'allocations d'orphelins, un régime d'assurance contre la maladie et l'invalidité, en faveur du travailleur et de sa famille, un régime d'assurance des soins de santé ainsi que des dispositions permettant la conclusion d'assurances-groupe et d'assurances-accident.

Le régime des pensions fait l'objet de critiques. Conçu au lendemain de l'accession du Zaïre à l'indépendance, il voulait assurer la continuité de la couverture sociale principalement des Belges qui allaient continuer à œuvrer dans ce pays. On reprit donc la législation coloniale sur les pensions du secteur privé laquelle — datée de 1945 — démarquait déjà la loi de 1930. Cette solution présentait évidemment l'avantage d'une intégration aisée des carrières accomplies tant avant qu'après l'accession du Zaïre à l'indépendance.

Les fondements du régime en cause sont aujourd'hui complètement dépassés : il n'est pas normal qu'une carrière de vingt années outre-mer donne droit à une pension indexée dès l'âge de 55 ans et que cette pension puisse être intégralement cumulée avec une activité lucrative. Il n'est pas davantage normal que la pension accordée pour deux années d'activité accomplies outre-mer en lieu et place des obligations militaires puisse constituer un multiple de la pension acquise pour une même durée d'activité accomplie par un travailleur ayant dépassé la quarantaine. Je n'entends pas, pour autant, mettre en cause ce qui a été acquis jusqu'à présent, mais la prolongation de ce régime ne se justifie plus.

D'autres critiques encore sont adressées à ce régime, telles le faible taux de réversibilité pris en considération pour le calcul des pensions de veuve comme aussi la réduction de la pension de veuve lorsque le mari a demandé la jouissance anticipée de sa pension.

Peut-on admettre que de telles entorses aux principes de la sécurité sociale de droit commun se prolongent alors que ces problèmes sont couramment évoqués, depuis des années, dans les milieux compétents ?

Dans le domaine de l'assurance maladie-invalidité, la modicité même des allocations fait, depuis des années également, l'objet de plaintes

des bénéficiaires, réduits à la portion congrue, ce qui, en cas d'incapacité de travail de longue durée, s'avère particulièrement éprouvant, pour ne pas dire plus.

M. Leemans reprend la présidence de l'assemblée

Le caractère facultatif du régime m'amène aussi à me poser une question fondamentale : l'Etat est souvent sollicité lorsqu'il s'agit de contrats que des entreprises belges exécutent outre-mer. Ne se concevrait-il pas que ces interventions soient systématiquement assorties de la condition que tous les travailleurs expatriés de Belgique dans le cadre de l'exécution de ces contrats participent à la sécurité sociale d'outre-mer ? Cette obligation pourrait d'ailleurs être plus large et concerner tous les travailleurs qu'une entreprise établie en Belgique met au travail outre-mer ou procure à une autre entreprise établie outre-mer, alors même qu'aucune intervention de l'Etat ou d'un organisme dépendant de lui n'est sollicitée.

Trop de travailleurs d'outre-mer se laissent encore attirer par des traitements apparemment alléchants, mais qui excluent toute mesure de prévoyance sociale à long terme.

A ceux en faveur desquels aucune obligation ne pourrait être créée, ne faudrait-il pas ouvrir l'accès à une sécurité sociale d'outre-mer rénovée et comportant une réelle protection pour les mauvais coups du sort : incapacité, décès prématuré, la prestation de retraite se limitant à ce que le droit commun assurerait en Belgique ?

En ce qui concerne le régime de la sécurité sociale des anciens employés coloniaux, beaucoup de critiques se sont fait jour dont les moindres ne sont pas l'extrême complexité de la matière, les possibilités de cumul des pensions avec une activité lucrative à temps plein, la modicité relative des pensions de veuve et des allocations de l'assurance maladie-invalidité.

Je voudrais cependant, dans ce domaine, m'attacher à une question pendante depuis des années et à laquelle aucune solution n'a été apportée jusqu'à présent.

En effet, le 30 mars 1977, la Cour de Justice européenne, statuant sur une question préjudicielle posée par le tribunal du travail de Bruxelles, disait pour droit que les ressortissants des pays membres de la Communauté économique européenne doivent être placés « en matière de sécurité sociale des anciens employés coloniaux, sur un pied de complète égalité avec les bénéficiaires de nationalité belge. En bref, cela signifie que l'indexation doit être accordée à tous les bénéficiaires ressortissants d'un pays membre du Marché commun et qu'aucune condition de résidence ne peut leur être imposée qui ne serait pas imposée aux bénéficiaires belges.

L'Ossom a été condamné à de très nombreuses reprises sur la base de cet arrêt de principe et assume les condamnations. Mais il n'a pas été autorisé jusqu'à présent à se conformer à l'arrêt et à donner aux principes qu'il consacre une application généralisée. La Commission des communautés européennes, après être intervenue à plusieurs reprises auprès de l'Etat belge à cet égard, a demandé et obtenu de la Cour de Justice, le 11 juillet 1980, une condamnation de la Belgique, constatant que celle-ci « a manqué aux obligations qui lui incombent en vertu du traité CEE, en opposant des conditions de nationalité ou de résidence aux travailleurs ressortissants des Etats membres de la Communauté qui relèvent du champ d'application du règlement n° 1408/71, pour l'octroi des prestations de sécurité sociale prévues par la loi du 16 juin 1960 » laquelle n'est autre que celle qui a mis à la charge de l'Etat la garantie des prestations sociales coloniales.

Je ne doute pas que le problème ait été longuement examiné par les services compétents. Il paraît cependant temps de conclure. En droit, il n'est d'autre solution que de s'incliner même si la charge financière qui en résultera est importante.

Sa modération ou sa modulation peuvent, éventuellement, être recherchées mais dans le respect du principe de l'égalité de traitement de tous les ressortissants de pays membres de la Communauté.

En ces matières aussi, Monsieur le Ministre, nous attendons de vous des mesures équilibrées. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Kuylen.

De heer Kuylen. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, in deze uiteenzetting wil ik enkele beschouwingen houden over het Belgisch ontwikkelingsbeleid en daarna zal ik meer bepaald het Zaïrebeleid onder de loupe nemen.

Bij het begin van het derde ontwikkelingsdecennium lijkt het moment gekomen om een grondige evaluatie te maken over de Belgische bijdrage tijdens de twee vorige decennia en desgevallend de conclusies te trekken voor een noodzakelijke bijsturing en aanpassing van dit beleid.

Immers volgens het laatste rapport van de Wereldbank zal het derde ontwikkelingsdecennium cruciale gevolgen hebben voor de verhoudingen tussen de rijke industrielanden en de ontwikkelingswereld. Niet alleen op het vlak van de industrialisatie en internationale handel, maar ook op het monetair domein, op het vlak van de energie, de concrete samenwerkingsvormen en de realisatie van de zgn. basisbehoeftestrategie zullen de jaren 80 beslissend zijn voor de toekomst van de wereldverhoudingen, ja zelfs van de wereldvrede.

Al deze elementen en opdrachten vormen de basis voor een grondige bezinning over het concreet beleid, daar de jaren 80, ook in de industrielanden ingrijpende mutaties zullen teweegbrengen die de groeiperspectieven versombereren. Een pact van solidaire groei kan dan ook de basis vormen voor de realisatie van een nieuw, op basis van gelijkheid gebaseerd samenwerkingsmodel, op voorwaarde dat bij prioriteit gezocht wordt naar de modaliteiten om de basisbehoeften van 1 miljard armen uit de ontwikkelingswereld. Het is immers voorspelbaar dat « de revolutie van de stijgende verwachtingen » de massa armen in de ontwikkelingswereld tot wanhoopssdaden kan drijven, die in de ontwikkelingswereld politieke aardverschuivingen zullen teweegbrengen. Dit perspectief moet onze samenwerking nu reeds conditioneren en de sloganstijl en de goede intenties dringend doen wijzigen. Dit vergt ingrepen in een historisch gegroeid beleid, die wellicht diepgaander zullen moeten zijn dan beperkte aanpassingen. Er moet overigens duidelijk gesteld worden dat onze eigen sociaal-economische crisis slechts kortdurend kan aangepakt worden in de mate dat de armoede in de wereld verdwijnt.

Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, deze beschouwingen brengen mij tot het aanklagen van de abnormale en onduidelijke toestand dat deze begroting 1980 van Ontwikkelingssamenwerking pas nu wordt behandeld. Wij weten echter dat de minister hiervoor niet verantwoordelijk is.

Eigenlijk — en dat interesseert ons in het bijzonder — zouden wij de begroting van 1981 voor ons moeten hebben. Mag ik u vragen hoever het daar mee staat? Mijn bijdrage tot deze bespreking is immers vooral gericht op wat in 1981 en de volgende jaren dient te gebeuren om tot een volwaardig en aan de tijdsomstandigheden aangepast samenwerkingsbeleid te komen. Door kort en bondig te zijn, wil ik duidelijk maken wat ik daarmee bedoel.

Ten eerste, het driesporenbeleid.

Uw voorganger heeft zich ingespannen om meer cohesie te krijgen in de ontwikkelingssamenwerking. Dat is een eerste vereiste om doelmatiger te werken. Wij willen in de toekomst deze cohesie geconcentreerd zien rond drie polen die een constante voor het beleid moeten zijn :

a) De bestrijding van de armoede en ellende. Dit veronderstelt een politiek van tegemoetkoming op de basisbehoeften, als onderbouw voor meer menswaardig bestaan.

b) Structurele aanpassing en hervorming. In dit luik dienen alle maatregelen te worden gegroepeerd gericht op de infrastructurele voorzieningen die de ontwikkeling kunnen consolideren en bevorderen.

c) Een politiek ter bevordering van de menselijke waardigheid. Hier doelen wij niet enkel op de naleving van de rechten van de mens, wat ons nog al vanzelfsprekend lijkt, maar eveneens op de noodzaak van rechtvaardige herverdeling van inkomsten en bezit.

Dit driesporenbeleid dient voorop te staan, zowel in de bilaterale als in de multilaterale politiek. Het zou ons naamkaartje moeten zijn voor alle partners, met de vermelding dat dit onze gedragscode is. Op die manier zullen we vermijden van paternalisme beschuldigd te worden.

Ten tweede, het beleid moet waarheidsgetrouw zijn.

Wanneer wij ons beleid vrijwillig een gedragscode opleggen, hebben wij de morele en politieke plicht ons daarnaar te dragen.

In dit verband stellen wij vast dat de regering, wat de begroting 1980 betreft, voor 1234 miljoen frank lichter werd gemaakt. Dat staat buiten elke verhouding met de andere departementen. Het betekent ook dat het departement van Ontwikkelingssamenwerking 10 pct. heeft moeten inleveren. Ik betreur dit ten zeerste. Indien deze trend zich in 1981 voortzet, dan rijzen bij mij ernstige twijfels omtrent de waarheidsgetrouwheid van de bedoelingen van deze regering inzake ontwikkelingssamenwerking.

De heer Dewulf. — Zeer juist.

De heer Kuylen. — In het kader van de toenemende interdependentie van de naties en volkeren, stellen wij voor de mogelijkheid te onderzoeken om :

— Het begrotingsonderzoek voor ontwikkelingssamenwerking ios te haken van de uitsluitend financiële beschouwingen die in functie staan van de uitzonderlijke toestand van de openbare financiën;

— Slechts deze verminderingen toe te passen die de kwaliteit, de betekenis en de algemene oriëntering van onze inspanningen ter zake niet in gevaar brengen;

— De jaarlijkse groei in reële termen vast te leggen waarvan deze begroting zou moeten kunnen genieten om de doelstelling van de 0,7 pct. van het bruto nationaal product te bereiken binnen een te bepalen tijdsspanne;

— Op termijn het volledig naleven te waarborgen van alle nationale, multinationale en internationale verbintenissen op dit vlak door België openlijk aangegeven. Hiermede onderschrijven wij de motie ter zake van de Raad van Advies voor Ontwikkelingssamenwerking.

Ten derde, de plattelandsontwikkeling.

De jongste jaren werd aan dit punt meer aandacht besteed, die nog onvoldoende in maatregelen konden worden omgezet bij gebrek aan middelen of bij gebrek aan goede projecten en inzichten in dit complex probleem. Dit blijkt onder meer ook uit de diepgaande besprekingen in de Centrale Raad van het Bedrijfsleven, waar men de laatste hand legt aan een advies. Met het oog op het jaar 2000, waar de wereldbevolking een piek van 6 miljard bewoners kan bereiken, lijkt ons een verhoogde inspanning voor de plattelandsontwikkeling een dwingende plicht, te meer daar alle bevoegde internationale instellingen met zekerheid stellen dat de voedselproductie de bevolkingsgroei niet kan bijhouden, als er geen wezenlijke veranderingen komen.

Ten vierde, de onderwijsbijsstand.

In het kader van dat vraagstuk alsmede dat van de basisbehoeftestrategie, menen wij dat de onderwijsbijsstand volkomen moet worden herdacht.

Is het verdedigbaar dat 40 pct. van onze bilaterale samenwerking daaraan wordt besteed? Zo ja, moet dit dan kwalitatief gericht blijven op elitevorming, zoals op dit ogenblik?

Ik kom op dit punt terug in het tweede deel van mijn uiteenzetting over de Zairepolitiek.

Ten vijfde, het statuut van de coöperanten.

Het is duidelijk dat ook deze sector zijn deel zal moeten inleveren voor de matiging. Dat kan worden gecompenseerd door verhoogde werkzekerheid.

Anderzijds menen wij dat er nog heel wat mogelijkheden bestaan om de coöperanten operationeler te maken voor het beleid. Zij zouden meer en beter kunnen fungeren als « ontdekkers » van plaatselijke noden, als begeleiders en deskundigen van projecten, als betrouwbare informanten en schakels tussen de plaatselijke bevolking en het departement.

Ten zesde, de ambtelijke organisatie.

Dit brengt mij op het vraagstuk van de doelmatige organisatie van Abos.

In de huidige toestand dient de inspraak van de gemeenschappen op een verantwoorde structurele wijze aan bod te komen. Wij menen dat het oprichten van taalhomogene diensten daaraan tegemoet kan komen.

Anderzijds dringen zich maatregelen op om de kwaliteit van de administratie te verhogen, op grond van de veranderde wereldsituatie.

Mag ik van de minister vernemen welke maatregelen hij ter zake denkt te nemen?

Ten zevende, de geografische spreiding.

Wij menen dat onze samenwerking zich geografisch niet mag opsnippen, gelet op onze beperkte middelen. Toch moedigen wij de relaties met bepaalde landen uit Azië en Latijns-Amerika aan.

Voor Afrika lijkt het ons politiek van het hoogste belang meer aandacht te besteden aan zuidelijk Afrika. Deze landen hebben het recht zich te ontdoen van hun koloniale banden en te streven naar hun economische onafhankelijkheid.

Mag ik vragen welke de opvattingen zijn van de minister in verband met de verklaring van Lusaka van 1 april 1980?

Deze landen moeten daarvoor op onze medewerking kunnen rekenen. Om te komen tot een redelijker aantal samenwerkingslanden, moeten wij de moed hebben onze samenwerking met bepaalde landen af te bouwen, hoe delicaat ook. Bij dit alles dienen de mogelijkheden tot andere samenwerkingsvormen met de ACS-landen van de Lomé-conventie optimaal te worden benut.

Ten achtste, de commissie-Vandeputte.

Ontwikkelingssamenwerking is geen liefdadigheidsinstelling. Zij heeft ook te maken — en in de toekomst zal dit moeten toenemen — met werkgelegenheid, rechtvaardige arbeidsverdeling enz.

Wie vertrouwd is met deze problematiek weet hoe gebrekkig onze kennis, onze prognoses zijn over dit onderwerp. Om dit te verhelpen heeft de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken en Ontwikke-

lingssamenwerking, de heer Van Elslande, de zogenaamde commissie-Vandeputte ingesteld. Mogen wij vernemen wat de stand van zaken is? Heeft de commissie al een eindrapport?

De heer Dewulf. — Deze commissie is al meer dan drie jaar aan het werk.

De heer Kuylen. — Mijn besluit.

Ontwikkelingssamenwerking is zowat te vergelijken met het gezinsbeleid. Iedereen gaat er wel over akkoord dat het belangrijk is, maar als het erop aankomt krachtige maatregelen te nemen, scheiden de geesten. Als wij na jaren steeds duidelijker vaststellen dat België met een demografisch vraagstuk zit opgezadeld, weigert men in te zien dat de politieke verantwoordelijkheid te kort geschoten is.

Wij zijn weinig toekomstgericht in ons denken en handelen. Dat geldt eveneens met betrekking tot de ontwikkelingssamenwerking. Voor ons betekent een goed ontwikkelingsbeleid bouwen aan de toekomst, dit wil zeggen de basis leggen voor goede betrekkingen met de volkeren, die meer en meer op elkaar aangewezen zijn voor de oplossing van hun sociale en economische vraagstukken.

In deze betekenis dient de verhouding tussen de Buitenlandse Handel en de Ontwikkelingssamenwerking grondig te worden onderzocht. In deze geest is het voor ons onaanvaardbaar dat de toch reeds zeer bescheiden middelen voor de ontwikkelingssamenwerking zouden worden ingekrompen.

Anderzijds moet de ontwikkelingssamenwerking zichzelf waarmaken en het bewijs leveren van een doelmatige investering voor de toekomst, ook inzake werkverschaffingsbeleid. Daartoe dienen maatregelen te worden genomen om een soepel lopend uitvoeringsmechanisme te scheppen. Een goed opgezet Fonds voor Ontwikkelingssamenwerking kan daartoe helpen. Ik zal mijn vraag herhalen die ik reeds heb gesteld: wanneer komt dit Fonds er eindelijk?

Mijnheer de Minister, ik wil nog enkele beschouwingen maken in verband met het beleid dat wordt gevoerd ten opzichte van Zaïre.

Samen met Rwanda en Burundi blijft volgens de regeringsverklaring Zaïre, zoals het reeds twintig jaar het geval is, de wervelkolom uitmaken van onze bilaterale samenwerking. In 1979 werd nog steeds 58,6 pct. van de bilaterale overheidsmiddelen voor deze drie landen voorbehouden.

Het lijkt daarom ook zinvol en aangewezen een twintig jaar durend beleid eens grondig te bestuderen, te evalueren en eventueel snel en doelmatig bij te sturen. Wellicht kan het beloofde speciaal Zaïredebate in het Parlement hiertoe een bijdrage zijn om in de toekomst, op basis van een consensus, het bilateraal beleid ten opzichte van Zaïre te stofferen.

Uit recente mondelinge getuigenissen blijkt dat de sociaal-economische toestand in Zaïre nog steeds weinig rooskleurig is. Het zogenaamde herstelplan (Mobutu-plan) is weliswaar nog niet volledig uitgevoerd, maar de vraag kan worden gesteld of de gewone Zaïrese man de effecten van dit plan zal ervaren. Er wordt, aldus getuigenissen van missionarissen, nu meer dan ooit honger geleden en de ontbering van de bevolking, niet alleen in de stedelijke centra maar ook in het binnenland neemt eerder toe dan af. Wij horen vaak spectaculaire inlichtingen over brutale schendingen van de mensenrechten, maar wellicht is het fenomeen van de honger, de vroegtijdige dood het grootste teken van de schending van de mensenrechten in dit potentieel rijke land. Deze feiten vormen dagelijks en zeer concreet het belangrijkste motief om het Belgisch bilateraal beleid aan een grondig onderzoek te onderwerpen.

Grootse projecten, omstandige en uitvoerige studies, grote infrastructuurwerken, vormen wellicht steeds minder een valabele basis om het levenslot van de Zaïrese burger sneller te verbeteren. Daarom kan het belangrijk worden geacht dat de minister heeft aangekondigd dat er een sectoriële verschuiving van de samenwerking zal worden doorgevoerd, waarvan ik hoop dat de snelheid en de doelmatigheid waarin deze verschuiving gebeurt onmiddellijk effecten zullen hebben voor de bevrediging van de basisbehoeften van een zo ruim mogelijk deel van de bevolking.

Mag ik de minister vragen om nadere toelichting te geven over interpretatie van deze verschuiving?

Ik wil nog enkele beschouwingen houden.

België heeft sinds de Zaïrese onafhankelijkheid permanent in de onderwijssector hulp geboden. De kritiek op onze onderwijs-samenwerking is talloze malen geformuleerd. Wetend dat praktisch slechts 10 pct. van de Zaïrese kinderen die lager onderwijs volgen overstappen

naar het middelbaar onderwijs kunnen wij de vraag stellen of het nog verantwoord is 41,2 pct. van de Abos-hulp aan onderwijs te besteden.

De droom van alle ontwikkelingslanden is een veralgemeend onderwijs van hoog tot laag uit te voeren, maar uit studies blijkt nu reeds duidelijk dat deze droom voor die landen, zelfs met massale hulp, onbetaalbaar is. Zo besteed Zaïre nu reeds praktisch één vierde van zijn budget aan onderwijs. Vorig jaar vestigen we de aandacht van de minister van Ontwikkelingssamenwerking op de noodzaak dringend onze samenwerking op het onderwijsdomein te heroriënteren naar volwassenenvorming, waarbij men via aangepaste pedagogische methodes onmiddellijk tot een produktiegericht vorming kan komen. Dit lijkt nog steeds belangrijk wetend dat zeer velen vroegtijdig het lager onderwijs verlaten. Bovendien zou België een grootscheeps programma kunnen opzetten om aan iedere onderwijsinstelling produktieve landbouwvorming te koppelen, waardoor iedere instelling supplementaire voeding voor de kinderen zou kunnen verstrekken. Dergelijk grootscheeps programma kan er onder meer in bestaan gratis eenvoudige landbouwmaterialen ter beschikking te stellen, waardoor ook onze industrie en tewerkstelling zou worden bevorderd en de verschrikkelijke hongersnood gedeeltelijk zou kunnen worden gelengd.

Tenslotte wil ik nog een paar woorden zeggen over landbouwontwikkeling en de basisbehoeftestrategie.

Deze twee termen dekken echter vaak verschillende ladingen: het begrip « landbouwontwikkeling » slaat zowel op grootschalige agro-industriële projecten, exportgerichte landbouwprojecten, als voedingsprojecten.

Wij constateren echter dat bij vele projecten de voeding van de bevolking secundair staat. Moet niet dringend bij ieder landbouwproject, zelfs indien het gaat over een exportgewas, worden vastgesteld dat de lokale voedselvoorziening van de bevolking wordt gegarandeerd. Dit vergt wellicht een andere aanpak en dit zowel op het vlak van de conceptie als de uitvoering van de projecten.

Mijnheer de Minister, ik vraag eveneens uw aandacht voor de vrij belangrijke bedragen die worden besteed aan het landbouwkundig onderzoek. De vraag rijst in welke mate dit onderzoek in proefstations, modelhoeven enzovoort effectief kan bijdragen tot de lotsverbetering, de voeding en de gezondheid van de lokale bevolking.

Tenslotte pleit ik voor een grotere inspanning op het vlak van de invoering en verspreiding van de aangepaste technologie, vooral op het domein van de energievoorziening. In talrijke ontwikkelingslanden worden steeds meer eenvoudige energietechnologieën aangewend en de ons omringende Europese landen hebben reeds grootse gespecialiseerde programma's ter zake opgezet, die ook het bedrijfsleven in de donorlanden nieuwe mogelijkheden en tewerkstelling bezorgen.

Zijn wij in België ook niet op dit terrein achterop geraakt en blijven wij niet te zeer hangen op het niveau van onderzoek en studie? Het is ongetwijfeld niet onbelangrijk steeds meer een beroep te doen op de inzet van niet-gouvernementele organisaties, ook in Zaïre. De steun van deze organisaties komt vaker rechtstreeks ten goede aan de bevolking. De vraag is dan ook of men in de toekomst in samenwerking met deze organisaties en via de inschakeling van vrijwilligers die een beter statuut moeten krijgen ook economisch rendabele projecten zal opzetten. Hier ligt misschien een kans voor een aangepast BTK-statuuut voor jongeren die in het kader van bepaalde projecten in samenwerking met de Belgische KMO zouden kunnen worden tewerkgesteld, ter uitvoering van deze initiatieven.

Dit zijn, Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, enkele bekommelingen en enkele vragen. Ik zou het op prijs stellen mocht ik op deze vragen een antwoord ontvangen en mocht u met mijn suggesties rekening houden.

Mijnheer de Minister, u moet in moeilijke omstandigheden het ontwikkelingsbeleid ter hand nemen. Tot slot wil ik nog een tekst van Erwin Tom Moor citeren die zei: « Wij moeten ons utilitaristisch streven naar een maximalisatie van de rijkdom omzetten in een streven naar de minimalisatie van de armoede en de miserie. » Moge dit een richtlijn zijn voor geheel uw ontwikkelingsbeleid. (Applaus op de banken van de meerderheid.)

M. le Président. — La parole est à M. Payfa.

M. Payfa. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, mon intervention dans la discussion du budget de la Coopération au développement sera relativement brève. En effet, discuter le 3 décembre 1980 d'un budget de l'année, entièrement dépensé, présente un aspect peu sérieux.

Je ne peux vous porter responsable de ces faits, Monsieur le Ministre. Vous assumez la responsabilité de vos prédécesseurs, mais je crois qu'il ne serait pas correct de ma part de vous faire porter la responsabilité de son élaboration ni des modifications qui sont intervenues depuis son dépôt et encore moins des dépenses qui ont été engagées. Et pourtant, il y aurait beaucoup à dire !

Je me bornerai par conséquent à rappeler brièvement quelques interventions faites dans le passé et ainsi à éveiller votre intérêt sur certains points que, lors de l'examen du budget de 1981, nous aurons l'occasion de discuter de manière plus approfondie.

Je vous les signale dès maintenant afin que vous puissiez y réfléchir et y répondre plus longuement. J'espère tout de même qu'au début de 1981, le budget nouveau pourra être étudié de manière sérieuse et que des réponses précises pourront être données.

J'aimerais, par conséquent, savoir :

1° Quelle est la répartition des crédits sectoriels : agriculture, médecine, enseignement technique, infrastructure, etc.;

2° Quels sont les projets en cours et quels sont les projets en préparation;

3° Quels sont les montants à accorder aux pays pour lesquels il existe une commission mixte et quels sont ces pays.

Depuis de nombreuses années, notre collègue président de la commission de la Coopération au Développement intervient à cette tribune sur un sujet qui lui tient particulièrement à cœur : les écoles à régime belge dans les pays d'outre-mer.

La déclaration gouvernementale stipule que « le gouvernement étudiera le statut des écoles à régime belge établies dans les pays d'outre-mer et de leur personnel enseignant en vue de leur reprise par les départements de l'Éducation nationale, avec les crédits y afférents ».

Déjà lorsque M. Van Elslande était ministre de la Coopération au Développement, notre collègue Guillaume avait abordé ce sujet. Il l'avait abordé également sous le ministère de M. Outers ainsi que sous celui de M. Eyskens et, aujourd'hui, je vous interroge sur le même sujet.

Je ne reprendrai pas en détail les différentes interventions. Je vous inviterai seulement, Monsieur le Ministre, à relire les *Annales parlementaires*.

En outre, je dirai simplement que, pour respecter la déclaration gouvernementale, il serait grand temps que le gouvernement étudie, toute hâte exclue, ce projet qui mettrait fin à bon nombre d'injustices dont sont victimes les enseignants dans les pays d'outre-mer. Et je pense particulièrement aux enseignants dans les écoles belges du Zaïre.

Il est inadmissible que nos instituteurs, nos régents, nos licenciés enseignant à des enfants belges ne puissent connaître la même stabilité d'emploi que leurs collègues dans la métropole ou en République fédérale d'Allemagne.

Je vous laisse le soin d'aborder ce problème qui nous tient à cœur et qui avait été à deux doigts de recevoir une solution lorsque le gouvernement auquel participait M. Van Elslande a chuté.

Si j'obtenais déjà une réponse satisfaisante aux quatre points que je viens de souligner brièvement, nous pourrions davantage collaborer pour le bien de la coopération, des coopérants et des pays en voie de développement que nous aidons.

Monsieur le Ministre, je me suis adressé à vous au nom de mon collègue Guillaume qui a été tenu de participer à la discussion du budget de la ville de Bruxelles. (*Applaudissements sur divers bancs.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Egelsemeers.

De heer Egelsemeers. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, met betrekking tot het ontwikkelingsbeleid van de regering-Martens IV ten opzichte van de regering-Martens III mag met zekerheid worden gezegd dat de regeringsverklaring ter zake dezelfde is naar letter en inhoud. Alleen de persoon van de minister is veranderd hoewel hij tot dezelfde partij en taalgroep behoort. Uw voorganger heeft te weinig tijd gehad om een beoordeling te geven en u, Mijnheer de Minister, zit maar juist in het zadel, dat is ook niet voldoende om een kwotering te geven. Dan is het misschien de gelegenheid uw visie voor de toekomst te vernemen. U hebt dit voordeel dat u, zo hoop ik toch, conclusies kunt trekken uit het debat.

Hoe het ook zij, wij kunnen ons slechts bewegen binnen het raam van de regeringsverklaring inzake ontwikkelingsbeleid. Nochtans komt het mij voor dat in het regeerakkoord-Martens II en in dit van Martens III en IV enkele belangrijke verschillen in optievervoering zijn vast te stellen, die natuurlijk van belang kunnen zijn in de toepassing van uw beleid.

De regering is overgegaan tot de formule van het tot stand brengen van meer evenwichtige internationale economische betrekkingen daar waar eerder het accent lag op een nieuwe internationale economische orde. Wat bedoelt men daarmee? Gaat het hier om een voorzichtige omschrijving die erop neerkomt dat van de ontwikkelingslanden een tegenprestatie wordt verwacht voor de initiatieven die België heeft genomen? Ik vraag mij dan toch af, indien die veronderstelling de juiste is, wat men kan verwachten van de armste landen. De regering zou duidelijk moeten verklaren waarop zij de klemtoon legt. Trouwens, het komt mij voor dat tussen overeengekomen teksten en de werkelijkheid grote tegenstrijdigheden bestaan, zodat men van een werkelijk ontwikkelingsbeleid moeilijk kan gewagen. Het is veeleer een pragmatische benadering, te meer, omdat de begroting wordt opgesteld met het oog op de middelen en niet met het oog op bepaalde objectieven. In de praktijk spreekt het Parlement zich uit over die middelen en u, Mijnheer de Minister, bepaalt zelf de besteding ervan. Een van uw uitgangspunten in het ontwikkelingsbeleid zijn de gehanteerde criteria, waaronder dat van het « per capita » inkomen.

Mij lijkt het belangrijker welke groepen de ontwikkelingssamenwerking ontvangen en op welke manier de middelen worden besteed.

De vraag mag worden gesteld of hier geen politieke keuze moet worden gemaakt ten opzichte het genoemd criterium.

Bekijkt men de lijst van de geografische spreiding van de landen die ontwikkelingsamenwerking genieten, dan is het toch opmerkelijk dat er weinig of geen samenwerking is met socialistische landen. Ik pleit hier, Mijnheer de Minister, dat meer socialistische landen zouden worden opgenomen op die lijst van geografische spreiding.

Zo kom ik tot het Belgische beleid ten opzichte van Zaïre. Nog eens verwijzend naar de regeringsverklaring, lees ik dat Zaïre, Rwanda en Burundi een bijzondere plaats blijven innemen in het ontwikkelingsbeleid. Het lijkt mij nuttig hierover een specificatie te vernemen. Het is juist dat het procentueel aandeel van de Belgische ontwikkelingshulp gedaald is maar tot nog 45 pct. van het totale budget bedraagt. Een verder afbouw tot een verantwoord percentage is noodzakelijk, het is des te meer wenselijk te vernemen welke de aard van de projecten is. Ik vraag mij af of er onder dezelfde voorwaarden hulp moet worden verstrekt wanneer geweten en bewezen is dat er geen sprake meer is van eerbiediging van de mensenrechten.

Zo kom ik tot het probleem van de dag, namelijk hoe de onverbiddelijke economische crisis geplaagd wordt tegenover het Belgisch ontwikkelingsbeleid met het oog op de in het vooruitzicht gestelde bezuinigingen.

Het is een zaak te weten op welke posten zal worden bezuinigd, en wat zal finaal de weerslag ervan zijn op het ontwikkelingsbeleid. Wanneer men weet dat Nederland geen bezuinigingsmaatregelen heeft toegepast op haar ontwikkelingsbeleid, dan vraag ik mij af welke verantwoording wij zullen kunnen laten gelden voor onze beslissing. Te meer omdat het gestelde doel, 0,7 pct. van het bruto nationaal product, hoewel het gehandhaafd blijft, toch niet werd bereikt. Er is meer, de leningen van Staat tot Staat — ingeschreven op de begroting van Financiën — worden meegerekend om de 0,7 pct. te benaderen.

De universitaire ontwikkelingssamenwerking zoals die in ons land wordt bedreven, is sedert lang het voorwerp van grondige kritiek. Niet alleen de massale en onselectieve aantrekking van studenten voor studies in de eerste en tweede cyclus is er de oorzaak van, maar ook de permanente discriminatie van de Vlaamse universitaire instellingen ten opzichte van de Franse instellingen is meer dan opmerkelijk. Ik zal niet verder in detail treden, maar het zal volstaan te verwijzen naar het advies van 25 oktober 1979 en de verklaring van 27 februari 1980 van de Vlaamse Universitaire Raad met betrekking tot die aangelegenheid. Indien u hier niet de passende maatregelen treft, dan zal ook het jaar 1981 geëngerd zijn voor 400 miljoen Belgische frank, voor de Franstalige universiteiten. De maatregelen die door uw voorganger werden genomen, geven geen voldoening.

Het regeerakkoord in verband met het betrekken op een meer evenwichtige wijze van de gemeenschappen bij het ontwikkelingsbeleid, is duidelijk. De Vlaamse socialistische dringen erop aan dat onverwijld met de uitvoering van het regeerakkoord op dit gebied een aanvang zou worden genomen. Wij vragen dat u ter zake uw verantwoordelijkheid zoudt opnemen.

In verband met de coöperanten rijzen eveneens problemen met betrekking tot hun statuut. Van uit sociaal oogpunt zijn zij weinig beschermd wanneer hun contract een einde neemt. Het probleem is niet van vandaag. Maar een ernstig onderzoek met sociaal verantwoorde beslissingen is noodzakelijk.

Tenslotte nog een woord over het « Brandt-rapport », zoals een befaamd Nederlands specialist schreef « is het om verscheidene redenen een uniek en belangrijk document. De president van de wereldbank,

Robert McNamara nam het initiatief tot vorming van de commissie. De heer Willy Brandt werd aangezocht als voorzitter. De commissie heeft een brede samenstelling gehad, met een meerderheid van personen uit de derde wereld. De leden onderscheiden zich door hun technische deskundigheid inzake ontwikkelingsvraagstukken. Het rapport geeft een vrijwel alomvattende bespreking van het ontwikkelingsvraagstuk. Het mondt uit in een lange reeks van concrete beleidsaanbevelingen voor de korte en de lange termijn. Hij besluit: « Het Brandt-rapport heeft visie op de Noord-Zuidproblemen voor de toekomst opgeleverd. Thans wordt leiderschap gezocht om die visie in concrete politieke initiatieven om te zetten. Zonder dat politieke leiderschap zal het Brandt-rapport inderdaad spoedig « zonder spoor » verdwenen zijn. »

Waarom citeer ik die Nederlandse zienswijze van een deskundige? Niet meer of niet minder om te vernemen, Mijnheer de Minister, wat het rapport voor het Belgisch beleid betekent en meer bepaald wat uw persoonlijke visie ter zake is. Ik ben nieuwsgierig dat te vernemen, vooral wanneer ik de toespraak van uw voorganger, de heer Eyskens, op het congres van de Europese Volkspartij te Keulen op 1 en 2 september 1980, heb gelezen en waarin hij verklaarde dat de Commissie-Brandt ongetwijfeld op het vlak van de conceptie en het opmaken van een inventaris van voorstellen, voortreffelijk werk heeft geleverd, maar, voegde de heer Eyskens eraan toe, dat de Brandt-commissie en het rapport tot op zekere hoogte worden gemonopoliseerd door de internationale socialistische beweging en dat in geen geval de christendemocraten onder de vlag van het Brandt-rapport hun aanbreng in de Noord-Zuiddialoog kunnen aan de man brengen. Tot daar het citaat.

Mijnheer de Minister, u zult mijn nieuwsgierigheid nu wel begrijpen, maar uw mening als beleidsverantwoordelijke in deze regering, lijkt mij belangrijk. Geen antwoord van uwentwege, zal ons ook toelaten een conclusie te trekken.

Mijnheer de Minister, als nieuweling in ontwikkelingssamenwerking, verdedigt u hier een begroting die u zelf niet opgesteld hebt. Wij hebben daar begrip voor. De Vlaamse socialist en de Vlaamse christendemocraten, doch met veel belangstelling voor uw repliek waaruit wij de conclusies zullen kunnen trekken over uw beleid voor de nabije toekomst. *(Applaus op de banken van de meerderheid.)*

ORDRE DES TRAVAUX

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

M. le Président. — Mesdames, Messieurs, la commission des Finances a adopté ce matin le budget des Dotations aux communautés et aux régions de l'année 1980. Elle a demandé à la commission du Travail parlementaire, qui a marqué son accord, de proposer à l'assemblée de procéder demain à l'examen de ce budget, selon la procédure d'urgence et sur rapport oral.

Ook het verslag van het ontwerp van wet tot instelling van een bijzondere toelage voor de bevordering van nieuwbouw en vernieuwbouw van woningen is rondgedeeft.

De commissie voor de Parlementaire Werkzaamheden stelt voor dit ontwerp, dat reeds pro memorie op onze agenda voorkwam, ook effectief te behandelen. Wij zullen het morgennamiddag bespreken en erover stemmen.

Is de vergadering het hiermee eens? *(Instemming.)* Aldus is beslist. Zo nodig, zullen wij ook vrijdag moeten vergaderen, 's ochtends en 's namiddags.

REPRISE DE LA DISCUSSION

HERVATTING VAN DE BERAADSLAGING

M. le Président. — Nous reprenons la discussion en cours.

La parole est à M. Kevers.

M. Kevers. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, deux questions viennent immédiatement à l'esprit quand on aborde la discussion d'aujourd'hui.

La première : peut-on séparer, voire opposer, les différents éléments de notre politique internationale? Diplomatie traditionnelle, commerce extérieur, politique dynamique de coopération au développement concurrent, chacun dans leur sphère propre, à la définition et à la concrétisation de nos objectifs.

Il est difficile de traiter l'un sans évoquer les autres.

La seconde : est-il encore opportun aujourd'hui de débattre longuement d'un budget dépassé?

Ce qui rend le débat nécessaire n'est évidemment pas ce qui reste à exécuter du budget de 1980, mais bien l'ambiguïté, partant les dangers de la situation actuelle.

Jamais n'a été aussi profonde qu'aujourd'hui la déstabilisation du monde, jamais l'impression de vide n'a été ressentie aussi intensément. Cette impression d'interregne — une époque est révolue, une autre, totalement différente, commence — est de nature à faire porter des jugements erronés, à faire prendre des décisions, des engagements lourds de conséquence pour l'avenir. Le problème reste le même sans doute : maintenir la paix, mais les données de base ont fondamentalement changé.

Notre pays, et avec lui tout le monde « riche », qu'il soit à régime libéral ou à régime d'économie d'Etat, est en crise. L'expansion continue des années soixante s'étirole. La production reste toujours possible, voire plus facile et plus abondante qu'il y a une décennie, l'écoulement de cette production se fait, lui, de plus en plus laborieux.

Et pourtant, combien de besoins élémentaires, de besoins essentiels doivent encore être couverts pour la plus grande partie de l'humanité, et ce sont précisément ceux qui ont les plus grands besoins, qui sont le plus démunis des moyens de les couvrir.

Il faut à tout prix être conscient que notre survie dépend de plus en plus de notre aptitude et de notre détermination à vouloir aider les autres à bénéficier des mêmes avantages, des mêmes facilités, du même niveau de vie que celui dont nous disposons.

Sans la mise en place, au niveau international, d'un plan sérieux d'équipement des pays en voie de développement, nous sommes, eux et nous, et nous les premiers, condamnés à l'asphyxie économique. Toute politique basée sur le seul rapport des forces militaires est condamnée à plus ou moins brève échéance.

Le conflit entre l'Est et l'Ouest par tiers monde interposé est suicidaire pour chacun.

Moscou et Washington peuvent sans doute pendant quelques années encore se faire illusion; ils ne peuvent, sous peine de se condamner irrémédiablement, refuser de voir la réalité. Les slogans ne suffisent plus, ils nourrissent peut-être ceux qui les lancent et qui s'en servent; ils endorment pendant un certain temps ceux qui en sont inondés, mais les réveils sont d'autant plus amers que les rêves ont été plus roses.

Le bilan de trente-cinq années de paix en Europe est décevant pour le monde.

La décolonisation de l'Asie n'a rien apporté de concret, au bout de vingt-cinq années de luttes fratricides dans le sous-continent indochinois avec tout le cortège de misères et d'horreurs qu'elles n'ont pas fini encore d'engendrer; le dénuement et la misère de plus en plus insupportables dans toute la péninsule indienne; l'exploitation par quelque-uns et au profit de quelque-uns de l'or noir, avec toutes les déceptions que l'on connaît et un conflit ouvert entre l'Irak et l'Iran.

En Afrique, la seule progression palpable est celle du désert, l'extension de la famine, des génocides, la sous-prolétarisation d'une grande partie de la population.

En Amérique, c'est la terreur tantôt noire, tantôt rouge, en Amérique centrale et en Amérique latine qui n'en finit pas de sortir de son sous-développement et tout cela pourquoi?

Pourquoi? Parce que les deux supergrands poursuivent l'un et l'autre, avec des moyens différents sans doute et des fortunes diverses, une politique dépassée, déshumanisée.

Dépassée parce que, qu'ils le veuillent ou non, qu'ils l'acceptent ou non, ils ne sont plus les seuls maîtres du jeu. Des atouts leur échappent, des pions se rebiffent, la carte du monde se redessine, un nouvel état de fait se crée. Il se crée contre eux et contre nous dans la mesure où il se crée sans eux et sans nous.

Déshumanisée, parce que seuls des concepts stratégiques la sous-tendent : ils partagent l'influence par la délimitation de zones de déploiement et d'intervention.

Déshumanisée, parce qu'en fait rien ne change, en dépit des déclarations d'intentions sans cesse répétées, jamais concrétisées.

Déshumanisée, parce que l'homme n'a jamais constitué le souci des stratégies, tout au plus un moyen de réaliser des objectifs.

Plus grave encore, cette politique est stérile. Rien jamais n'a pu empêcher le changement. Le ralentir sans doute, le rendre plus difficile, l'encadrer plus ou moins, mais l'interdire non.

La stratégie américaine de glaces autour de l'Union soviétique a fait long feu, il n'empêche que les Russes à leur tour s'acharnent à vouloir enserrer la Chine dans un corset d'Etats plus ou moins vassaux. Toute leur politique semble être dominée par la peur. Ils s'enlisent en Asie centrale dans une guerre de guérilla parce qu'ils redoutent la moindre solution de continuité dans leur « muraille de Chine ».

Toute leur action diplomatique paraît fondée sur le même mobile que celui qui servit de base à la politique étrangère de l'Occident il y a trente ou trente-cinq ans : la peur, une peur à base essentiellement con-

servatrice. Il s'agissait alors et il s'agit toujours de conserver des avantages acquis de la division du monde à Yalta. Cette volonté de conserver implique des efforts d'armement et d'équipement militaire considérables, efforts imposés en partie aux Etats membres du pacte de Varsovie et sous le poids desquels s'écroulent les économies de certains d'entre eux. Ces efforts, sans commune mesure avec les moyens, empêchent évidemment des progrès, là où tant reste à faire encore et engendrent des remous internes, auxquels un « état de guerre » permettrait, aux yeux de certains, de mettre fin beaucoup plus facilement.

Une guerre préventive en Europe ne serait-elle pas, rentable à court terme pour l'URSS qui bénéficierait ainsi, à peu de frais, d'un acquis technologique et d'une main-d'œuvre de haut niveau de qualification moyenne ?

L'URSS, non contente d'aligner ses divisions blindées, déploie ses missiles contre l'Europe de l'Ouest.

Redoute-t-elle une agression de la part des pays européens membres de l'Otan ? Il faut croire que non, mais ce qu'elle craint, c'est une certaine contagion à l'intérieur même de sa forteresse; les événements actuels de Pologne, ceux plus anciens de Tchécoslovaquie, de Hongrie, d'Allemagne de l'Est la confortent dans son optique.

Il y a aussi une autre crainte, fondée également sur des faits beaucoup plus redoutables. Il s'agit de la modification de la structure de sa population dont la partie russe se réduit, lentement encore sans doute, mais irrévocablement au profit de la partie non russe.

L'apport de 200 à 250 millions d'Européens qui auraient échappé aux effets d'un conflit atomique bref et bien localisé, serait de nature à différer pour plusieurs décennies les effets de cette modification de structure de population.

Si une telle aventure doit être courue, c'est dans les semaines ou dans les mois à venir, pendant cette période qui nous sépare de fin 1982 - début 1983, où le déploiement de missiles européens à moyenne portée doit intervenir en réponse aux engins de même type déjà fonctionnels chez eux.

Qu'est-ce qui empêche alors cette aventure d'être tentée ? Plusieurs raisons, assurément. L'opération n'est pas gagnée à coup sûr. Il y a des incertitudes quant aux réactions européennes sans doute, mais aussi quant à d'autres réactions, internes, qui en cas de conflit pourraient être soit plus facilement brisées, soit se développer de manière incontrôlable.

Réactions internes aussi. Quelle serait l'attitude des Etats-Unis ? L'indécision, le laxisme qui caractérisent leur politique depuis quelques années doit conforter les tenants du risque. Ceux qui réfléchissent doivent être plus nuancés. Sans l'Europe, les Etats-Unis cesseraient d'être une puissance économique, car la perte de l'Europe signifierait le passage de toute l'Afrique et, plus grave encore, de toute l'Asie, hormis sans doute la Chine, sous la tutelle de Moscou. Les Etats-Unis seraient donc contraints d'intervenir, sauf à accepter de s'effacer.

Ainsi, trente années et plus d'efforts démesurés en matière d'armement nous ramènent à notre point de départ. Tout est toujours aussi incertain. L'Europe reste une proie tentante et facile. Ceux dont on ne se souciait guère sinon pour mieux les dominer, dont on a retardé le développement en refusant d'y contribuer, sont de plus en plus présents et pèsent d'un poids de plus en plus lourd. Continuerons-nous longtemps encore à mener une telle politique ? Nous laisserons-nous détourner de ce qui est notre objectif commun ou bien la crise économique, avec tous les dangers de déflagration qu'elle comporte, aura-t-elle pour effet de nous ouvrir les yeux et de nous permettre de comprendre que notre sécurité, notre prospérité ne seront assurées que dans la mesure où nous acceptons de les défendre en commun, avec l'ensemble du monde ?

Bien des problèmes naissent et ne cessent de devenir chaque jour plus insolubles que parce que les protagonistes sont persuadés qu'ils peuvent compter, en dernier recours, sur le soutien direct ou indirect d'un des deux grands.

Problèmes d'Israël et des Palestiniens, conflit irako-iranien, tension entre la Syrie et la Jordanie, guerre civile au Liban, massacres en Afrique, en Amérique latine et ailleurs.

Sans être attisés de l'extérieur, tous ces feux s'éteindraient beaucoup plus facilement. Tout apport, toute aide militaire, même indirecte, doivent cesser et être remplacés progressivement par une assistance au développement de ces pays dont le besoin prioritaire est un minimum de stabilité et de sécurité, indispensable pour assurer le bien-être de leur population.

Les Nations Unies doivent cesser de n'être que du vent et devenir enfin un instrument de paix et de progrès. Cela n'est possible que de l'assentiment de tous et dans la volonté des deux Grands.

Au bavardage incessant doivent faire place des efforts concrets et réels. Les 9, bientôt les 10, et notre pays en tout premier lieu, se doivent de

prendre des initiatives concrètes. Il n'est pas de mois, voire de semaines, où nous ne soyons confrontés à un problème humain exceptionnellement grave. Exode de populations chassées par la guerre, conflits internes, conséquences dramatiques de cataclysmes divers. Nous ne disposons jamais des moyens de venir en aide de manière efficace et concrète, empêtrés que nous sommes dans nos querelles et nos rivalités et limités par la faiblesse de nos moyens individuels.

La Conférence de Madrid, ouverte sous des auspices très peu prometteurs, ne devrait-elle pas être mise à profit pour débattre enfin d'une véritable sécurité européenne, gage d'une coopération qui remplacerait au niveau mondial la guerre que nous continuons de mener ?

Vous aurez sous peu, Monsieur le Ministre, des contacts avec votre homologue polonais. Puissiez-vous, l'un et l'autre et tous vos collaborateurs, faire preuve d'imagination dans la recherche de pistes nouvelles, qui, aménagées, pourraient enfin déboucher sur l'espérance. Il est vain de parler d'un redéploiement économique qui ne s'étend pas à l'ensemble du monde. Le pacte de croissance mutuel indispensable, tant pour le nord que pour le sud de la planète, ne pourra jamais voir le jour et se concrétiser si l'on n'y affecte pas d'urgence une partie toujours plus importante des énormes ressources gaspillées en vain dans un armement aussitôt dépassé que mis en place. Il n'est peut-être pas encore trop tard, mais il est grand temps. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer de Bruyne.

De heer de Bruyne. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, de aanleiding tot dit debat is formeel de begroting van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het jaar 1980 en het bijvoegsel voor het jaar 1979.

Mijnheer de Minister, het zou onlogisch zijn dat ik nog tijd besteed aan de analyse van een begroting waarvan de besprekking veel te laat is gekomen. Dit is niet uw schuld. Het is een onderdeel van een veel ruimer probleem, waarmee de regering zich dient bezig te houden en, Mijnheer de Voorzitter, geachte collega's, waarmee wij ons zelf eveneens dienen bezig te houden. Wij mogen niet de gemakkelijksoplossing kiezen en de schuld uitsluitend schuiven op de uitvoerende macht. Ik heb de indruk dat wij onszelf moeten afvragen of wij in de voorbije jaren op het gebied van de budgetten in het algemeen wel onze plicht hebben gedaan en of wij niet in een zekere zin door onze eigen lijdzaamheid de schuld ervan zijn dat wij begrotingen bespreken die in vele gevallen door de gebeurtenissen zijn voorbijgestreefd.

Toch wil ik iets over de begroting van Buitenlandse Zaken, waar mijn uiteenzetting zich tot beperkt, zeggen. Het is één van de begrotingen die slecht worden verdedigd, ook bij de publieke opinie. Wanneer een regering overgaat tot besparingsmaatregelen en ergens lineair een zekere vermindering in percenten uitgedrukt wil toepassen, dan wordt in vele gevallen de begroting van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking veel te zwaar getroffen. Wij moeten in feite in het buitenland een beleid voeren, steunende op infrastructuur, wat mensen en middelen betreft, die werkelijk aan de uiterst laagste limiet liggen. Ik ben van mening dat wanneer bezuinigingsmaatregelen moeten worden getroffen — en dat is zeker het geval in de huidige omstandigheden — men zo maar niet automatisch een percentage van vermindering mag toepassen op de begroting waarvoor u en uw collega's voor ontwikkelingsamenwerking en buitenlandse handel verantwoordelijk is.

Misschien maakt men zich niet populair door dit hier te zeggen, maar wie enigszins vertrouwd is met de praktijk van de vertegenwoordiging van België in het buitenland, weet dat moet worden gewerkt met mensen en middelen die, vergeleken met vergelijkbare landen zoals Nederland, te gering zijn. Dit is trouwens een goede gelegenheid om te onderstrepen dat met het beperkte apparaat waarover u beschikt in vele gevallen nog zeer goede resultaten worden bereikt.

Ik wil thans overgaan tot een aantal vraagstukken die mij bijzonder actueel lijken. In de eerste plaats wil ik aanknopen bij de vergadering van de Europese Raad en van de Ministerraad van de Europese Gemeenschap die zopas heeft plaatsgehad in Luxemburg.

Ik wil het daarbij vooral hebben over de problemen in verband met het Nabije en het Midden-Oosten. Indien ik goed ben ingelicht is deze vergadering in Luxemburg aanleiding geweest tot een onderzoek van de problemen in het Nabije en het Midden-Oosten, meer bepaald van de taak die daar kan worden volbracht door de EEG. Men knoopte daar aan bij de stand van zaken die reeds in de maand juni in Venetië duidelijk in reliëf werd gezet. Ik meen dat uit Venetië de beslissing voortkwam die aan de heer Thorn een bijzondere opdracht toevertrouwde. De heer Thorn heeft in zeer lastige omstandigheden verschillende landen in het Nabije en het Midden-Oosten

bezocht. Ik heb de indruk dat hij het zeer moeilijk heeft gehad om tot de kern van de zaak door te dringen. Misschien was het probleem niet rijp. Mijn bedoeling is hoegenaamd niet kritiek uit te brengen op wat de heer Thorn heeft bereikt of niet.

Trouwens, men kan zich afvragen of het nog wel veel belang heeft wat de balans was van de reis van de heer Thorn, want sedertdien is de wereld van de islam derwijze in beweging gekomen dat de formules van de politiek, die aanvaardbaar en logisch schenen zes maanden geleden, dit op het ogenblik waarschijnlijk niet meer zijn. Wij beleven een versplintering van wat men gemakshalve de wereld van de islam noemt, een wereld die op het ogenblik militair, politiek en psychologisch derwijze verbrokkeld is dat waarschijnlijk de Europese Gemeenschap een ander beleid zal moeten ontwerpen en een andere aanpak zal moeten voorbereiden.

Wanneer men nagaat hoe Israël zich thans in een heel nieuwe situatie bevindt omdat de confrontatie met de wereld van de islam in volkomen veranderde omstandigheden plaatsvindt; wanneer men nagaat in welke nieuwe positie Egypte zich bevindt en hoe het isolement waarin de overeenkomsten van Camp David Egypte gedreven hadden, zich thans schijnt om te zetten in een nieuwe operationele ruimte waarin dit land niet meer alleen zal staan maar mogelijk bondgenoten kan vinden in de eigen islamistische wereld; wanneer men nagaat hoe de oorlog tussen Irak en Iran weliswaar een zeer groot gevaar voor de wereld vormt, maar tevens op een dood punt schijnt te zijn gekomen; wanneer men de eigenaardige situatie van Syrië onderzoekt, dringt een nieuwe evaluatie van de toestand van de wereld van de islam en van het gebied rond de Perzische golf, zich meer dan ooit op.

Dit geeft mij mijn eerste vraag in, Mijnheer de Minister van Buitenlandse Zaken.

Wat streeft de Europese Gemeenschap in de huidige omstandigheden eigenlijk na in de wereld van de islam? Welke doelstellingen kunnen daar in het licht van de nieuwe situatie militair, politiek en economisch ontdekt worden? Meent u niet dat de uiterste verwarring, waarover ik mij niet verheug, integendeel, omdat ze nieuwe gevaren kan scheppen, toch ook de mogelijkheid van een nieuwe aanpak biedt? Is men te optimistisch wanneer men zich afvraagt of in de huidige omstandigheden een aantal vastgelopen verhoudingen niet in de zin van een vredesbeleid kunnen worden omgebogen?

Deze eerste vraag leidt mij logischerwijze naar mijn tweede vraag die eveneens verband houdt met de bijeenkomst van de Europese Raad en van de Ministerraad in Luxemburg. Ze betreft de opdracht in Polen die u op zich genomen heeft. Ik neem aan, Mijnheer de Minister, dat die opdracht verband houdt met de algemene achtergrond waarop dit probleem werd behandeld tijdens de bijeenkomst van de EG-verantwoordelijken in Luxemburg.

Ik zou u daarover een vraag willen stellen, voor zover dergelijke vraag in de huidige omstandigheden kan worden beantwoord. Mijnheer Nothomb, het zal u duidelijk zijn dat u zich zelden in uw leven met een zo zware opdracht hebt laten belasten als deze van morgen en overmorgen in Polen. Buitenlandse politiek is altijd een zeer moeilijke en delicate aangelegenheid. Als u Polen bezoekt, begeeft u zich op een terrein waar de verhoudingen uitermate gevoelig zijn, waar een aantal klassieke methoden van gedachtenwisseling en diplomatie niet kunnen worden gebruikt en waar bovendien de politieke, militaire en economische toestand een dergelijke graad van gevaar bereikt heeft, dat men met de grootste omzichtigheid moet tewerkgaan. Ik twijfel er geen ogenblik aan dat u zich daarvan ten volle rekenschap geeft.

Ik meen u toch te mogen vragen met welk doel u eigenlijk Polen bezoekt en welke uw opdracht is. Op welke punten van de internationale toestand waarin Polen zich bevindt wil u uw gesprekken en uw ontmoetingen toespitsen? Ik wens u zeer veel geluk op voorhand toe bij die uitermate lastige zaak. Ik wil eraan toevoegen — het zal waarschijnlijk overbodig zijn, maar het overbodige mag soms ook worden gezegd — dat wanneer u die taak op u genomen hebt, men er zich rekenschap van geeft dat de toestand voor u uitermate delicaat is, maar nog veel delicaat voor de gastheer die u ontvangt. U kent mijn opinie ter zake en u weet waar ik in de verdeling der geesten in de wereld sta. Van een gebrek aan sympathie voor Polen kan ik zeker niet worden verdacht. Maar het Westen moet op zijn hoede zijn dat het niet bepaalde initiatieven in de hand werkt of uitlokt, die consequenties zouden tot gevolg hebben die ook door ons tenslotte niet meer zouden kunnen worden verwerkt. Ik denk dat het niet nodig is hier nader op in te gaan. U zult mijn vragen, naar ik hoop, goed hebben begrepen. Ik dring erop aan dat u ons in de mate van het mogelijke daarop een antwoord zou geven.

Het volgende deel van mijn betoeg heeft betrekking op een aantal problemen van fundamentele aard in de wereldpolitiek. Ik wil het in de eerste plaats hebben over de toetsingsconferentie te Madrid. Mijnheer de Minister, ik heb zelf een deel van de conferentie van Belgrado

meegemaakt en meen op basis, niet uitsluitend van lectuur, maar ook van persoonlijke ervaring, iets te mogen zeggen in verband met de conferenties die zijn voortgevoerd uit de overeenkomsten van Helsinki.

Het is niet mijn bedoeling te vragen, te verwachten of te wensen dat men aan dergelijke conferenties geen deel zou nemen. Het spreekt vanzelf dat het in de huidige omstandigheden een onvergeeflijke leemte vanwege de westerse landen zou zijn niet op de ene of andere manier bij te dragen tot een evolutie waarvan ik niet weet hoe ze zal zijn en hoever ze zal gaan. Het is een evolutie waarin misschien een aantal positieve mogelijkheden schuilen.

Wat dat betreft, is voor mij uw tussenkomst in Madrid geruststellend geweest. Men mag niet te veel verwachten van dergelijke conferenties. Het is niet aangenaam dat te moeten zeggen. Misschien ontgoochel ik hiermee enkele idealistische collega's die vandaag en in andere omstandigheden over de conferentie van Madrid hebben gesproken.

Wanneer men de diplomatieke en de militaire geschiedenis van de jongste veertig à vijftig jaar nagaat, ziet men dat bestendig dergelijke initiatieven op het gebied van de ontwapening zijn genomen. De jongere generatie is het vergeten. Wij behoren hier met enkelen, helaas, tot de laatsten die nog persoonlijke herinneringen hebben aan de tussenoorlogse jaren. Maar ook toen is er onafgebroken een reeks conferenties over ontwapening gehouden. Ook toen is er geen jaar voorbijgegaan, tot in 1935-1936, zonder dat pogingen werden gedaan om tot ontwapening te komen. De landen die eraan hebben deelgenomen, hebben dit gedaan met de beste bedoelingen, maar het resultaat was onbeduidend.

Men moet er zich voor hoeden dat sommige aspecten van de buitenlandse politiek, zoals het streven naar ontwapening, naar vrede tussen de volkeren, naar meer verdraagzaamheid en begrip voor elkaander — hoogstaande idealen die in de menselijke ziel zelf wortelen — aanleiding zouden zijn tot een utopische politiek. Mijnheer de Minister, ik herhaal dat dit geen afkeuring is van de regeringen die met positieve voorstellen en met hoop naar Madrid gaan. Het is veeleer een verwittiging.

De eerste keer dat iemand zoals von Ribbentrop op het internationale vlak op de voorgrond trad, was het als vertegenwoordiger van Duitsland op de ontwapeningsconferentie te Londen. Dit kan thans zeer eigenaardig klinken, maar het is slechts ter illustratie. Dat ik dit voorbeeld aanhaal en om te concluderen dat niet te veel mag worden verwacht van conferenties die eigenlijk de wortels van de spanningen in de wereld niet kunnen aantasten en die in feite slechts enkele verschijnselen, gevolgen en symptomen behandelen.

Ik zeg dit alles zonder cynisme en met veel waardering voor de collega's die, ondanks alles, in het vredesideaal blijven geloven. Trouwens, welk ander doel zou de Belgische buitenlandse politiek kunnen najagen dan een vredesbeleid?

Het volgende punt waarover ik in het kort iets wil zeggen is onze politiek ten aanzien van Zaïre. Ik zal mij beperken tot het algemene raam van die politiek.

Ik heb steeds gemeend dat België ten aanzien van Zaïre nooit alleen de verantwoordelijkheid van een politiek, economisch, laat staan een militair beleid kon dragen. Dit standpunt wordt blijkbaar ook door de huidige regering gedeeld. Wanneer België in Zaïre een grotere activiteit ontplooit dan in andere delen van de wereld dient zulks, mijns inziens, — ik meen dat ook de minister van Buitenlandse Zaken dit standpunt inneemt — steeds te gebeuren in samenwerking met andere West-europese landen en in samenwerking met hetgeen ik het Uno-systeem zal noemen, en dat kunnen zowel de Wereldbank als andere instellingen zijn.

Wanneer wij menen in Zaïre alleen te kunnen optreden, dan overschatten wij onze krachten. Dan nemen wij een verantwoordelijkheid op ons waarvoor wij niet de middelen hebben. Ik vraag u dan ook, Mijnheer de Minister, u te houden aan wat bij mijn weten nog steeds de gedragslijn van de Belgische regering is. Waag u niet alleen in die moeilijke wereld; doe het in combinatie met andere westerse landen en doe het in het ruimere raam van het ter zake bestaande Uno-beleid.

Het zou u vermoedelijk verbazen mocht ik niets zeggen over de waterverdragen. U zijt, Mijnheer de Minister, enkele weken geleden in Antwerpen op bezoek geweest met uw medewerkers en u hebt daar terecht de indruk gegeven dat u niet alleen het belang van de waterverdragen voor Antwerpen en voor het land in het algemeen inziet, maar ook dat u praktisch de mogelijkheid ziet om stappen te zetten ten einde die vastgelopen verdragen opnieuw te doen onderzoeken en op een of andere wijze tot een actueel voorwerp van de Belgische politiek te maken.

Tijdens het debat in de Kamer is dit standpunt door u en door de Eerste minister bevestigd. De Eerste minister zelf heeft gezegd dat vóór het einde van dit jaar — dit is niet ver meer af — er iets nieuws zal te

melden zijn over de stand van de watervorderingen. Het is begrijpelijk dat daarmee verwachtingen zijn gewekt die, wanneer zij niet werden voldaan, grote ontgoocheling zullen teweegbrengen. Ze zouden het gevoel van bitterheid, dat thans reeds in de betrokken kringen te Antwerpen bestaat, nog doen toenemen tot een punt dat, naar ik hoop, nooit zal worden bereikt. Er zijn immers omstandigheden denkbaar waarin de ontgoocheling en de verbittering uiteindelijk alle partijen leiden tot houdingen en beslissingen die op geen enkele manier tot een oplossing kunnen bijdragen.

Ik ga mijn uiteenzetting niet veel langer maken. Het is onmogelijk om hier over alle belangrijke punten van het internationaal beleid te spreken. In mijn conclusie zou ik echter enkele beginselen willen formuleren die, mijn inziens, sedert jaren ten grondslag liggen van de Belgische internationale politiek en die in vele gevallen ten gronde niet alleen het standpunt van de meerderheid zijn, maar eveneens van de oppositie.

Het eerste beginsel : België moet zijn internationaal beleid blijven plaatsen binnen het onmisbare institutionele raam waarvoor wij gekozen hebben.

In het licht van de problemen waarover wij daarnet hebben gesproken zijn dit de EEG, de Navo en de Uno.

Ik herhaal in alle duidelijkheid dat ook een partij zoals die welke ik vertegenwoordig, ten gronde positief tegenover deze grondbeginselen blijft staan, ook wat de Navo betreft. Het feit dat over bepaalde punten de partijen van de meerderheid en de minderheid zich op uiteenlopende wijze hebben geuit, mag geen aanleiding geven tot misverstand. Wij weten zeer goed in welke wereld wij leven en dat onderhandelingen slechts een zin hebben wanneer de partijen die onderhandelen van vergelijkbare sterkte zijn. Om die graad van sterkte te bereiken is voor België de Navo het aangegeven orgaan. Daar houden wij ons aan. Wanneer bij gelegenheid over bepaalde aspecten van het Navo-beleid kritiek wordt uitgebracht, kritiek die meer dan eens gegrond was en die trouwens niet alleen door partijen in de oppositie maar ook door meerderheidspartijen werd uitgebracht, doet deze niets af aan ons fundamenteel geloof dat de Navo in de wereld waarin wij leven een noodzakelijkheid is en dat België zijn verplichtingen, in het raam van de Navo aangegaan, moet blijven vervullen.

Dit betekent niet dat wij een verharding van de twee blokken wensen. Het doel van de politiek op lange termijn kan nooit de duurzame confrontatie zijn. Het doel van het internationaal beleid kan nooit zijn, de bestaande blokken zo maar zonder meer te willen vereeuwigd. Het is echter een illusie te menen dat men, door een eenzijdige verzwakking van één van de twee grote blokken in de wereld, een stap dichtbij de vrede kan zetten. In die zin blijven wij onze positieve houding tegenover de Navo handhaven.

Een volgende beschouwing is er een van praktische aard.

Mijnheer de Minister, misschien zouden heel wat misverstanden in verband met de fundamentele gegevens van ons buitenlands beleid nooit zijn ontstaan indien de regering inzake buitenlands en militair beleid een beter en regelmatig contact had gehad met het Parlement. Het is ten eerste te betreuren dat het slechts bij uitzondering is dat wij hier spreken over buitenlandse politiek. Wanneer ik onderstreep dat de regering, wat dit betreft, zich meer moet inspannen, herhaal ik dat ook het Parlement meer moet doen.

Ik doe er misschien sommige collega's geen genoegen mee maar ik zou toch willen zeggen dat voor een aantal mensen de buitenlandse politiek een bijkomend terrein is waarmee zij zich jaarlijks slechts enkele uren bezighouden. Degenen die dikwijls het luidst hebben geroepen op een groot debat over de buitenlandse politiek of over de ontwikkelings-samenwerking zijn vaak degenen die men nooit hoort of ziet wanneer in het normale parlementaire leven over buitenlandse politiek en over landsverdediging wordt gesproken. Ik heb geen bezwaar tegen een of ander groot synthetisch debat, maar dan gehouden op een normale manier zodat parlementsleden met buitenlandse politieke en militaire ervaring zich kunnen doen gelden. Dat is heel iets anders dan één of ander gelegenheidsdebat waarmede men de grote titels in de krant haalt. De studie van de buitenlandse politiek is een dagelijkse taak en een veeleisende specialisatie. Ik betreur dat wij met zo weinigen zijn om dat in deze Senaat te doen.

Ik denk dat hiermede in het licht van de actualiteit de voornaamste zaken zijn gezegd waarover ik het in dit debat wilde hebben. Voor het overige sluit ik mij aan bij een aantal beschouwingen die door collega's van verschillende partijen zijn gehouden.

De Belgische regering heeft inzake internationaal beleid nog altijd het voordeel te kunnen rekenen op een ruime consensus die bij de bevolking leeft en die zich misschien veel logischer, veel sterker en veel duidelijker zou uiten indien de politici in alle omstandigheden de rol speelden die zij zouden moeten vervullen. *(Applaus op de banken van de Volksunie.)*

M. le Président. — La parole est à M. Dalem.

M. Dalem. — Monsieur le Président, Monsieur le Ministre, chers collègues, c'est lors de la séance du Sénat du 19 juin 1980 que je vous interpellais, Monsieur le Ministre, sur la centrale nucléaire de Chooz; j'aurais voulu le faire à nouveau, mais comme je sais que votre programme est suffisamment chargé, il m'a semblé utile de vous demander de faire le point à ce sujet lors de la discussion de votre budget.

D'autres intervenants, et de tous les partis, avaient abondé dans le même sens pour stigmatiser les effets catastrophiques engendrés par quatre centrales nucléaires d'une puissance égale à 5 200 mégawatts; centrales créées par un pays ami mais, pourrait-on dire, presque exclusivement en territoire belge en ce qui concerne les nuisances extrêmement graves.

Permettez-moi, Monsieur le Ministre, de rappeler la demande que je formulais :

« Il convient, dans des délais rapprochés, de tout entreprendre pour avoir avec les autorités françaises, une concertation valable; il n'est pas admissible qu'un gouvernement étranger se serve des zones frontalières de son territoire national pour y installer des centrales nucléaires dans son seul intérêt économique, mettant ainsi en danger la sécurité des populations d'un pays ami.

Il faut être vigilant car les intentions du gouvernement français sont claires; il ne faut pas que nos populations soient placées devant le fait accompli. »

Dans votre réponse aux intervenants, vous disiez, Monsieur le Ministre : « Au delà de ce que peuvent faire les citoyens et les pouvoirs locaux et régionaux dans le cadre de la procédure prévue, un dialogue franco-belge s'impose. »

Ce dialogue, vous l'avez amorcé, et notamment lors de votre première visite à votre collègue, le ministre des Affaires étrangères français, et vous avez souligné, disiez-vous, l'émotion que cette implantation suscitait aussi bien dans la région directement concernée que dans l'ensemble de notre pays et vous rappeliez les sécurités que nous désirons obtenir concernant les mesures de protection des citoyens belges résidant ou non à proximité de cette zone frontalière, les problèmes globaux de la protection de l'environnement ainsi que les assurances relatives au débit de la Meuse et à la qualité de ses eaux, tant potables qu'industrielles.

Plus récemment, lors d'une question orale posée à cette tribune et relative au même objet, vous affirmiez que le gouvernement belge accordait à ce dossier l'attention la plus soutenue.

Il faut bien reconnaître que nous ne sommes pas le seul pays à nous plaindre du choix des implantations de centrales nucléaires retenu par la France. Le Parlement européen a tout récemment évoqué le problème pour constater que plusieurs choix de site retenus par la France avaient provoqué de vives réactions des pays voisins en raison de la proximité des centrales avec ces Etats.

Le temps du dialogue a débuté voici déjà plusieurs mois, Monsieur le Ministre; pourriez-vous nous informer sur les derniers développements de ce problème très préoccupant? *(Applaudissements sur les bancs de la majorité.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan Mevr. De Loore.

Mevr. De Loore-Raeymaekers. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, de zorgen en bevoegdheden van een minister van Buitenlandse Zaken zijn van zeer onderscheiden allooi, formaat en belang. Naast de enorm belangrijke vraagstukken die reeds aan bod kwamen en nog zullen komen bij deze bespreking, mogen wij niet nalaten uw aandacht te vragen voor een kwestie waarvoor blijkbaar alle interne tegenstand is overwonnen, die dus binnen de verwezenlijkmogelijkheden ligt, doch die op een onverklaarbare wijze niet ten einde werd afgehandeld en bijgevolg op ons land een zeer groot odium werpt, niet in verhouding tot de kleine moeite die nodig is om tot een definitieve regeling van het probleem te komen, de ratificatie van de conventie van Washington.

Zoals bekend, is de bedoeling van deze conventie een einde te maken aan de handel in bedreigde dieren. België heeft deze conventie mede-ondertekend in 1973, maar de bekrachtiging laat op zich wachten. Ons land geniet daardoor de roemruchte reputatie draaischijf te zijn van een schandalige handel in bont van bedreigde dieren, in ivoor, in reptielen en in exotische vogels.

Enkel een degelijke wet en een strenge controle kunnen enige orde op zaken stellen. Reeds in 1978 vroegen wij aan de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken voor wanneer ons land de bekrachtiging van die wet voorzag, met andere woorden, wanneer de minister het — toen

reeds geruime tijd in uitzicht gestelde — wetsontwerp ter zake aan het Parlement zou voorleggen. Uit het antwoord van de minister konden wij vernemen dat de aangelegenheid voor de regering een « blijvende zorg » betekende en dat het ministerie van Landbouw op dat ogenblik de laatste hand aan de definitieve tekst van het voorontwerp legde. Daarom meende de minister te mogen beloven « dat het volledige dossier nog tijdens het zomerreces naar het Parlement zou kunnen worden gestuurd ».

Dat was in 1978. Intussen loopt 1980 ten einde. Intussen ook gaat de voor ons allen beschamende trafiek ongehinderd verder. Naar wij van het Wereld Natuurfonds vernamen, zouden in augustus en september van dit jaar in ons land officieel meer dan 35 ton ivoor zijn verhandeld. Dit staat gelijk met de slachting van ongeveer 2 000 olifanten. Jaarlijks worden in ons land 60 000 pelzen van bedreigde roofdieren ingevoerd of doorgevoerd. Vrijwel alle in Duitsland verhandelde chimpansees komen van een dierenhandelaar in ons land. Dwergchimpansees worden in ons land binnengesmokkeld door Zairese studenten. Zij verdienen daar ongeveer 10 000 frank per diertje aan, terwijl de aapjes nadien worden doorverkocht tegen sommen die tot 125 000 frank lopen. In verband met deze smokkel klaagt het WNF uitdrukkelijk ook Sabena aan, waarvan het beweert onjuiste, zelfs leugenachtige informatie te krijgen. Ik laat hierna terzijde de andere bedreigde dieren die worden ingevoerd vanuit Boeojomboera, Kigali, Hongkong, Singapore, Bangkok en Kinshasa.

Daar de conventie van Washington in ons land nog geen kracht van wet verwierf, kan het Brussels bedrijf dat ivoor verhandelt, nog steeds en zonder enige moeilijkheid van het departement van Landbouw de vergunning verkrijgen om zo maar — en ik heb het document gezien — « 772 onbewerkte slag tanden naar Hongkong uit te voeren ».

In antwoord op onze informatie, vernamen wij dat bij het ministerie van Landbouw een nieuw wetsontwerp klaar is, dat slechts wacht op het advies van de Raad van State. Wij zijn dus hoopvol.

Mijnheer de Minister, door de hier aangeklaagde buitensporige internationale zwendel in goederen die behoren tot het natuurspatrimonium van de mensheid, lijdt ons land cultureel gezichtsverlies. Daarom is het van groot belang, daarom is het even vanzelfsprekend als dringend dat onverwijld werk wordt gemaakt van de bekrachtiging van de conventie van Washington.

Onze vragen, Mijnheer de Minister, na dit alles, zijn uiterst kort : kan dat ? zal dat gebeuren ? en zo ja, wanneer komt dit ontwerp in het Parlement ter sprake ? (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Sondag.

M. Sondag. — Monsieur le Ministre, chers collègues, dans cette discussion sur la politique étrangère de la Belgique, je m'en tiendrai à quelques considérations, tout d'abord générales, ensuite en relation avec la politique agricole.

Qu'il me soit permis de débiter en insistant sur l'indispensable renforcement de la coopération politique en vue, certes, d'une construction européenne plus poussée et plus efficace, mais également d'un rôle commun plus déterminant sur la scène internationale, au delà de la Communauté européenne, qu'il s'agisse, par exemple, de l'Afrique, du Moyen-Orient ou de l'Amérique latine.

Nous intervenons de façon trop dispersée. De ce fait, notre influence reste faible, alors qu'en nous exprimant ensemble nous pourrions peser sur les événements. A cet égard, la conférence de Madrid est un test, mais bien d'autres circonstances se présenteront et nous pourrions même prendre des initiatives.

Connaissant vos préoccupations à ce sujet, je ne doute pas, Monsieur le Ministre, que vous y veillerez activement.

Un autre exemple — concret, celui-ci — de coopération interne se rapporte à la politique monétaire : le système monétaire européen, mis en place en mars 1979, constitue incontestablement une somme d'efforts appréciables et les résultats sont assez positifs.

Mais il nous faut réaliser au plus tôt la véritable unité monétaire sans laquelle bien d'autres politiques resteront boiteuses. C'est démontré, entre autres, dans la crise sidérurgique ; ce l'est de façon plus probante encore en ce qui concerne la politique agricole commune.

Evoquant maintenant notre politique de défense et de détente, j'entends, Monsieur le Ministre, vous soutenir fermement dans vos efforts en vue du désarmement au niveau international.

La priorité, me semble-t-il, doit être accordée à la détente.

Dans un conflit armé entre l'Est et l'Ouest, notre pays sera toujours sacrifié, quels que soient les efforts militaires auxquels nous aurions participé.

En cela, la position du gouvernement belge me paraît raisonnable.

Il appartient aux principaux responsables des deux grands blocs de s'engager honnêtement dans cette même voie du désarmement.

En ce qui nous concerne, développons surtout dans notre population et, par priorité chez les jeunes, des programmes engagés dans le sens de la non-violence et de la résistance morale. C'est aussi indispensable pour notre sécurité intérieure. Notre civilisation y gagnerait certainement en valeur fondamentale.

Quant au dialogue Nord-Sud, je souhaite évidemment qu'il évolue positivement, débouchant sur des négociations globales et des résultats équilibrés.

La solidarité doit être fondée sur la justice.

Il nous faut être généreux, particulièrement dans la rencontre des besoins du tiers monde. Mais le coût de cette politique doit être supporté par l'ensemble de la population belge et européenne et des accords, tel que celui de Lomé, avec les pays ACP, ne peuvent déséquilibrer un secteur économique, sans contrepartie.

L'évocation de ces accords internationaux, et particulièrement celui de Lomé, m'amène tout naturellement à la seconde partie de mon intervention que je consacrerai à la politique agricole.

Lors de votre premier discours devant la Chambre des représentants en présentation du budget du ministère des Affaires étrangères, vous avez, Monsieur le Ministre, traité spécifiquement et assez longuement de politique agricole, démontrant ainsi une fois de plus l'intérêt personnel que vous portez à cet important secteur économique et social avec toutes ses implications politiques au niveau européen.

Vous avez alors réaffirmé l'attachement du gouvernement belge aux objectifs de la politique agricole commune tels que définis par l'article 39 du traité de Rome.

Je me réjouis vivement de cette déclaration très nette et peu commune dans le chef d'un ministre des Affaires étrangères.

Je me réjouis surtout du rôle actif que vous entendez jouer aux côtés du ministre de l'Agriculture et en coordination permanente avec vos collègues chargés d'autres aspects de la politique agricole commune et plus spécialement en ce qui concerne les finances, le budget, le commerce extérieur et la coopération au développement.

Lorsqu'il y a quelques instants, j'évoquais les accords internationaux, entre autres la deuxième conférence ACP-CEE de Lomé, c'était aussi pour vous demander de veiller à un équilibre dans ces échanges, sans surcharge pour le budget agricole de la CEE et en orientant l'indispensable diversification des productions, de façon à ne pas encombrer le marché européen.

Je pense en particulier aux secteurs du sucre et de la viande bovine, mais aussi à celui des produits laitiers qui fait l'objet d'un accord privilégié avec la Nouvelle-Zélande.

Certaines dispositions de ces accords ou conventions doivent être révisées et, de toute façon, leur coût — par exemple de réexportation — ne peut être imputé au secteur agricole.

L'exemple du beurre néo-zélandais est particulièrement aberrant.

D'autres incohérences existent. Vous y avez fait allusion dans votre discours devant la Chambre des représentants.

Il nous paraît indispensable de favoriser l'alimentation de bétail à partir de productions locales et, en ce qui concerne certaines techniques d'engraissement intensif, de freiner l'importation de soja, de maïs et de graisses végétales en encourageant ces productions dans certaines régions de la Communauté européenne.

Ces perspectives apparaissent d'autant plus justifiées en fonction de l'élargissement de la Communauté européenne à réaliser par phases parfaitement contrôlées afin de ne pas renouveler l'expérience assez décevante de la participation britannique.

Des efforts considérables ont déjà été demandés aux agriculteurs pour construire la Communauté européenne.

Il faudra en tenir compte dans l'adaptation de la politique agricole commune, singulièrement dans la mobilisation et l'affectation de nouveaux moyens financiers.

Que ce soit dans les aides ou dans les cotisations de solidarité, il s'impose de bien réfléchir aux modulations en fonction des spécificités régionales et de la taille des entreprises.

Pour nous, les objectifs essentiels sont, d'une part, la sécurité et l'indépendance alimentaires et, d'autre part, le maintien et le développement du plus grand nombre d'exploitations familiales viables.

En cette période de crise de l'emploi, ce second objectif est d'autant plus préoccupant. J'ai d'ailleurs déposé une proposition de loi visant directement cet objectif.

Dans certaines régions européennes, tel le sud-est belge que vous connaissez bien et qui vous est si cher, le problème de l'emploi agricole est tout particulièrement déterminant quant aux possibilités de développement rural intégré.

C'est dans la remise en valeur des spécificités régionales et des petites et moyennes exploitations viables que le redressement de la PAC doit s'opérer, en révisant certains mécanismes, mais en sauvegardant les fondements.

Ne pas l'admettre, c'est exposer toute la population à des risques certains d'insécurité et de dépendance alimentaires, tout au moins à moyen terme; c'est aussi accroître les charges et le spectre du chômage.

Le sommet européen qui s'est tenu à Luxembourg en début de la présente semaine ne pouvait guère aborder la politique agricole commune. Je souhaite qu'il en soit question lors d'un prochain sommet au cours duquel vous pourriez soutenir les thèses social-chrétiennes en vue de la sauvegarde et du redressement de la politique agricole commune.

Je n'en parlerai donc pas davantage aujourd'hui.

Je voulais cependant, Monsieur le Ministre, vous assurer de l'appui du PSC, tout en apportant un certain nombre d'orientations susceptibles de soutenir les choix qui s'indiquent, nous semble-t-il, au service de la population rurale comme de la population tout entière. *(Applaudissements sur les bancs de la majorité.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Croux.

De heer Croux. — Mijnheer de Voorzitter, Heren Ministers, geachte collega's, het is een gelukkig toeval dat wij de minister van Buitenlandse Zaken kunnen ondervragen over het Europees beleid op het ogenblik dat hij juist terugkomt van de Europese Raad in Luxemburg en op het punt staat te vertrekken naar Polen. Collega de Bruyne heeft er reeds over gesproken en ook ik zal het daar graag ook even over hebben.

In vorige jaren heeft de Eerste minister, soms vergezeld door de minister van Buitenlandse Zaken, na iedere vergadering van de Europese Raad voor de verenigde commissies voor de Buitenlandse Zaken van Kamer en Senaat verslag uitgebracht en een evaluatie gemaakt.

De heer Dewulf. — Dat is lang geleden hoor!

De heer Croux. — Ik vraag of dit nog steeds de intentie is van de regering. Vandaag willen wij profiteren van deze enige gelegenheid om de minister onmiddellijk zeer actuele vragen te stellen over de Europese Raad.

Mijnheer de Minister, u hebt de leiding van het departement van Buitenlandse Zaken overgenomen in 1980, het jaar dat men tien jaar geleden had vooropgesteld als een belangrijke termijn in de evolutie naar de Europese Unie. Wanneer wij op dit ogenblik proberen een evaluatie te maken van het verstreken decennium, zijn er natuurlijk een aantal lichtpunten, zelfs belangrijke realisaties, maar toch ook veel tegenslagen en zelfs ontgoochelingen.

Iedereen is er zich van bewust dat Europa niet ver genoeg is gevorderd op de weg naar gemeenschap, naar unie en op de weg naar een Europese federale structuur, wat in de regeringsverklaring officieel als Belgische politiek is aangekondigd en onderschreven door vrijwel alle Belgische partijen.

Desondanks moeten wij ons geloof in Europa blijven beklemtonen. Er is geen andere keuze voor de volkeren en de Staten in ons deel van dit kleine continent.

Wanneer wij op dit ogenblik proberen te analyseren waar wij staan en wanneer wij ten aanzien van de jongere generatie vooral proberen een perspectief voor de toekomst te geven, is dat besluit onafwendbaar. Wij moeten met spoed handelen want de bedreigingen die op ons rusten zijn zeer groot. Zij hebben niet alleen betrekking op de veiligheid en de vrede maar ook op de welvaart, het welzijn en de toekomstverwachtingen, vooral voor de jeugd.

Wij hebben te maken met de energiebedreiging voor de economie, de moeilijkheden in de bevoorrading en de zeer hoge prijzen. Op technologisch gebied hebben wij een verouderd industrieel apparaat waarbij de innovatiedrang niet meer voldoende is. Wanneer wij zien wat er in Japan gebeurt en in sommige andere nieuwe industrielanden, dan slaat de schrik ons om het hart.

In de Europese landen hebben wij problemen gehad met de kolen, het staal, de textiel. Wie had tot voor korte tijd kunnen denken dat er zo grote moeilijkheden zouden ontstaan met betrekking tot de automobiindustrie, jarenlang de fierheid van de Europese industrie en de westerse industrie in het algemeen. Wij lezen dat dit jaar het deficit van de handelsbalans van de EEG ten opzichte van Japan alleen al 300 miljard frank zal bedragen.

Ten opzichte van die bedreigingen voor de welvaart, de energie, de technologie en de innovatie, blijft er de grote, « afgrondelijke » problematiek van de derde wereld die ook de laatste jaren, althans zeker sedert 1976, nog in ernst is toegenomen. De nood is dramatisch.

Wij weten — en wij merken dit overal wanneer wij spreken over deze problemen, vooral met jonge mensen — dat Europa inderdaad de enige weg is. Wij moeten in Europees verband deze uitdagingen tegemoetgaan. Anderzijds stellen wij vast dat er niet genoeg gebeurt. Collega de Bruyne heeft het daarnet gezegd, er is te weinig belangstelling voor dit soort problemen, ook bij ons. Ik vraag mij soms af of de hervorming van onze Staat die wij dit jaar hebben goedgekeurd, ertoe zal leiden dat wij meer belangstelling voor deze problemen aan de dag zullen leggen, dat er meer ruimte voor komt in het nationale Parlement, ook in zijn toekomstige vorm.

Het is tegen deze achtergrond dat u enerzijds onze bekommernis zal begrijpen, en dat wij u anderzijds onze steun willen toezeggen. Wij weten dat u een overtuigd Europeër bent. Wij weten dat u in de korte tijd dat u zelf in het Europees Parlement zitting had, initiatieven hebt genomen om de Europese gedachte vooruitgang te doen boeken. Wij weten ook dat u in uw huidige functie ongetwijfeld daarvoor grote inspanningen zult doen.

U bent gisteren en eergisteren naar Luxemburg geweest. Wanneer wij de communicés onderzoeken, dan hebben wij het persoonlijk erg moeilijk om een evaluatie te maken. Deze Raad heeft trouwens niet de gebruikelijke aandacht gekregen in Europa. Hij is bijna tersluiks voorbijgegaan. Het officieel communiqué, de persberichten en commentaren geven ons niet meer duidelijkheid. Vandaar dat wij gelukkig zijn dat wij u enkele vragen kunnen stellen.

Er werd alleen, of toch bijna uitsluitend, gesproken over de politieke samenwerking. De eigenlijke problemen van de Gemeenschap zijn weinig aan bod gekomen en werden meestal uitgesteld. Nu is de politieke samenwerking de tweede doelstelling van de Europese Raad sinds deze in 1974 werd opgericht. De preambule van het communiqué geeft ons de indruk dat men vooruitgang boekt in de politieke samenwerking. Ik heb gisteren het rapport-Tindemans kunnen herlezen en daarin staat dat wij van coördinatie naar een gemeenschappelijk beleid moeten evolueren. In het communiqué wordt het woord cohesie gebruikt. Ik meen trouwens de terminologie van de Franse president te herkennen wanneer ik de vierde alinea van de preambule lees. Dit geeft ons de hoop dat er iets meer dan coördinatie van de buitenlandse politiek komt, een cohesie en, laat ons hopen, een eenheid in de standpunten. In dat verband verwijs ik naar de vraagstukken betreffende het Midden-Oosten. In Venetië heeft de Europese Raad van maart jongstleden besloten een speciale actie te ondernemen. Wij zijn ons volkomen bewust van de moeilijkheden. Collega de Bruyne heeft uitstekend geschetst hoe snel de gebeurtenissen gaan zodat een besluit dat toen in Venetië werd genomen op het ogenblik in zijn uitvoeringsmogelijkheden in een ander licht komt te staan. Het communiqué is op dat stuk dan ook vaag. Vandaar dat ik u wil vragen ons in te lichten nopens de verdere bedoelingen, actiemogelijkheden en plannen van de Raad.

Voorts is er natuurlijk het grote probleem Polen. Wij kijken met de grootste belangstelling uit naar de resultaten van uw reis naar Polen. De heer de Bruyne heeft terecht onderstreept hoe moeilijk deze zal zijn. In hoeverre u ons daarover nu reeds enkele inlichtingen kan verstrekken weet ik niet, maar indien u daarover een mededeling kan doen, dan zouden wij u daarvoor dankbaar zijn. Wat ons heeft getroffen in de houding van de Raad — als ik het even lapidair mag aanvatten — is dat men een multilaterale, zij het onrechtstreeks, waarschuwing richt tot de Sovjetunie — misschien mag ik zelfs zeggen dat men dit communautair doet — terwijl men de hulpverlening die men aan Polen wil toezeggen, bilateraal ziet. Dit is velen niet ontgaan en het zou interessant zijn van u te vernemen waarom precies dit zo gebeurd is.

Ik weet niet of het « gesprek rond de haard », zoals men dit noemt, ook gehandeld heeft over de ervaringen van bondskanselier Helmut Schmidt met betrekking tot zijn eerste contact met de *president elect* van de Verenigde Staten want dit is ook voor Europa uitermate belangrijk. Bij herhaling werd gezegd dat men de jongste jaren de indruk heeft gehad van een aarzeling in het politiek leiderschap van de Verenigde Staten. Wij weten hoe belangrijk de Verenigde Staten zijn voor de wereld. In de preambule van het communiqué van gisteren van de Raad staat hierover een belangrijke verklaring. Ik weet niet of al meer concrete zaken dienaangaande bekend zijn die u eventueel zou willen mededelen, Mijnheer de Minister.

Daarnaast zijn wij op onze honger gebleven en enigszins ontgoocheld over de besprekingen met betrekking tot de Gemeenschap zelf.

In zijn persconferentie heeft de heer Werner, voorzitter in functie, gezegd dat de positie van de Europese Raad klaarder zou zijn gewor-

den in het geheel van de Europese instellingen, namelijk dat de Europese Raad niet hoeft te handelen over wat de Raad van ministers moet doen.

De Europese Raad heeft zich in 1974 echter opgeworpen precies om de tekortkomingen van de Raad van ministers op te vangen en om in zijn plaats op te treden wanneer het gaat over grote opties, over de coördinatie van de actie en het stimuleren van de communautaire ontwikkeling.

In dit verband wou ik graag uw zienswijze kennen.

Ik ben ontgoocheld en waarschijnlijk zullen de ministers van Buitenlandse Zaken het ook zijn, wanneer ik in het communiqué lees :

« Le Conseil européen remercie les ministres des Affaires étrangères de leur étude » — het gaat over hun studie over het institutioneel verslag van de drie wijzen — « qui est à la base des conclusions auxquelles il est parvenu et qui seront publiées. »

Dit is natuurlijk uiterst mager. Het is toch een belangrijke gelegenheid die aangesneden wordt in het rapport-Biesheuvel, het rapport van de drie wijzen genoemd. Voor velen is het te vaag, maar toch zitten er elementen van een mogelijke vooruitgang in.

Mijnheer de Minister, zou u ons kunnen zeggen of dit werkelijk in Luxemburg tussen de plooiën is gevallen en of er geen vooruitgang is geboekt op dit stuk ?

In dit verband betreuren wij dat de nieuwe Commissie van de Europese Gemeenschappen nog steeds niet is samengesteld. Wij zijn nu al begin december en de Commissie moet op 1 januari 1981 in functie treden. Wij waren gelukkig te vernemen dat Frankrijk gisteren medegedeeld heeft dat zijn beslissing is gevallen. Blijft nog de aanduiding van een commissaris voor de Duitse Bondsrepubliek. Wij begrijpen niet hoe het mogelijk is dat in zulke moeilijke tijden, met zulke belangrijke taken voor de Commissie, deze nog steeds niet compleet is.

Ik wou u vragen, Mijnheer de Minister, of kan worden verwacht dat de samenstelling spoedig een feit zal zijn.

Enkele woorden over de zetel van het Europees Parlement. De houding van België ten opzichte van de zetel van het Parlement van de Europese Gemeenschap is zeer behoeftig, wat ik begrijp. Er gaan echter stemmen op bij vele Europese parlementsleden, vooral bij de Britse collega's, ten voordele van Brussel. Met gepaste discretie en voorzichtigheid dienaangaande wens ik de minister te vragen of hij hierover enige mededeling kan doen.

Terloops onderstreep ik wat ik vroeger reeds op deze tribune heb gezegd, namelijk dat zelfs wanneer Brussel niet de zetel zou worden van het Europees Parlement, er voldoende Europese instellingen en activiteiten in Brussel zijn opdat de inspanningen van deze stad zouden worden versterkt op het gebied van onthaal, informatie en Europese uitstraling. Ik weet dat het uw bekommernis is dit te verbeteren en ik hoop dat concrete initiatieven op dat stuk in een niet al te verre toekomst zullen worden genomen.

Mijnheer de Minister, bij de institutionele heffingen hoort ook het budget. Ik heb met belangstelling in het *Beknopt Verslag* van de Kamer van volksvertegenwoordigers gelezen wat er daarover is gezegd bij de behandeling van uw begroting. U hebt zelf vorig jaar de strijd meegemaakt tussen de Raad en het Parlement over het Europese budget. Dit jaar is er opnieuw een conflict bij de eerste lezing. De vooruitzichten zijn van die aard, dat is althans mijn indruk, dat bij de tweede lezing de standpunten dichter bij elkaar zullen zijn. Ik hoop zelfs dat men tot een akkoord zal kunnen komen. Ik meen dat het uw persoonlijke bekommernis is dit zoveel mogelijk te bevorderen. Ik vraag welke uw vooruitzichten zijn dienaangaande.

Er moet in ieder geval worden vermeden wat vorig jaar in december is gebeurd. We waren toen volop in een binnenlandse politieke crisis gewikkeld en ik kan daarvoor begrip opbrengen. Maar er was geen enkel lid van de Belgische regering aanwezig op het uiterst belangrijk ogenblik waarop over het Europees budget moest worden beslist. Indien België zich had opgesteld naast Italië en Nederland waren er voldoende stemmen geweest om de budgettaire discussie in en meer Europese richting te drijven.

Ook op sociaal-economisch gebied is er voor de Europese Gemeenschap in Luxemburg niet veel uit de bus gekomen.

Wat de energie betreft, heeft de Raad niet eenmaal, maar drie- à viermaal de jongste jaren herhaald dat dit probleem een absolute prioriteit moet krijgen. We moeten echter vaststellen dat er op dat stuk, Europees gezien, niet veel gebeurt. De Europese Commissie blijft, naar mijn gevoel, eveneens te vaag in haar voorstellen. De dialoog met het Parlement verloopt zeer ontgoochelend. We kunnen nochtans gezamen-

lijk veel zaken doen. Op het gebied van het onderzoek, van de demonstratie van nieuwe energiebronnen en de beveiliging bij het gebruik van kernenergie, zijn dermate grote inspanningen en investeringen nodig dat dit het aangewezen domein is om tot een grotere integratie te komen. De energiepolitiek moet — na de landbouwpolitiek die reeds sterk communautair is, in stijgende mate de tweede grote geïntegreerde politiek van de Gemeenschap worden.

Wat de technologie en het wetenschappelijk onderzoek aangaat, verwijs ik naar de noodkreet die onze landgenoot en Nobelprijswinnaar Prigogine een jaar geleden heeft geslaakt, samen met zijn Italiaanse collega, Umberto Colombo. Prigogine heeft gepleit voor een nieuw Europees forum van onderzoekers waar de krachten van het onderzoek in Europa zouden worden samengebundeld, om het hoofd te kunnen bieden aan de problemen van heden en van morgen.

In Japan zijn op het ogenblik 300 000 onderzoekers aan het werk, zo kunnen wij lezen. Ik weet niet hoeveel er zijn in Europa. We hebben daarin te weinig inzicht. We weten nog niet wat globaal op een gecoördineerde wijze wordt geïnvesteerd, of er niet te veel dubbel gebruik is en in hoever de doorstroming naar de industrie gaat. Er zijn nog vele andere vragen die voor ons een Europese opgave zijn geworden, naar aanleiding van de enorme problemen die ik in het begin van mijn betoog heb aangehaald.

De heer Boey, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

De Commissie heeft een verslag opgesteld over de problemen van de industriële innovatie, maar in het communiqué van Luxemburg lezen we daarover heel weinig. Aan de handelspolitiek worden twee zinnen gewijd. We weten nochtans, ik heb het daareven reeds gezegd, dat met betrekking tot de automobielfabricatie hoe langer hoe meer de vraag wordt gesteld in hoever onze handelspolitiek eventueel moet worden herzien. We zijn allen voorstander van vrije handel, van een open ruimte over heel de wereld. Maar ernstige vragen worden in dit verband toch gesteld. Is de positie van Japan correct? Is de onderwaarding van de yen niet kunstmatig?

Voert Japan zelf geen protectionistische politiek? Vandaar dan ook het verslag van de economisch en monetaire commissie van het Europees Parlement dat gisteren werd goedgekeurd, waarvoor gevraagd wordt aan de Commissie en aan de Raad dat er een ernstig onderzoek zou worden ingesteld over de handelsvoorwaarden en de situatie van de automobielsector. Ik heb de indruk dat de Europese Raad in Luxemburg weinig of geen tijd heeft kunnen besteden aan al deze vraagstukken. Wel ben ik gelukkig te hebben vernomen, niet via het communiqué, maar via de televisie, bij monde van onze Eerste minister, dat op suggestie van de Benelux-landen, een speciale Raadsvergadering zal worden gehouden met de ministers van Financiën, Sociale Zaken en Economische Zaken van de Negen om de hele economische problematiek nader te bekijken. Wanneer wij in de commissies van het Europees Parlement vergaderen, stellen wij vaak een gebrek aan coördinatie vast, bijvoorbeeld, tussen de ministers van Energie en de ministers van Financiën. Soms worden de financiële moeilijkheden van de Staten aangehaald om hun gebrek aan Europese opstelling te verklaren. Het is een feit dat er in ieder land thans ernstige financiële problemen zijn, maar de overtuiging, op grond waarvan wij streven naar de Europese integratie is precies dat door het gezamenlijk inbrengen van onder meer financiële middelen, het rendement van die middelen zal worden vergroot ingevolge de gewone effecten van de schaalvergroting en van de synergie. Ik hoop dat mede dank zij uw stimulerende rol, Mijnheer de Minister, onze Belgische ministers in de voorgenomen gecombineerde Raadsvergadering, er zullen voor zorgen dat er meer effectieve stappen worden gezet voor een Europese aanpak van de sociaal-economische crisis. In ons land moet niet alleen de regering en de administratie voorbereidende stappen doen, maar ook het Parlement en de sociale groepen, kortom iedereen die verantwoordelijkheid draagt, moet daaraan meewerken. Wanneer wij, kleine landen van Europa, vragen dat Europa onze problemen zou helpen oplossen, dan moeten wij zelf meer doen om onze eigen problemen in een Europese context op te lossen. Soms ben ik geneigd te parafraseren wat Kennedy eens heeft gezegd : Vraag niet altijd wat Europa voor u doet, maar laten wij ook eens vragen wat wij voor Europa kunnen doen. Wij in België, met onze geografische ligging en onze historische rol in Europa, moeten sneller en doelmatiger onze eigen binnenlandse problemen regelen, onze eisen meer matigen, en zo aan de opbouw van Europa meewerken, en daardoor voor de jongere generaties meer toekomst waarborgen. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, Messieurs les Ministres, mes chers collègues, même s'il est discuté au mois de décembre, le budget des Affaires étrangères est un de ceux qui présentent le plus d'enjeux fondamentaux pour les citoyens compte tenu de l'importance des relations internationales dans la société d'aujourd'hui.

J'aurais voulu en particulier intervenir à propos du piétinement de l'intégration politique de l'Europe des Neuf. L'incapacité du Conseil des ministres a provoqué une véritable relance sur ce plan et des lacunes majeures de la politique régionale aux dépens, en particulier, de la Wallonie.

J'aurais aimé en deuxième lieu insister sur le problème des subventions à des organisations internationales. En effet, tantôt elles sont tellement insuffisantes qu'il vaudrait mieux les supprimer, tantôt elles sont « mégalomaniques ».

Mon intervention sera concentrée sur deux questions, d'abord les droits de l'homme et le commerce des armes et ensuite les problèmes des étudiants étrangers.

Les licences d'exportation d'armes comme le soulignait encore une interpellation la semaine dernière à la Chambre posent des problèmes délicats.

Les principaux cas soulevés au cours de ces derniers mois ont eu pour objet : l'Afrique du Sud, l'Uruguay, plus récemment, l'Argentine, le Royaume-Uni et le Salvador.

En ce qui concerne l'Uruguay, il est apparu que les licences d'exportations permettraient à un régime inhumain de se maintenir en place.

Hélas, malgré le projet de résolution que j'avais déposé avec nombre de collègues de divers partis, le 28 février 1980, la Belgique n'est pas intervenue pour protester contre l'organisation d'un référendum constitutionnel ne donnant la place dans la vie publique qu'à deux formations politiques et excluant de l'électorat et de l'éligibilité des milliers de citoyens. Cela n'a pas suffi à donner la possibilité à cette dictature de sauver la face.

Voilà qui démontre bien l'examen de conscience auquel la Belgique doit se livrer à ce propos.

Le deuxième cas est celui de l'Argentine. *Amnesty International* nous apporte la démonstration de ce que dans ce pays c'est la paix des cimetières qui règne avec des milliers et des milliers de disparus. Interrogé à ce propos, le ministre des Affaires étrangères répond que l'on n'a pas accordé de nouvelles licences mais simplement libéré des licences en suspens ! Sait-on encore ce que les mots veulent dire ? Apposer son visa sur une licence qui était suspendue, n'est-ce pas accorder une licence ? Est-ce acceptable ? Peut-être est-ce acceptable avec l'appui de certains partis ?

Un autre cas sur lequel je voudrais revenir est celui du Royaume-Uni dans la mesure où le ministre des Affaires étrangères invoque l'Organisation du Traité de l'Atlantique Nord, autrement dit l'Otan, pour justifier qu'aucune question ne puisse être posée quant à l'utilisation d'armes belges pour le maintien de l'ordre et la répression à Belfast ou Derry.

L'Otan a bon dos comme l'illustre un autre cas, celui du port de Zeebrugge. On nous dit de bonne source que ce port s'est spécialisé en manutentions délicates d'armes, d'explosifs et de munitions et qu'il est devenu un lieu de transit d'armes et de munitions pour membres de l'Otan. Sans contrôle bien entendu puisqu'il s'agit de l'Otan. Que des industries d'armements pluriséculaires même s'il s'agit en partie d'armes de chasse posent des problèmes de reconversion, c'est évident pour qui a gardé quelque conscience mais qu'à la fin du vingtième siècle on équipe un port aux fins du transit d'armes lourdes, d'armes légères et de munitions sans en avoir le contrôle réel, est profondément inacceptable. Je demande donc au ministre des Affaires étrangères s'il est possible d'exiger une autorisation pour tous les transits d'armes et de munitions à travers la Belgique, y compris s'il s'agit de membres de l'Otan.

Quant au Salvador, comme le soulignait récemment le président du conseil d'administration de l'Université de Louvain, il faut mettre un terme à la violation constante des droits de l'homme dans ce pays. Non seulement le recteur de l'Université nationale du Salvador a été victime d'un attentat, mais aussi des professeurs et des étudiants sont victimes de cette répression.

Par ailleurs, il est urgent de s'interroger sur la reconversion des industries d'armements et du transit par la Belgique de livraisons d'armes notamment de la part de pays membres de l'Otan.

Dans un deuxième temps, m'adressant plus particulièrement au ministre de la Coopération au Développement, je voudrais exprimer ma préoccupation à propos du poste budgétaire de financement des étudiants du tiers monde transféré de l'Education nationale aux Affaires étrangères et à la Coopération au Développement.

On sait que le Parlement, au cours de l'été dernier, a plafonné cette intervention à 800 millions et que votre prédécesseur, Monsieur le Ministre, a fixé un maximum de 100 p.c. pour la communauté flamande et de 65 p.c. pour la communauté française, par rapport à la période de référence 1976-1979. Cela nous paraît contribuer aux mesures négatives à l'égard des étudiants du tiers monde.

A ce propos se pose également la question de savoir s'il est exact qu'un crédit de 250 millions aurait été attribué aux universités flamandes en vue de réalisations précises de coopération. Il faut, en effet, distinguer ce qui est coopération réelle sur place et ce qui constitue une affectation budgétaire déterminée à propos d'une question d'éducation.

Tout aussi grave est le problème de la répartition des bourses d'études AGCD. En février 1980 — je n'ai pas les chiffres pour l'année académique en cours —, on comptait à ce titre 971 boursiers de régime français et 253 de régime néerlandais mais 213 boursiers de stages de régime français et 356 de régime néerlandais.

Par ailleurs, le ministre de la Coopération au Développement du gouvernement Martens III aurait prévu une parité 50/50 des bourses pour l'année académique 1980-1981. Est-ce bien le cas ? Dans l'affirmative, comment cette mesure est-elle appliquée ?

Pour être cohérent, il faudrait également, dans cette hypothèse, instaurer la parité pour les volontaires, les achats d'équipement et de matériel, les subsides aux ONG et les boursiers de stage. Veut-on faire la démonstration de ce que les Affaires étrangères, matière traditionnellement de compétence fédérale dans les pays à régime fédéral, devraient en Belgique être communautarisées ?

Il est temps que l'on y voit clair et qu'en toute équité on puisse donner priorité aux grands problèmes de coopération internationale et de sauvegarde de la paix dont a parlé cet après-midi notre collègue M. Bertrand. (*Applaudissements sur les bancs du FDF-RW.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer D'Haeyer.

De heer D'Haeyer. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, het zal voor iedereen wel duidelijk zijn dat het buitenlands beleid in het verlengde ligt van de binnenlandse politieke, sociale, culturele opties van een Staat.

De opvattingen die in België gehanteerd worden inzake recht op onderwijs, solidariteit, rechtszekerheid, inspraak en medebeslissing enzovoorts dienen zich, vanuit onze liberaal-democratische optiek, dan ook te weerspiegelen in het door België gevoerde buitenlands beleid.

Dit buitenlands beleid vinden we terug in de actie die gevoerd wordt door uw collega van Buitenlandse Zaken, in de actie van de minister van Ontwikkelingssamenwerking en in de actie van uw collega van Buitenlandse Handel. Dit weerspiegelt zich trouwens in de driedelige structuur van uw departement.

Voor een exportland zoals België vormen de buitenlandse economische betrekkingen alleszins een hoofdbrok in de activiteiten van de buitenlandse politiek, terwijl elk ontwikkelingsbeleid — en ik denk hierbij aan het belangrijke pakket van buitenlandse leningen — wel ergens commerciële implicaties heeft. De *flow back* ten gunste van onze industrie en dus van de werkgelegenheid is een element van het ontwikkelingsbeleid dat de donorlanden zonder hypocrisie onder ogen mogen nemen.

Ik wens nu verder in te gaan op een facet van het Belgisch buitenlands beleid, namelijk onze politiek inzake ontwikkelingssamenwerking.

In het voetspoor van vele eminente specialisten ben ik geneigd de Noord-Zuid, en de Zuid-Zuid-relaties als primordiaal te beschouwen voor het laatste kwart van deze eeuw.

De liberale opvattingen aangaande de betrekkingen tussen Noord en Zuid zijn gekend maar ik herhaal ze hier toch graag. De PVV aanziet het verlenen van ontwikkelingshulp als :

1° Een morele verplichting om redenen van menselijke solidariteit met de bevolking van de ontwikkelingslanden;

2° Een politieke noodzaak ter verzachting van de spanningen die voortvloeien uit al te grote ongelijkheden tussen de industrielanden en de ontwikkelingslanden;

3° Een economische behoefte omdat de versnelde ontwikkeling van de derde wereld door een verdere uitbouw van de handelsbetrekkingen de welvaart van de ontwikkelingslanden en van de industrielanden ten goede komt.

Onze opdracht, onze plicht, van mens tot mens, van volk tot volk, van Staat tot Staat bestaat erin de basis te helpen leggen van een materiële welvaart, een instrumentarium en de nodige startkapitalen te bieden die de *take off* moeten mogelijk maken. Waarover wij ten stelligste moeten waken is dat deze technologieën en de ermee samenhangende waardensystemen die wij daarvoor invoeren het sociaal-cultureel weefsel

niet onherstelbaar schaden, zelfs vernietigen. Immers « elke Staat heeft het soevereine en onvervreembare recht om zijn politiek, economisch, sociaal en cultureel systeem te kiezen in samenspraak met en overeenkomstig de volkswil, zonder enigerlei inmenging, dwang of dreiging ».

Ik heb reeds eerder gesteld dat wij niet blind moeten zijn voor het economisch impact van een weldoordacht ontwikkelingsbeleid. Immers, uit een geschematiseerde economische analyse haal ik het volgende :

Een gezonde economie stoelt op twee vereisten : ten eerste, dat wat geproduceerd wordt een afzetmarkt vindt waarop geconsumeerd wordt; ten tweede, dat er voldoende kapitalen zijn waardoor én de investeringen, die de produktie moeten mogelijk maken, kunnen gebeuren, én de koopkracht aanwezig is die de consumptie mogelijk maakt.

Grof gesteld : vóór 1973 waren kapitalen, produktiemiddelen en consumptievraag geconcentreerd in de geïndustrialiseerde landen; na 1973 heeft de fikse stijging van de petroleum prijzen gefungeerd als een internationale belasting ten nadele van de industrielanden en ten voordele van enkele petroleumexporterende landen.

Het probleem is dat deze « nieuwe rijken », zoals ze wel eens worden genoemd, niet altijd over de financiële circuits, noch over de afzetmarkt beschikken waardoor aan de geldstroom in hun richting eveneens een goederenstroom beantwoordt. De industrielanden weten op hun beurt niet welke geldstromen aanspreken om via export en het opzetten van energiebesparende technologieën hun schulden terug te betalen.

Het op-gang-brengen van nieuwe financieringscircuits om een meer rechtvaardige verdeling van de vrijgekomen kapitalen te verwezenlijken, ziedaar de opdracht voor de internationale beleidsverantwoordelijken voor de komende twee decennia. De recente goedkeuring van het wetsontwerp over het Verdrag van Lomé is hiertoe zeker een stap in de goede richting.

Ook uit deze begroting blijkt het grote belang dat de Belgische buitenlandse politiek hecht aan Zaïre en zijn twee buurlanden.

Dit werd reeds door andere sprekers naar voren gebracht.

Wat dit land betreft, wens ik duidelijk te stellen dat wij ongecomplexeerd, maar ook met het nodige strategisch en economisch inzicht — ik zou bijna zeggen met het nostalgisch gevoelens dat men voor een voorbijgeleefde kan opbrengen — moeten staan.

Wij moeten het niet langer hebben van bijstand, van ontwikkelingshulp, maar van ontwikkelingssamenwerking, met alles wat dit impliceert aan wederzijdse verantwoordelijkheid en gedeelde inspanning, samenwerking die niet gelijkstaat met verwestelijking, wel samenwerking begrepen als een gezamenlijke inspanning gericht op wederzijdse vooruitgang in gelijkheid, maar in verscheidenheid.

Het gaat niet langer op langs de ene kant vrijheid op te eisen voor alle doen en laten, zijn land in avonturen en catastrofes te leiden, om dan onschuldig te pleiten en bij de verachte oud-kolonisatoren aan te kloppen, die dan maar het verschil moeten bijpassen.

Een strikte houding is vereist. Als de nieuwe, inlandse elite, ons geen garanties kunnen bieden dat de hun geboden samenwerking aan de binnenlandse bevolking ten goed komt, heeft officiële ontwikkelings-samenwerking geen zin.

Uit een vergelijking met de vorige jaren blijkt een verschuiving van de bilaterale samenwerking naar samenwerking in multilaterale verbanden. Dit is voor een klein land zoals België een evolutie in positieve zin. Waarom niet, meer dan nu, samen met de Benelux-partners bijvoorbeeld of met de Noorse landen of in EG-verband globale projecten opstellen waarbij duidelijke delen worden toegewezen aan één land of aan een landengroep? De samenwerkinginspanning blijft individualiseerbaar, psychologisch-politiek blijkbaar belangrijk, terwijl er toch een bundeling van financiële, materiële en intellectuele krachten is.

Naast de Noord-Zuid-relaties dienen tevens de initiatieven om tot een Zuid-Zuid-samenwerking te komen gesteund te worden. Regionale intergouvernementele organisaties zoals die in Latijns-Amerika en in Zuidoost-Azië bestaan kunnen hierbij een nuttig kader bieden.

Ik kan niet nalaten de klassieke opmerking te formuleren dat de posities die behoren tot andere departementen : Opvoeding, PTT, Financiën, Defensie, Buitenlandse Handel enzovoorts, niet op de samenwerkingsbegroting moeten voorkomen.

Wat de subsidiëring van vreemdelingen-studenten betreft, kan ik de regeringsbeslissing waardoor het bedrag voor studiebeurzen voor buitenlanders werd geplafonneerd op 800 miljoen Belgische frank, volgen.

Ten eerste, moet waar mogelijk de vorming plaatsgrijpen in het thuisland.

Ten tweede, dient vermeden te worden dat beursstudenten uit de derde wereldlanden die uit zeer kapitaalcrachtige milieus afstammen dezelfde toelage krijgen als de anderen.

Ten derde, zou overwogen kunnen worden, naast de appreciatie van de samenwerkingsecties aan onze ambassades, ook de niet-gouvernementele organisaties, op basis van hun kennis van de plaatselijke toestanden en van hun contacten met vaak zeer goede kandidaten die nooit op eigen krachten kunnen doortrotten tot bij de ambassades in de hoofdstad, meer zeggenschap te geven in de selectie van de beursstudenten. Dit geldt eveneens voor sommige privé-ondernemingen die goede kandidaten kennen en hun zelfs een aangepaste vorming kunnen geven in hun bedrijf. Wellicht kunnen ook hiervoor sommige gelden van onze publieke hulp gebruikt worden.

Ten vierde, zou de nadruk kunnen worden gelegd op een praktische, beroepsgerichte vorming in plaats van de veelal algemene opleidingen waarvoor nu dikwijls wordt gekozen. Daarom zou ik twee aanvullende criteria naar voren willen schuiven.

Komen enkel in aanmerking voor een beurs :

Ten eerste, enkel wie in zijn land reeds een zekere beroepservaring — bijvoorbeeld 5 jaar — heeft opgedaan en kan waarborgen nadien in dezelfde beroepssector verder te zullen werken.

Ten tweede wie in een discipline van technische aard een zekere beroepsvervolmaking nastreeft.

Om te besluiten zou ik nog over twee punten willen spreken, het statuut van het ontwikkelingspersoneel en de organisatie van onze samenwerking.

Uit de verschillende regelingen inzake ontwikkelingspersoneel zou een duidelijk, eenvormig en voor de betrokkenen alle garanties biedend statuut moeten worden gepuurd. Een coördinatie van de zeer uiteenlopende vergoedingen, een sociaal voorzieningssysteem en het zoeken naar mogelijkheden tot reïntegratie van elke categorie dringt zich zeker op.

Meer stabiliteit, duidelijke aanwervings- en bevorderingsregels zouden zeker en vast een betere geest scheppen bij het personeel dat door of met tussenkomst van het Abos wordt tewerkgesteld.

Van de reorganisatie van de Belgische staatsdiensten ten gevolge van de regionalisering en culturalisering kan nuttig gebruik worden gemaakt om tot wijzigingen in de structuur van de officiële Belgische ontwikkelingsorganen over te gaan. Een redelijke vorm van representativiteit en autonomie in een geest van pluralisme en met erkenning van de rol van de gemeenschappen dringt zich op.

In het belang van de tewerkstelling, zowel in eigen land als in de ontwikkelingslanden, zou meer rekening dienen gehouden te worden met de mogelijkheden tot tussenkomst van de privé-zijde, zodat onze eigen industrie meer zou betrokken worden bij de selectie en uitvoering van nieuwe geplande contractprojecten. (*Applaus op de liberale banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. de Wasseige.

M. de Wasseige. — Monsieur le Président, Messieurs les Ministres, chers collègues, deux points retiennent notre attention en raison de leur importance et de leur impact dans la population, wallonne en particulier. Je parlerai d'abord de l'implantation de la centrale nucléaire de Chooz près de Givet et ensuite de la question des missiles.

Le problème de la centrale nucléaire a déjà été évoqué à plusieurs reprises à cette tribune, notamment au mois de juin. On en connaît donc bien les données que je rappelle rapidement, car il n'est jamais mauvais, à mon sens, de rafraîchir la mémoire.

Il s'agit d'installer près de Givet, soit à quelques kilomètres de notre frontière, une centrale comportant quatre unités très puissantes. Cette installation est prévue en bord de Meuse, à proximité d'une prise d'eau potable et n'est pas tellement éloignée d'autres centrales nucléaires. Même si l'une et l'autre respectent séparément les normes de rejet, la somme des deux n'a pas été envisagée jusqu'à présent.

On sait aussi que cette centrale est installée dans une vallée et que la cheminée et les réfrigérants atteignent à peine le niveau des plateaux voisins, situés chez nous, à l'est comme à l'ouest. Trois mètres cubes par seconde seront prélevés dans la Meuse pour alimenter ces réfrigérants.

Un problème se pose donc tant au niveau du climat que du débit de la Meuse qui, en période d'étiage, peut descendre jusqu'en dessous de 12 mètres cubes/seconde. Cela implique la quasi-nécessité d'installer un barrage d'appoint qui ne pourra se trouver qu'en territoire belge. On parle déjà d'un barrage sur la Houille à Vencimont.

A propos de ce problème, combien important, vous nous dites, Monsieur le Ministre, qu'il faut négocier et les garanties et la sécurité. Mais quelles garanties et quelle sécurité? Nous ne savons rien des positions que vous défendez. Quand on entame des négociations

ou que l'on ouvre un dialogue, il est d'usage de préciser les buts visés et de placer la barre beaucoup plus haut que le minimum que l'on espère atteindre.

Le gouvernement reste muet quant à savoir si oui ou non il accepte le principe de cette centrale. Vous savez combien les habitants de la région sont inquiets. Vous avez reçu, voici peu, une pétition comportant 18 000 signatures récoltées en quelques mois. Vous dites qu'il y a peu de moyens juridiques, voire pas du tout. Il est clair que seuls des moyens politiques permettent de s'opposer valablement à un tel projet.

Or, les moyens ne manquent pas.

Dans un certain nombre de domaines, en effet, la France est demanderesse au niveau européen. Nous pouvons donc adopter, à cet égard, des positions fermes et nettes. La fermeté est toujours payante mais, hélas, on n'en fait pas toujours preuve.

Au surplus, le Parlement européen vient de se prononcer en matière de centrales en bordure de territoire. C'est un atout. Par ailleurs, les avions militaires qui atterrissent à la base de Florennes traversent, à une altitude fixée à 500 ou 600 mètres, un couloir aérien qui passe juste au-dessus de la centrale. Il faudra nécessairement, quand on sait qu'un des plus gros risques calculés est la chute d'avion, déplacer ce couloir aérien si on veut installer cette centrale avec un minimum de sécurité.

Voilà un élément de négociation en notre possession.

On dit — mais peut-être ne s'agit-il là que de rumeurs — que les firmes belges d'électricité pourraient également prendre une participation dans la construction des unités de Chooz allégeant d'autant la charge d'investissements à une époque où le taux de croissance de la consommation d'électricité se ralentit fortement. Là encore, au niveau politique, au niveau du gouvernement belge, nous disposons d'un moyen de pression pour intervenir auprès des firmes intéressées puisque, après tout, elles dépendent directement du pouvoir. Encore une fois, il s'agit d'un point important sur lequel hélas, jusqu'ici, nous n'avons pas adopté de position ferme.

J'en arrive au second point qui a trait aux missiles. Si l'on en croit un certain nombre de sondages — et on peut y prêter foi — la majorité des citoyens ne croit pas, et elle s'en inquiète, que l'escalade en matière d'armements et, en particulier, l'implantation de missiles, soit la bonne solution pour garantir la paix et certainement pas le meilleur pour amorcer la détente. La position du gouvernement belge en cette matière est fort ambiguë, fort complexe aussi. Négocier avant de décider, se décider après avoir négocié, revoir le problème tous les six mois : on ne sait plus exactement où l'on en est.

Le Rassemblement wallon est d'avis qu'une politique de fermeté s'impose, certes, mais qui n'exclut pas la négociation; toutefois, il faut affirmer clairement ses objectifs. Or, dans les deux cas, les objectifs ne sont pas clairs du tout. Où en sont les négociations? Sur quoi négocie-t-on? Quelles initiatives ont été prises par la Belgique? On a l'impression qu'il ne s'agit pas de négocier ni d'avoir un objectif clair, à savoir que si l'on parvenait à amorcer un désarmement, on ferait soi-même le pas en arrière. On a plutôt l'impression d'assister à une série de prétendues négociations qui ont pour résultat de diluer le problème, de différer la décision apparente alors que la décision réelle est prise. Telle est bien, me semble-t-il, la vérité. (*Applaudissements sur les bancs du FDF-RW.*)

M. le Président. — La parole est à M. Roland Gillet.

M. R. Gillet. — Monsieur le Président, Monsieur le Ministre, mes chers collègues, si j'ai demandé la parole à la fin de ce débat c'est que, à ma connaissance, aucun orateur n'a demandé au ministre, jusqu'à présent, de faire le point sur l'aide belge aux sinistrés italiens.

M. Dewulf. — Monsieur Gillet, la question que vous soulevez sera le premier point de mon intervention.

M. R. Gillet. — Je trouve cela très bien.

Je me permettrai néanmoins de poser une question et de faire une suggestion.

Ma question est la suivante : puis-je vous demander, Monsieur le Ministre, de faire le point en ce qui concerne l'aide financière et l'aide logistique accordées par la Belgique à l'Italie? En effet, un certain nombre d'informations contradictoires circulent quant à l'aide apportée par nos militaires et personne ne sait exactement ce qui s'est passé. L'opinion publique en tout cas, l'ignore. La presse a donné à ce sujet des informations qui ne semblent pas avoir été confirmées.

Il serait intéressant qu'à l'occasion de la discussion de ce budget, vous puissiez nous préciser ce qui a été fait en cette matière.

Cela étant dit, je me permettrai une suggestion.

Monsieur le Ministre, ce qui manque le plus aux sinistrés italiens, c'est le logement. Les œuvres privées expédient des vivres, vêtements et couvertures vers l'Italie; elles envoient aussi des toiles de tentes; or, les nouvelles transmises par la presse écrite, la radio et la télévision nous apprennent que ces logements provisoires ne protègent pas suffisamment les sinistrés italiens dans la période de froid intense que connaissent actuellement les régions frappées par la catastrophe.

La Belgique étant un producteur de caravanes, ne serait-il pas possible que notre gouvernement accorde une aide logistique à l'initiative privée afin de lui permettre d'envoyer des caravanes vers le sud de l'Italie? Un certain nombre de caravanes ont été réunies, principalement dans la région de Liège, mais on ne dispose pas des moyens de les expédier là-bas. La SNCB, en accord avec le Société des Chemins de fer italiens, accepterait sans doute de nous aider.

Par ailleurs, le gouvernement ne pourrait-il accorder une aide supplémentaire, en plus de l'aide logistique qu'il accorde déjà aux sinistrés? Nul n'ignore qu'en de pareilles circonstances, c'est la rapidité qui compte. Notre pays, comme l'a fait la Communauté européenne, a décidé d'aider ces malheureuses populations. Nous risquons d'arriver un peu tard si nous n'agissons pas sur le champ.

Je vous livre ma suggestion pour ce qu'elle vaut, mais je pense que nous rendrions un grand service aux sinistrés italiens et que nous les aiderions plus efficacement qu'on l'a fait jusqu'à ce jour en leur fournissant des logements de ce genre.

M. Leemans reprend la présidence de l'assemblée

Je profite de ma présence à cette tribune pour vous féliciter, Monsieur le Ministre, d'avoir présenté au Conseil des ministres le projet de loi portant approbation de la convention de Washington. Comme vous l'avez dit, le conseil a approuvé cette convention.

Ma seule question est la suivante : le projet de loi approuvé par le gouvernement n'étant pas encore arrivé sur le bureau de l'une des deux assemblées, puis-je vous demander d'insister auprès de vos services pour qu'il soit transmis prochainement soit à la Chambre des représentants, soit au Sénat? Le Conseil d'Etat a, je crois, déjà remis son avis. Dans la négative, pourrait-on le presser de le faire? Dans l'affirmative, je vous conjure de permettre aux deux Chambres d'approuver la convention de Washington avant la Noël.

Il suffit pour cela de déposer le projet sur le bureau d'une des deux Chambres. Je vous assure que le bureau du Sénat est prêt à le recevoir et à faire approuver la décision gouvernementale le plus rapidement possible. (*Applaudissements sur les bancs du FDF-RW.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Dewulf.

De heer Dewulf. — Mijnheer de Voorzitter, Heren Ministers, geachte collega's, er hangt inderdaad een noodkreet van onnoemelijk en massaal menselijk leed over dit debat. Wij zijn alleen oor- en ooggetuige geweest van het drama dat Zuid-Italië heeft getroffen. Ik ben er ook van overtuigd dat de minister de Senaat zal willen mededelen wat de Europese Economische Gemeenschap en België doen en zullen doen om de Italiaanse regering bij te staan en de tragische noodsituatie te verhelpen.

Mijnheer de Minister, zoals het iedere nieuwe minister past, hebt u in de Kamer gezegd dat u van plan bent voorrang te verlenen aan de dialoog met het Parlement. Mag ik u erop opmerkzaam maken dat het Parlement vooreerst nood heeft aan goede informatie. Ik heb u dat gezegd op de eerste vergadering van de eerste Senaatscommissie die u heeft bijgewoond. U hebt zelf in het Kamerdebat op een bepaald ogenblik gezegd dat « het debat onvolledig was ». Volgens het *Beknopt Verslag* van de Kamer hebt u eraan toegevoegd : « In dat verband wens ik betere informatie die minder door de media gekleurd zou zijn. » Aan wie de schuld?

Mijnheer de Minister, weet u dat het Parlement nooit de tekst heeft gekregen van de beslissing van 19 september over de theaterraketten.

Wij hebben die tekst nooit gezien, laat staan de commentaren, officiële of officieus. Dat legt voor een deel uit dat het debat daarover niet werd gehouden. Het werd tijdens het debat over de regeringsverklaring als het ware verwezen naar de post « lasten en baten » van het regeerakkoord en in de vertrouwensstemming verdisconteerd.

Maanden geleden had ik een voorstel gedaan : dat drie leden van de Kamer en drie leden van de Senaat, met mensen van uw kabinet, een werkgroep zouden vormen om na te gaan hoe men de basisinformatie aan het Parlement zou kunnen doorspelen. Er is nog niets van in huis gekomen. Ik ben erg jaloers, want journalisten gespecialiseerd in internationale zaken krijgen alle weken een *briefing* van de woordvoerder van het departement.

Een tweede inleidende opmerking.

U hebt terecht, Mijnheer de Minister, hulde gebracht aan uw voorgangers die in de loop der jaren de krachtlijnen van ons buitenlands beleid hebben uitgestippeld. Ik citeer uit het *Beknopt Verslag* van de Kamer: « Aan deze hoofdlijnen wenst de regering zich vandaag te houden. Er is geen buitenlands beleid wanneer de actie niet door continuïteit wordt gekenmerkt. » Continuïteit, Mijnheer de Minister, betekent standvastigheid in het beleid en beide zijn waarborg voor de geloofwaardigheid van de inbreng, vooral van kleine landen. U hebt de voorzitter van de Kamercommissie Buitenlandse Zaken gehoord in het Kamerdebat: « Ons buitenlands beleid draagt tot de verwarring bij, onder meer door de aarzelingen in verband met de afstandsraakten. »

Uzelf, Mijnheer de Minister, zegt: « Het is juist dat de onbeslistheid van de regering omtrent de modernisering van de theaterkernwapens ons krediet bij de Alliantie heeft aangetast. » Besluiteloosheid op 12 december 1979, besluiteloosheid op 19 september 1980.

Uw eminente voorganger, de heer Simonet, zei in de Kamer: « De kleine landen hebben door hun neutraliteitspolitiek de rol die ze konden spelen verzaakt ten gunste van het directorium van de groten. »

Mijnheer de Minister, ik vrees inderdaad dat wij de continuïteit in ons beleid niet respecteren, dat wij de interne cohesie — dit wil zeggen de collegialiteit en de solidariteit, steunpilaren van de politieke trekkracht en de geloofwaardigheid van de Alliantie en tevens de garantie voor de inspraak van de kleine landen — in gevaar brengen. België is aan zijn traditionele plaats en inbreng tekortgekomen. België heeft zijn imago geschonden en zijn rol geschaad als creatieve maar solide en standvastige partner.

Een verklaring voor deze onstandvastigheid is gedeeltelijk te vinden — en de heer Storme heeft daar reeds op gewezen — in de voorrang die wij hebben verleend aan de interne Belgische moeilijkheden. Zo bijvoorbeeld hebben de communautaire spanningen ook de nationale visie op het buitenlands beleid aangetast. Zo bijvoorbeeld heeft de zware economische en financiële crisis waarin ons land verkeert, ertoe bijgedragen dat wij ons gingen opsluiten in de onmiddellijke aanpak op korte termijn van de crisissituatie, zonder voldoende inzicht in haar internationaal karakter en in haar internationaal kader.

Wij zijn niet de enigen die ons hieraan bezondigen. Verscheidene EEG-Lid-Staten dreigen die weg op te gaan, een weg die zou kunnen leiden niet alleen tot de desintegratie van de Alliantie, maar ook om analoge redenen en met analoge gevolgen, tot de verdere uitholling van de Europese integratie.

Zo kom ik tot het thema van mijn uiteenzetting. De uitdaging voor de Europese samenwerking is vandaag naar mijn oordeel allereerst extern, en mijn uiteenzetting wil een oproep zijn om de internationale crisissituatie aan te grijpen en te benutten voor een creatieve en voluntaristische Europese reflex. Ik gebruik de tamelijk vage definitie « externe Europese samenwerking », omdat heel dit domein moet worden gepreciseerd. Deze samenwerking is zowel politiek als communautair en wordt ons nu ineens opgedrongen door de huidige kritieke internationale economische situatie. Zij biedt ons wellicht de meest realistische, de minst betwistbare gemeenschappelijke weg voor een Europese relance.

Een paar dagen geleden heb ik in mijn gemeente een debat bijgewoond met onze oud-collega, Maurice Coppieters, over Europa. Hij begon zijn uiteenzetting met een mooie aanhaling van een brief van Paulus aan de Romeinen, die toepasselijk is op de wijze waarop wij, op dit ogenblik, Europa benaderen. Paulus schrijft: « De Joden vragen mirakels, de heidenen de waarheid. » De Joden, de Europese idealisten, willen ineens de volledige integratie. De heidenen, de realisten, vragen de waarheid: reële wegen voor een nuttige vooruitgang. Wij moeten zoeken naar nieuwe wegen voor méér Europese samenwerking.

Mag ik heel in het kort en summier, de internationale situatie evalueren? De internationale economische crisissituatie is bijzonder ernstig. Van maand tot maand schijnt zij te verergeren.

Zij is een bedreiging voor allen, vanzelfsprekend in de eerste plaats voor de armste landen, maar ook in het bijzonder voor het broze interdependente Europa van de Negen.

Wij, Europeanen, moeten weten dat er geen oplossing is voor onze interne crisisproblemen indien wij niet bijdragen tot de oplossing van de internationale crisis. Ofwel dragen wij samen bij tot een betere beheersing, een beter beheer van de internationale economische en monetaire relaties, ofwel worden de onveiligheid en de onzekerheid steeds maar groter. Er zijn maar twee alternatieven: een begin maken met een nieuwe internationale ordening of, uit fatalisme, aanvaarden dat wij worden meegesleurd in een steeds grotere anarchie.

Het verheugt mij dat de heer Kuylen, in zijn voortreffelijk betoog, het gebrek aan visie en vooral aan toekomstvisie aan de kaak heeft gesteld. Dit is inderdaad de vermoeide reflex van de Europeanen: op

korte termijn sleutelen aan een paar conjunctuurverschijnselen! Met een blik gericht op de toekomst moet men het ruime internationale kader zien en aanvaarden en dan de vraag stellen hoe we samen zullen werken aan een oplossing. Op die vraag werd slecht geantwoord. Ik zal daar straks op zeer preciese wijze op terugkomen.

Eerste vaststelling dus: de ernst van de internationale crisissituatie is een bedreiging voor allen, en in het bijzonder voor Europa.

De tweede vaststelling: in het Europese kader kan geen oplossing worden gevonden zelfs niet voor onze eigen vitale crisisproblemen. De tijden zijn zo veranderd dat alleen in een internationaal kader redelijkerwijze kan worden onderhandeld met alle partners en alle heden-daagse economische en monetaire machthebbers om te komen tot een begin van gemeenschappelijk beheer, in wederzijds voordeel.

Dit geldt bijvoorbeeld voor de energie, de achillespees van de Europese economie, maar ook, omdat beide in de machtsverhoudingen van vandaag onlosmakelijk aan elkaar zijn verbonden, voor de monetaire relaties en de monetaire moeilijkheden.

Aan beide voeten hebben wij een kwetsbare achillespees.

Europa moet realistisch gezamenlijk, met één stem, dit internationale kader aanvaarden en vooral er actief en creatief in optreden.

De heer Croux heeft zopas herinnerd aan het verslag-Tindemans over de Europese Unie. Dit verslag is al vijf jaar oud.

Hierin was een heel hoofdstuk gewijd aan de nieuwe internationale economische orde en aan de vraag hoe de Negen hun externe relaties beter zouden aanpakken. Het gaat hier om meer dan alleen politieke samenwerking.

Zeer onlangs is een buitengewoon interessant boek verschenen dat minister Nothomb zeker zeer goed kent en aandachtig heeft gelezen. Het werd geschreven door zijn kabinetschef, de heer Philippe de Schoutheete de Terwared: *La coopération politique européenne*.

Omdat ik vanavond de laatste spreker ben, en uw geduld niet langer op de proef mag stellen, kan ik geen citaten uit dit werk voorlezen. Dit boek refereert aan de ene kant naar het rapport-Tindemans, maar aan de andere kant actualiseert het het hele probleem van de externe samenwerking in Europees verband, met misschien één lacune, namelijk dat de complexe problematiek van de Noord-Zuid-dialog, zoals die zich vandaag aanmeldt, niet voldoende tot zijn recht komt. Misschien heeft de heer de Schoutheete dat aan mij overgelaten want vanuit deze preciese ervaring wordt dit betoog opgebouwd.

Deze internationale economische onveilige en onzekere crisissituatie, een kernelement van mijn betoog, is eveneens onlosmakelijk verbonden aan situaties van politieke onstabiliteit en onveiligheid.

Er is zelfs méér. Deze politieke onveiligheid en onstabiliteit dreigen het grootst te worden in landen en regio's die van vitaal belang zijn voor onze economische veiligheid. Zo is de kring ongeveer rond. Mag ik bijvoorbeeld zeggen, zonder dramatisch te doen, dat een algemeen conflict in het Nabije of in het Midden-Oosten dodelijk kan zijn voor Europa.

Alhoewel dit niet met zoveel woorden wordt vermeld in het boek van de heer de Schoutheete, wijs ik erop dat de economische en politieke externe relaties vandaag zo intiem met elkaar zijn verbonden, dat wij destijds besloten hadden in de Noord-Zuid-dialog met één stem te spreken, en wij hebben dat bijna volgehouden tot aan de XIe Buitengewone Uno-vergadering.

Dit brengt echter mee dat wij het dossier van wat men in enge zin noemt de politieke samenwerking, en het dossier van de externe economische communautaire verantwoordelijkheden van de gemeenschap, van de economische plaats van de Lid-Staten in de wereld, in één verband moeten herzien ons inspirerend op creatieve en nieuwe institutionele formules.

Wij mogen soepel, pragmatisch en experimenteel te werk gaan op voorwaarde dat wij weten welke weg wij als gemeenschap opgaan.

Dit was dus een summier analyse en evaluatie van de huidige internationale situatie. Geen Lid-Staat ontsnapt daaraan. Geen Lid-Staat kan er individueel het hoofd aan bieden; enkel gebundeld kan het Europa van de Negen vooruitgaan, er tegenaan gaan. Wat méér is — straks komt dat in mijn uiteenzetting nog aan bod — de belangen van Europa zijn ter zake dringender en dwingender dan die van de Verenigde Staten van Amerika. Daaruit durf ik concluderen dat Europa een andere opstelling mag hebben dan de Verenigde Staten en dat deze laatste dat van hun bondgenoot moeten aanvaarden.

Mijnheer de Minister, aanleiding voor mij tot het behandelen van dit thema is ook het feit dat vier senatoren door de Senaat werden aangewezen op uw uitnodiging, om deel te nemen aan de Elfde Buitengewone Algemene Uno-vergadering. Dit weze dan ook een gelegenheid om hierover verslag uit te brengen. Ik herinner eraan dat

die Uno-vergadering de ontspoorde Noord-Zuid-dialoog weer op dreef zou brengen dank zij de start van globale, mondiale onderhandelingen over vijf geselecteerde sectoren van de internationale economische relaties. Welnu, deze Buitengewone Uno-assemblée is mislukt door het uiteenvallen van de Europese Gemeenschap en de Europese Gemeenschap is uiteengevallen onder de druk van de Verenigde Staten van Amerika. Wat is er gebeurd? Eigenlijk kennen wij geen « Noord-Zuid-dialoog ». Wij hadden alleen het bewustzijn dat tussen Noord en Zuid een ernstig en globaal overleg moest worden hervat. Noord en Zuid gingen akkoord eind 1979 om begin 1981 selectieve globale onderhandelingen te beginnen in het Uno-kader over vijf prioritaire thema's met het oog op het overwinnen van de internationale crisissituatie en met het oog op een versnelde ontwikkeling van de derde en de vierde wereld op basis van wederzijds voordeel en verantwoordelijkheidszin. De XIe Assemblée zou het startsein geven. Een jaar lang hebben wij voor deze Elfde Buitengewone Algemene Uno-vergadering een hele diplomatieke voorbereidende beweging gekend omdat een ieder de ernst en de draagwijdte van deze unieke internationale diplomatieke conferentie erkende. Vele interne spanningen binnen de groepen werden overwonnen naar deze Elfde Uno-vergadering toe omdat zij de start betekende voor de nieuwe grote onderhandelingsronde.

Mag ik voor het Europa van de Negen herinneren aan de initiatieven van de Commissie met hun analyses, voorstellen en memoranda aan de Raad. De Coreper en zijn brede waaier van overlegorganen heeft zich een jaar lang met de voorbereiding beziggehouden. Zelfs de Europese Raad in Venetië heeft daaraan aandacht geschonken. Er zijn besluiten genomen door de Raad op 18 maart die werden geconfirmeerd en gepreciseerd op 22 juli. Er werd zelfs een Ministerraad gehouden in New York bij het begin van de Elfde Buitengewone Algemene Uno-vergadering. De voorzitter van de Europese Ministerraad heeft in het algemeen debat de éne Europese stem uitgebracht en gezegd hoezeer Europa zich ernstig zou inzetten voor het welslagen van de XIe Buitengewone Assemblée.

Er waren een paar laatste moeilijkheden. En hier kom ik tot mijn concrete vraag: Hoe moeten wij de externe samenwerking van Europa verder uitwerken? « De coördinatie ter plaatse » tussen de Negen zou de laatste moeilijkheden van de baan ruimen. Welnu, in strijd met dit alles is er geen coördinatie ter plaatse geweest, heeft evenmin de Coreper te Brussel niets meer kunnen ondernemen. De nationale hoofdsteden, dat zijn in elk geval geen Europese noch communautaire instellingen, hebben onder rechtstreekse druk van Washington het Europese front uiteen laten vallen. Het is zeer ernstig voor onszelf dat wij niet in staat zijn geweest te New York waar te maken dat wij « met één stem » zouden optreden. Het is ook erg voor onszelf omdat het uitstellen van het debat de moeilijkheden in verband met de crisissituatie alleen maar kan vergroten. Ik heb gezegd hoe broos en kwetsbaar wij zijn.

Het is zeer ernstig voor het imago van de Negen en voor de wereld-economie dat wij er de schuldigen van zijn geweest dat dit gesprek niet op gang is kunnen komen.

Onze eenheid is uiteengevallen op de eerste voorafgaandelijke procedurekwestie: hoe en waar wordt er onderhandeld en wat zal de draagwijdte zijn van wat uit de onderhandelingen te voorschijn komt. Hierover werd uiteindelijk een compromis bereikt.

Zeven van de negen Lid-Staten, de hele groep van de 77, en de hele OESO-groep betuigden hun instemming. Alleen de Verenigde Staten en met hen helaas twee Lid-Staten waren het niet eens met de consensus en hebben daardoor de negotiatie muurvast geblokkeerd. Het is niet een solidaire gemeenschap der Negen geweest die de Verenigde Staten zou verplicht hebben in te stemmen met de algemene consensus, het zijn de Verenigde Staten geweest die de EEG verdeeld hebben en meegesleurd naar het blokkeren van de conferentie. Dat hebben wij aan onszelf te wijten. Daarom vraag ik een ernstig gewetensonderzoek over de manier waarop wij nu onze externe relaties gezamenlijk verder zullen aanpakken.

Ik weet niet of u op de hoogte bent van wat er gebeurd is en hoe het te verklaren is dat zelfs de Duitse Bondsrepubliek, een trouwe Europese partner, met Amerika het gemeenschappelijk standpunt heeft verlaten.

Toen Helmut Schmidt naar Moskou is gegaan was Carter niet tevreden. Hij heeft dat ook in een openbaar gemaakte brief aan kanselier Schmidt laten weten wat ongelegen kwam in de Duitse kiescampagne. Toen weken later de Carter-administratie niet bereid was de consensus over de globale onderhandelingsprocedure te aanvaarden, heeft Muskie, zowel Helmut Schmidt, als Lord Carrington en François Poncet opgebeld, de grote hoofdsteden van Europa onder druk gezet, om niet toe te geven en om de solidariteit met de Verenigde Staten boven de Europese solidariteit te plaatsen. Helmut Schmidt gewikkeld in zijn kiescampagne heeft daarin toegegeven.

Dat brengt mij tot de belangrijke politieke vraag aan de vooravond van een nieuw presidentschap in de Verenigde Staten, met name de relaties tussen de Verenigde Staten en Europa.

Het spreekt vanzelf dat de VSA in Europa convergerende strategische belangen hebben, maar dat onze economische belangen verschillend kunnen zijn. De Europese interdependentie, onze internationale handelssituatie, onze grondstoffenafhankelijkheid, onze energieafhankelijkheid, liggen anders dan die van de Verenigde Staten. De Verenigde Staten voelen zich minder gehaast om deze globale onderhandelingen te voeren. Wij hebben ze dringend nodig. De Verenigde Staten moeten dus aanvaarden dat onze trouw aan de Alliantie niet uitsluit dat onze belangen anders kunnen liggen en dat wij dus een andere visie moeten kunnen ontwikkelen. Zo is bijvoorbeeld het Midden-Oosten voor ons economisch en politiek van vitaal belang. Het gaat wellicht om een moeilijke evenwichtsoefening voor Europa en voor de Verenigde Staten van Amerika. Maar onze economische en politieke veiligheid kunnen wij niet over het hoofd zien.

De negen Lid-Staten moeten de volgende opties nemen: wij moeten samen bijdragen tot de versterking van het globaal, mondiaal overleg en tot de versterking van het Europees overleg met het oog op dit mondiaal overleg. Indien wij dit overleg weigeren uit fatalisme, worden de crisis en de onveiligheid nog groter met alle gevolgen van dien voor onze economieën en onze democratieën, en voor de broze systemen en structuren in de derde en de vierde wereld.

Aan dit collectief besef is het, na de mislukking van de Elfde Buitengewone Algemene Uno-vergadering, te danken dat geen breuk is ontstaan. Men zoekt verder naar een oplossing. Zowel Noord als Zuid wil nog niet afhaken. Tot nog toe hebben noch Noord, noch Zuid gezegd dat zij zich zullen terugtrekken en opsluiten. Ook bij het Verenigd Koninkrijk en bij West-Duitsland, dat momenteel het voorzitterschap heeft van de 35e Gewone Algemene Uno-vergadering, is er een trend merkbaar naar verzoening en Europese solidariteit.

Mijnheer de Voorzitter, Heren Ministers, geachte collega's, dit is ongeveer de strekking van mijn verhaal: wij moeten dringend in alle hoofdsteden de lessen trekken uit het zware incident dat wij in New York hebben veroorzaakt. Wij moeten ons baseren op vroegere beschouwingen van de heer Tindemans en op een aantal oriënteringen over de Europese externe samenwerking. In dat licht zullen «le instellingen in de komende maanden hun verantwoordelijkheid moeten opnemen, niet alleen de Europese Commissie en de Europese Ministerraad, maar ook de Europese Raad en, beste collega Croux, het Europese Parlement. Het Europese Parlement moet zich durven in te spannen — niet alleen noodkreten uiten — maar ook zoeken naar een nieuwe weg voor het globale externe beleid van de negen Lid-Staten in gemeenschappelijk verband.

Ook de nationale Parlementen moeten ingrijpen. Waarom zouden het Belgische Parlement en de regering aan de hand van het rapport-Tindemans en aan de hand van de beschouwingen van uw kabinetschef, geen werk maken van een onderzoek naar nieuwe wegen voor een betere aanpak van de externe — economische en politieke — relaties voor Europa in het belang van onze eigen burgers, maar ook in het belang van de wereldgemeenschap.

Tot slot, Mijnheer de Minister, heb ik nog een scherpe opmerking voor de Belgische regering in verband met de ontwikkelingssamenwerking.

Vóór de indiening van de begroting 1981 wensen wij, zoals ook de heer Rik Kuylen heeft gevraagd, een duidelijk standpunt van de Belgische regering in verband met de 0,7 pct.-bijdrage voor de ontwikkelingssamenwerking waarvan wij nog eens verklaard hebben dat wij ze zullen honoreren. Als ik de Belgische cijfers in het pact voor solidaire groei bekijk, dan stel ik vast dat, volgens de berekeningen gevraagd door zijn auteur aan de OESO, wij in 1970, 0,55 pct. van het bruto nationaal produkt hadden besteed. Hadden wij onze eigen plannen toegepast, dan zouden wij in 1978, 0,75 pct. moeten hebben besteed. Wij hebben, meen ik, slechts 0,56 pct. bereikt. De auteur heeft berekeningen gevraagd in de veronderstelling dat wij pas vanaf 1978 het pact zouden toepassen. Wat geeft de projectie dan in het jaar 1985? Voor België wordt dat 0,58 pct. Dit wil zeggen dat wij ons ingevolge dit pact niet verplichten voor de 0,70 pct., tenzij voor heel wat later dan 1985. De groei van onze bijdragen tussen 1970 en 1985 — vijftien jaar — zou voor België, volgens ons eigen plan, slechts 0,03 pct. van het bruto nationaal produkt bedragen. Is dit nu het nieuwe objectief voor België? Persoonlijk geloof ik dat het veel correcter zou zijn duidelijk te zeggen hoe en wanneer wij de 0,70 pct. zullen bereiken, zodat wij met meer geloofwaardigheid een goed gestructureerd pact van solidaire groei zouden kunnen voorleggen. (Applaus op de banken van de meerderheid.)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Coens.

De heer Coens, Minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Mijnheer de Voorzitter, geachte collega's, ik ben gelukkig dat ik dit debat van de eerste tot de laatste minuut heb kunnen volgen. Er werden hier veel interessante uiteenzettingen en opmerkingen geformuleerd die rechtstreeks en onrechtstreeks verband houden met het ontwikkelingsbeleid.

Ik verheug mij erover dat niet iedereen zijn beklag is komen maken over het feit dat wij nu pas in december 1980 de begroting voor 1980 bespreken.

Wij hadden ons daar nochtans allen terecht over kunnen beklagen. Wij zijn echter niet bij de pakken blijven zitten. U hebt uw suggesties naar voren gebracht en waarschuwingen geuit die ons ongetwijfeld in staat zullen stellen daar optimaal rekening mee te houden bij het opmaken van de begroting 1981 waaraan uiteraard dringend moet worden gewerkt.

Ik stel ook vast dat er een grote consensus bestaat omtrent de belangrijke opties. Dit is verheugend en hoopgevend.

Van deze ruime consensus zou ik gebruik willen maken om te vragen samen te ijveren voor het instand houden en bevordering van ontwikkelingssamenwerking zoals het hoort.

Ik sluit aan bij wat de heer Dewulf hier met zoveel overtuiging en inzicht naar voren heeft gebracht.

Wij moeten ons ontwikkelingsbeleid geloofwaardiger maken want als wij de realiteit van nu zien in vergelijking met de voorgaande jaren, en nagaan wat wij hebben bereikt, dan is er alle reden om bezorgd te zijn omtrent de redelijke, rechtmatige doeleinden die men ooit heeft gesteld in de bijdrage van België met betrekking tot ontwikkelingsamenwerking.

Wij zullen elkaars steun hard nodig hebben. Dit debat is ongetwijfeld een element in het samen vechten voor deze grote doelstellingen.

Ik dacht heel in het kort een en ander te zeggen omtrent de beleidsaspecten, zeer algemeen, en dan ook kort antwoord te geven op enkele specifieke vragen.

Als ik even nadenk over het ontwikkelingsbeleid dat ter zake in internationaal perspectief werd gevoerd gedurende de voorbije twintig jaar, dan zie ik tekenen van hoop, maar ook van wanhoop. Er zijn tekenen van hoop omdat spijs alles toch een reële vooruitgang is gemaakt in het lenigen van de miserie die in de wereld bestaat. Hierover zouden wij heel wat cijfers kunnen geven.

Alleen dit : de gemiddelde levensduur is geëvolueerd naar ongeveer vijftig jaar, wat vijftien jaar meer is dan in 1950; het alfabetisme is ook gevoelig toegenomen, van 22 pct. naar 38 pct. Deze cijfers doen ons evenwel ook al direct nadenken over de toestand in de ontwikkelde wereld waar het toch nog zoveel beter is.

Wij zouden hetzelfde kunnen zeggen over de evolutie van het inkomen per hoofd. Er is iets gedaan, maar er blijven zoveel lacunes in de internationale economische en sociale samenwerking, wat een ander woord is voor ontwikkelingsbeleid.

Het werd hier gezegd dat wij niet het internationaal gestelde doel van 0,7 pct. bereiken. Erger nog, wij zijn gezakt tot 0,3 pct. van ons bruto nationaal produkt.

Wij zijn nog altijd niet in staat in onze ontwikkelingssamenwerking voldoende rekening te houden met het eigen sociale en culturele gedragspatroon van de bevolking van de derde wereld.

Wij hebben nog altijd niet goed gevonden hoe wij het moeten doen in het belang van de betrokken bevolking.

Dit is waar op internationaal vlak, en tot op zekere hoogte ook voor ons land, dat in het ontwikkelingsbeleid steeds met twee grote krachten rekening heeft gehouden, namelijk de interdependentie van de ontwikkelingslanden en de industrielanden en de differentiatie.

Dit zijn begrippen en realiteiten die voldoende zijn bekend en die wij steeds goed indachtig moeten zijn bij het opzetten van ons ontwikkelingsbeleid. Er bestaat inderdaad een grote kloof tussen de ontwikkelde landen en de ontwikkelingslanden en in dit verband is de Noord-Zuid-dialoog meer dan ooit noodzakelijk. De heer Maurice Dewulf heeft hier indringende vragen gesteld ter zake en ook de band gelegd tussen de Europese problematiek en de wereldomvattende problematiek van de Noord-Zuid-dialoog waaraan wij dringend opnieuw behoefte hebben om werkelijk tot positieve resultaten te komen. Laten wij hopen dat men volgend jaar in New York van januari tot september omtrent de voorgenomen thema's reële vooruitgang maakt. Al de bouwstenen die hier en daar worden gelegd om deze dialoog op gang te brengen zouden het mogelijk moeten maken elkaar te vinden in een constructie die coherent geïntegreerd is en globaal zodat het beter wordt in onze wereld.

Ik betreur met u dat onze begroting van 1980 in de loop van het jaar gevoelig werd verminderd; van 24 miljard afgerond werd ze met 1,2 miljard verminderd. Naar de specifieke ontwikkelingssamenwerking toe is dat bijzonder veel qua vermindering, ongeveer 10 pct. Met andere woorden, wij hadden in totaal 1,4 pct. op het totaal van de lopende kapitaaluitgaven, terwijl wij in kredietverminderingen, in de loop van 1980 tot stand gebracht, 4 pct. hebben moeten inleveren. Ontwikkelingssamenwerking heeft meer moeten inleveren dan de andere departementen; ons aandeel is uitermate groot geweest. Ik betreur dit met u ten zeerste en ik zou niet graag verder die weg opgaan, want dan verkiezen wij inderdaad alle geloofwaardigheid met betrekking tot een ernstig ontwikkelingsbeleid.

Ons ontwikkelingsbeleid is geografisch verdeeld met betrekking tot een aantal concentratielanden waar 88 pct. van onze bilaterale samenwerking naar toe gaan.

Elf andere landen krijgen een specifieke en punctuele hulp in projectvorm. Met een groot aantal andere landen onderhouden wij betrekkingen. Op die manier doet ons land wat mogelijk is : enerzijds concentratie, anderzijds maximale aanwezigheid en hulp in zover dat kan. Belangrijk is dat de hulp gaat naar de armste landen en daar meer bepaald naar de hulpbehoevenden.

In dit verband wil ik het even speciaal hebben over de geprivilegieerde banden van ons land met Zaïre, Ruanda en Burundi. In Zaïre wordt in het raam van de voortzetting van het herstelplan in 1980 gewag gemaakt van het afwerken van de in het verleden aangevatte infrastructuurwerken. Bovendien wordt meer dan in het verleden de nadruk gelegd op een programma voor plattelandsontwikkeling. Technici van Zaïre en België hebben elkaar nog vorige week in Kinshasa ontmoet om de interventiesectoren te inventariseren en zodoende concrete projecten op te stellen.

Ook mag de oprichting van het wederaanwendingsfonds niet vergeten worden. Dit fonds laat toe om in bilateraal overleg tijdelijke tekortkomingen in de voedselbevoorrading en in de landbouwcampagnes op te vangen, terwijl ook kredietmogelijkheden verleend worden aan de kleine ondernemingen op het platteland.

Naast de lopende medische en educatieve programma's moet nog worden vermeld dat België startte met een douaneproject dat reeds een positieve invloed heeft op de toelinkkomsten van Zaïre.

Toch wil ik op het Zaïrebeleid even dieper ingaan.

Inzake dat beleid komen steeds dezelfde problemen terug in verband met het Mobutu-regime.

Niemand zal ontkennen dat de corruptie in dit land groot is, dat de armoede, althans in de steden, niet te onderschatten is, dat de mensenrechten niet altijd gerespecteerd worden.

Men spreekt over corruptie maar men heeft zich nooit afgevraagd hoe die corruptie ontstaan is en hoe aan de basis buitenlandse belangengroepen zich op onrechtmatige wijze winst hebben willen toeëigenen door omkoperij. Velen spreken hier van het Mobutu-regime, slechts zeer weinigen durven te denken aan het na-Mobutu-regime.

Onze hulp die aan Zaïre wordt toegekend bestaat niet enkel in een bijdrage, om eventuele leemten op te vangen in het bestaande regime, maar wil vooral de bereikte verbeteringen bestendigen.

Ongetwijfeld zijn ook een aantal Zaïrezen er zich van bewust dat op het ogenblik het Mobutu-regime voor vaak gerechtvaardigde kritiek vatbaar is. Op dit vlak vormt het regime in Zaïre, zeker in de huidige internationale politieke context, geen uitzondering.

Maar deze Zaïrezen beseffen tevens — zo menen wij — dat in de huidige situatie van Zaïre een alternatief niet mogelijk is.

Ik zou duidelijk willen stellen dat de Belgische ontwikkelingshulp aan Zaïre op een realistische basis moet gegrondvest zijn. Zij moet daar worden geboden waar er noden zijn; van zijn kant laat ons land zich leiden door een aantal criteria die het noodzakelijk acht.

Zeker is de bijdrage van België in het zogenoemde herstelplan niet te onderschatten geweest en indien op het ogenblik het financieel-economisch stelsel van Zaïre de eerste tekenen begint te vertonen van een lichte heropleving is het voornamelijk te danken aan de interventies die op dit vlak internationaal werden gerealiseerd, dank zij de bemiddeling van ons land.

Voor het jaar 1980 werd voor Rwanda een programma uitgewerkt van circa 1,2 miljard en voor Burundi van ongeveer 800 miljoen. Deze programma's slaan vooral op landbouwprojecten en plattelandsontwikkeling. De onderwijssector kent er een stabilisatie, terwijl in de toekomst meer aandacht zal gaan naar de energiesector.

Daarnaast wens ik in deze uiteenzetting de aandacht te vestigen op twee specifieke gebieden waarvoor de Belgische internationale samenwerking meer aandacht zal hebben, namelijk Zuidoost-Azië en

Latijns Amerika. In Zuidoost-Azië zijn wij trouwens gestart in twee ontwikkelingslanden in de echte, meest indringende zin van het woord : Bangla Desh en Sri Lanka. Inspanningen worden ook geleverd in landen van het Andes-pact, namelijk Ecuador en Peru.

Daarnaast kan de situatie in Midden-Amerika ons niet onverschillig laten. Deze intern sterk gedifferentieerde regio worden momenteel gekenmerkt door belangrijke politieke verschuivingen.

Ons land kan niet blind blijven voor deze realiteiten en er moet worden gedacht aan samenwerking in welbepaalde projecten. Ik denk hier onder meer aan El Salvador en aan Nicaragua. Anderdeels veront- rust mij de bestendige schending van de mensenrechten in Guatemala. Dat heb ik gisteren aan de ambassadeur van Guatemala meegedeeld.

Tenslotte wens ik nog de aandacht te vestigen op de landen van zuidelijk Afrika en op de Conferentie van Maputo, waarop ik vorige week de Belgische regering vertegenwoordigde. Deze conferentie moet worden gezien als een initiatief van de landen van zuidelijk Afrika om hun politiek en economische bevrijding ten overstaan van Zuid-Afrika te realiseren. In mijn toespraak aldaar heb ik er de nadruk op gelegd dat mijn aanwezigheid een uiting is van de sterke wil van de Belgische regering om samen te werken met de vrije landen van zuidelijk Afrika. Ik heb er eveneens de nadruk op gelegd dat ons land bereid is bij te dragen tot de verbetering van de transportsector in Afrika, meer speciaal op deze vlakken waar ons land technologische en comparatieve voordelen heeft. Het is in deze optiek dat ik besloten heb om onze inspanningen voor zuidelijk Afrika in de toekomst te verdubbelen.

Bij de voorstelling van de begroting 1980 wens ik me te beperken tot de aanduiding van de sectoriële verschuivingen vergeleken met de Abos-uitgaven voor 1979. De drie voornaamste trends kunnen als volgt geformuleerd worden :

- a) Verhoging met 20 pct. voor de landbouwsector;
- b) Afzwakken van de inspanning in de traditionele onderwijsvormen, alhoewel toch nog 40 pct. naar deze sector gaan. Er wordt steeds meer aandacht geschonken aan parascolaire en beroepsvorming;
- c) Sterge aangroei van projecten gericht op collectieve nutsvoorzieningen, zoals transport, energie en watervoorziening.

Voor de begroting 1981 heb ik de bedoeling om de sectoriële verdeling van de Belgische samenwerking omstandig toe te lichten.

De prioriteiten van de Belgische samenwerking in de multilaterale sector liggen traditioneel anders en hebben tot doel aan de hele Belgische internationale samenwerking een evenwichtig karakter te geven. Sta me toe dat ik hier de prioriteiten aanduid. Zoals dit ook het geval is voor een aantal internationale instellingen, besteedt België aan de sector landbouw en plattelandsontwikkeling een derde van zijn bijdragen.

U weet dat wij onder meer aan het Internationaal Fonds voor Landbouwonwikkeling en aan de Consultatieve Groep voor Landbouwonderzoek grote bijdragen leveren. U weet ook dat deze laatste groep onlangs de Koning Boudewijnprijs voor Ontwikkelingswerk heeft bekomen omwille van de rol die het speelde in wat men de Groene Revolutie noemt. Een belangrijk deel van de multilaterale hulp die België verstrekt, wordt via het Europees Ontwikkelingsfonds gekanaliseerd.

Zeër speciaal wil ik een woord zeggen over de samenwerking met de niet-gouvernementele organisaties. Zij zijn bijzonder belangrijk in meer dan één opzicht, met betrekking zowel tot het vrijwillig als tot de medefinanciering, de animatie-activiteiten, en het opzetten van een medegefinancierd beurzensysteem en noodhulp.

Omtrent het vrijwilligat weet u dat wij bij de duizend vrijwilligers hebben in de ontwikkelingslanden. Vanaf 1 januari 1981 zal het statuut van deze mensen gevoelig worden verbeterd.

Ook de subsidiëring van de informatie- en animatie-activiteit van deze organisaties via een organiek koninklijk besluit hebben wij kunnen verbeteren waardoor het statuut en de subsidiëring van deze werking beter wordt geregeld.

Tenslotte voeg ik daaraan toe dat wij ernstig werk maken van een beurzensysteem samen met de niet-gouvernementele organisaties. Dit is een goed systeem dat hier door menigeen werd erkend.

Wat de instrumenten van onze samenwerking betreft, die zijn bedoeld om de kwaliteit van onze samenwerking te verbeteren. Ik moe enkele aspecten daarvan toelichten.

Ik heb reeds mogen vaststellen in sommige ontwikkelingslanden, zowel in Zuid-Oost Azië, Latijns-Amerika als Afrika, hoe belangrijk de plaats van de vrouw daar is. Vandaar dat wij zoveel belang hechten om dat probleem *au sérieux* op te nemen. Wij willen niet zo maar mee doen met een stroming, maar wij willen het beleid vanuit de plaats, de positie en de mogelijkheden van de vrouw in de ontwikkelingslanden

stimuleren. Met dat doel heb ik dinsdag een stuurgroep geïnstalleerd met de vertegenwoordigers en afgevaardigden van de voornaamste vrouwengroeperingen in ons land en met de bedoeling tegen ten laatste eind maart het globale dossier vanuit die invalshoek op te stellen en daarmee dan voor de volle maat rekening te houden bij het beleid.

Daarnaast dient meer aandacht besteed te worden aan het ambtelijk apparaat. Bij het Algemeen Bestuur van de Ontwikkelingssamenwerking werd na jaren inspanning een taalkader uitgevaardigd en dit na de fusie van het vast- en het overgangskader van dit bestuur. Ik heb de stellige overtuiging dat deze eerste stap naar een normalisatie ertoe moet bijdragen de kwaliteit van dit instrument te verhogen. Het ligt in mijn bedoeling om in de eerstvolgende maanden andere maatregelen te nemen, ten einde een functionele en efficiënte werking van dit apparaat te verzekeren.

Het statuut van en de werking in de secties van ontwikkelingssamenwerking moet het voorwerp uitmaken van een grondig onderzoek ten einde na te gaan in welke mate ze kunnen omgevormd worden tot buitendiensten van het centraal bestuur, het Abos, waardoor de werking van de centrale et de secties beter kan worden gecoördineerd. Dit kan alleen de kwaliteit van onze samenwerking ten goede komen.

Daarnaast moet worden gestreefd naar een samenwerking met de Opec- en de ontwikkelingsbanken waarbij door gemengde financieringen en onze inbreng, *know-how* en technologie bepaalde ontwikkelingsprojecten ten behoeve van de ontwikkelingslanden kunnen worden gerealiseerd.

Ten einde de kwaliteit van de samenwerking te verhogen moet worden gedacht aan een planning over vijf jaar. Voor elke periode van vijf jaar wordt er in een financiële enveloppe voorzien, waarbinnen bepaalde projecten gefinancierd worden. Zo'n plan is indicatief en kan worden aangepast voor zover de sectoriële prioriteiten in het globaal financieel plan gewaarborgd worden. Sinds mijn ambtsaanvaarding heb ik dergelijke strategie toegepast voor onze samenwerking met Suriname.

Tijdens de afgelopen maanden heeft de werkgroep-Vandeputte een aantal deelstudies gemaakt over de implicaties voor ons land van een internationale arbeidsverdeling.

De resultaten hiervan zullen volgende week klaar komen. Daarna kan worden gedacht aan het voortzetten van de studies in "J" domeinen die het interessantst zijn voor de beleidsbepaling. Ik zal de bevoegde parlementaire commissie hiervan zo snel mogelijk op de hoogte brengen. Ik heb trouwens de voorzitter en de leden van de werkgroep onthouden om te zien hoever men staat. Er werd hier gezegd dat men reeds vele jaren daaraan werkt. Wij hebben nood aan de inzichten van de groep deskundigen die zich over deze zo belangrijke problematiek hebben gebogen. Ik heb gezegd dat wij daar zeer veel belang aan hechten, dat wij over de deelrapporten wensen te beschikken en dat wij daarvan het Parlement in kennis willen stellen om samen het beleid ter zake op te bouwen, rekening houdende met de standpunten van de werkgroep.

Tenslotte nog even een woord over de regeringsverklaring waarin de globale optiek van het beleid inzake ontwikkelingssamenwerking wordt aangegeven. De regeringsverklaring zegt onder meer dat in het domein van de ontwikkelingssamenwerking wettelijke en verordende bepalingen worden genomen ten einde het evenwicht van de invloeden en de gelijkheid van inspraak van de twee gemeenschappen te bewaren, alsmede elke discriminatie te voorkomen.

Ten einde bovenstaand beginsel te verwezenlijken wordt onder meer door de regeringsverklaring het volgende aangekondigd :

1. Voor het personeel van de Dienst van de Overzeese Sociale Zekerheid zal de taalwetgeving worden toegepast. Een taalkader is in voorbereiding;

2. Voor de coöperanten zal eveneens de taalwet worden toegepast. Zowel de Raad van State als de Vaste Commissie voor Taaltoezicht hebben zich uitgesproken voor een geleidelijke verwezenlijking van de taalpariteit.

Daarnaast zal op het vlak van de universitaire samenwerking een inhaalplan uitgewerkt worden, waardoor de Vlaamse universiteiten op een evenwichtige wijze zullen geassocieerd worden met de projecten en programma's voor universitaire technische samenwerking.

Ik besluit deze korte inleiding, met te zeggen dat ik deze begroting grondig heb bestudeerd en dat ik het verslag grondig heb nagezien. Toch blijven er voor mij een groot aantal vragen open en ongetwijfeld ook voor u. Het zijn vragen waarop niet zo maar onmiddellijk een antwoord te geven is, want onvermijdelijk moet een visie op ontwikkelingssamenwerking leiden tot concrete realisaties, rekening houdend met de complexiteit van de problemen die ter zake rijzen. Ontwikkelingssamenwerking vandaag, blijft een bijzondere complexe aangelegenheid. Ondertussen moeten wij onze inspanningen op een behoorlijk peil houden. Dat is onze morele plicht in het belang van de wereldvrede

en dit is van aard om onze bijdrage te leveren tot de heropleving van de wereldeconomie ten aanzien van de huidige crisis die ook wereldomvattend is.

Nog deze week heeft onze collega uit Nederland in een colloquium in Den Haag verklaard dat in Nederland de sensibilisering voor ontwikkelingssamenwerking zo ligt dat hij, ik citeer : « de enige minister is die ten val kan worden gebracht als hij te weinig geld zou uitgeven ».

Niet zonder trots zei hij dat zijn land in 1981 ruim vier miljard gulden, dat is meer dan zestig miljard Belgische frank, zou besteden — ik heb daar net de cijfers voor ons land geciteerd — aan ontwikkelingshulp, of bijna één pct. van zijn bruto nationaal produkt.

De heer Dewulf. — Dat is driemaal zoveel als België.

De heer Coens, Minister van Ontwikkelingssamenwerking. — Inderdaad. U weet hoe diep wij gezakt zijn. Wij moeten de trend ombuigen en het richtcijfer trachten te bereiken, namelijk een bijdrage die 0,7 procent van ons bruto nationaal produkt vertegenwoordigt. Nederland en de Scandinavische landen bereiken dit percentage reeds. Dit merkt men op internationale conferenties. Deze landen kunnen immers met een grote geloofwaardigheid spreken en naar hen wordt geluisterd door de landen die nog in de ellende zitten. Nochtans wijst de ervaring uit dat België meer bepaald in Afrika een enorm vertrouwen geniet en dat men vol hoop en verwachting uitkijkt naar onze vernieuwde inspanningen op dat vlak. Vooral de jonge landen in Zuid-Afrika geven ons een groot krediet. Dat heeft mij bijzonder aangenaam verrast.

Wij mogen niet bij de pakken blijven zitten. Wij hebben voorts nog te weinig middelen, maar wij beschikken over voldoende mensen. Wij kunnen met de ontwikkelingslanden samenwerken ten bate van hen, maar ook ten bate van ons. Coöperatie is trouwens niet alleen een kwestie van centen, maar ook van mensen die moeten samenwerken. En allen zijn wij hiertoe bereid.

Ik wil nog kort op enkele specifieke vragen antwoorden. Ik heb nota genomen van alle uiteenzettingen omdat ontwikkelingssamenwerking moet worden gezien in het geheel van het buitenlands beleid. Dit beleid ressorteert uiteraard onder de bevoegdheid van collega Nothomb. Zo moet men bijvoorbeeld met betrekking tot de apartheid in Zuid-Afrika op het internationale forum rekening houden met de opstelling van de andere Staten in Zuid-Afrika. In dat verband heb ik reeds gesproken over Maputo.

Collega Storme, hoewel u over het buitenlands beleid in zijn geheel hebt gesproken, onthoud ik toch de oproep tot het overwinnen van de crisis door morele waarden, die bij uitstek tot uiting moeten komen binnen het raam van het ontwikkelingsbeleid.

Collega Lahaye stelde een vraag over Boeroendi. Het was mij aanvankelijk niet duidelijk over welke syndicale actie hij sprak. Zijn opmerking in dat verband houdt geen steek. Hij zegde eveneens dat Boeroendi minder en minder financiële hulp krijgt van het departement van Ontwikkelingssamenwerking. Nominaal ontvangt het minder dan Rwanda. Hiervoor bestaat er uiteraard een verklaring : de evolutie die dit land heeft doorgemaakt en de binnenlandse, sociale tribulaties. Boeroendi heeft met België voor de periode 1980-1984 een vijfjarenplan opgemaakt, waarbij jaarlijks ongeveer 800 miljoen frank wordt toegekend. Rwanda krijgt in dezelfde periode 1,2 miljard frank. U moet die cijfers echter relativeren en rekening houden met bevolking en oppervlakte. Er is helemaal geen reden tot klagen over onze inspanning voor Boeroendi.

Collega Kuylen heeft een indrukwekkend betoog gehouden en een toekomstgerichte visie ontwikkeld met betrekking tot ons ontwikkelingsbeleid. Ik heb zijn tekst gekregen en ik kan al zijn visies, accenten en waarschuwingen bevestigen. Ik wil die tekst graag overlopen. Maar ik geloof niet dat dit nodig is. Ik kan alleen zeggen dat ik die volledig onderschrijf. Trouwens, ik ben ervan overtuigd dat dit niet alleen het geval is voor mezelf, maar voor alle collega's die momenteel nog dit debat volgen en ook voor alle collega's die betrokken zijn bij het ontwikkelingsbeleid.

De heer Kuylen heeft speciaal het beleid ten aanzien van Zaïre belicht. Ik meen dat ik in mijn inleiding heb aangetoond dat wij op dezelfde golftegenstand zijn afgestemd. Wij moeten meer oog hebben voor de basisbehoeften van de lokale bevolking via kleinschalige projecten die rechtstreeks nuttig zijn voor de betrokken bevolking en waardoor hun ellende wordt gelenigd. De zware inspanningen die traditioneel werden geleverd voor het onderwijs moeten wij enigszins afzwakken om meer prioriteit te geven aan de beroepsvorming en aan andere projecten die meer in aanmerking moeten komen. Inzake onderwijs is

de betrokken bevolking zelf al in staat heel wat tot stand te brengen. De professionele vorming van de volwassenen moet ook prioriteit krijgen. Dit zijn absoluut noodzakelijke accentverschuivingen.

Nog vandaag had ik een ontmoeting met mensen die uit Zaïre terugkwamen. De problemen zijn er erg en ik informeer voortdurend naar de situatie van de lokale bevolking, naar de voedselvoorziening en de andere essentiële basisbehoeften. De toestand is er zorgwekkend, maar het is merkwaardig hoe de bevolking, in samenwerking met onze mensen, in staat is zich door het dagelijkse leven te slaan. Tijdens mijn oponthoud vorige week in Kinshasa heb ik daar nog sprekende getuigenissen van gehad. Het is een dagelijks wonder om door het leven te geraken in de moeilijke omstandigheden waarin die Zaïrese bevolking zich bevindt. Wij moeten beslist — en ik onderschrijf daarmee de gedane oproep — een serieuze inspanning leveren om in samenwerking met onze niet-gouvernementele organisaties die bevolking te helpen. In Zaïre bestaan er nog enorme mogelijkheden. Onze mensen kunnen zich daar nuttig inzetten voor de medemens.

Wat de vragen en opmerkingen betreft, geformuleerd door de heer Hoyaux, moet ik hem inzake onderwijs tegenspreken. Ik sluit mij eerder aan bij wat onder meer senator Kuylen heeft gevraagd, namelijk de inspanning voor het onderwijs wat af te zwakken. Ik geloof ook dat wij op andere gebieden een nuttiger ontwikkelingsbeleid kunnen voeren. Ik weet wel dat daarmee communautaire moeilijkheden gepaard gaan.

De heer Hoyaux meende in de samenstelling van de secties in de ontwikkelingssamenwerking met Zaïre een overwicht ten voordele van de Vlamingen te onderkennen. Men moet hier echter het totaalbeeld bekijken en de situatie in Rwanda-Boeroendi daarbij betrekken, evenals het evenwicht op alle niveaus in acht nemen. Bij dit beeld zal men zeker niet durven denken aan enig voordeel voor de Vlaamse gemeenschap.

De heer Hoyaux sprak ook over de multilaterale samenwerking. Daarvoor bestaan heel wat publicaties waarin men nuttige ideeën kan vinden. Onlangs las ik een rapport van het *Development Assistance Committee*. Wij zullen omstandig rekening houden met het jongste verslag van dit comité bij het opmaken van ons beleid, en meer bepaald bij het vastleggen van de krachtdlijnen inzake multilaterale samenwerking.

Hij heeft ook gesproken over een reeks problemen van de sociale zekerheid met betrekking tot ons personeel overzee. Ik kan daar technisch voldoende op antwoorden hoewel ik het met hem eens ben dat er zekere problemen bestaan. Wij moeten onderzoeken waar wij verbetering kunnen brengen, rekening houdend met de mogelijkheden waarover wij beschikken.

De heer Payfa heeft een reeks vragen gesteld waarop wij kort zullen antwoorden.

De sectoriële verdeling van de ontwikkelingssamenwerking is als volgt : onderwijs 41 pct., landbouw 15 pct., infrastructuur en collectieve voorzieningen 8 pct. en volksgezondheid 11 pct.

Hij heeft ook gevraagd welke projecten in voorbereiding zijn. Wij zullen hem de lijst ervan bezorgen.

Wat de Belgische scholen betreft, gaat het om een hele problematiek. Mijn voorganger heeft ter zake een onderzoek op gang gebracht met het oog op het uitwerken van een oplossing. Wij zullen de contacten die zijn gelegd, hervatten en de tussentijdse inzichten die ter zake zijn verworven opnieuw nagaan om het geheel van de problematiek van die Belgische scholen opnieuw te bekijken.

Hij heeft ook gevraagd naar de stand van zaken in de gemengde commissie. In principe komt die om de twee jaar samen, althans met de concentratielanden. Inzake ontwikkelingssamenwerking evolueren wij echter hoe langer hoe meer naar meerjarenplannen en onze strategie wordt dan ook op langere termijn vastgelegd. Wij kunnen hem ter zake ook de lijst bezorgen.

Vervolgens werd door de heer Egelmeers een en ander naar voor gebracht omtrent de ontwikkelingssamenwerking.

Zoals bleek uit de antwoorden aan andere collega's, blijkt dat wij in algemene zin met zijn inzichten akkoord gaan maar ik wil zijn specifieke vragen toch ook beantwoorden.

Wij hebben de inbreng van uit diverse politieke ideologieën ten eerste nodig en ik onderken gelukkig een grote convergentie, om niet te zeggen consensus, in de ideeën ter zake.

Hij meende vragen te moeten stellen over de samenwerking met socialistische landen. Ik geef hem de verzekering dat er een evolutie is. In plaats van hoofdzakelijk, of quasi uitsluitend, aandacht voor

Centraal-Afrika te hebben, gaat onze zorg nu ook naar heel wat andere landen zoals Sri Lanka, Bangla Desh, Nicaragua, Peru, Mozambique en Angola. Vorige week nog heb ik verschillende contacten gehad met onder meer laatstgenoemde landen. U zult in die landen niet een kapitalistische structuur vinden. Zij verkeren in een moeilijke situatie en hebben onze westerse hulp ongetwijfeld ook hoogst nodig.

Zowel de Nederlandstalige universiteiten als de Franstalige komen zich bij mij beklagen over het beleid inzake de studenten uit de derde wereld. Aan beide kanten rijzen er vragen. Er moet inzicht worden bijgebracht omtrent de reële toedracht van het beleid waarbij rekening moet worden gehouden met de beperkte budgettaire middelen. Wij moeten vooral kwaliteit nastreven.

Ik deel zijn mening betreffende de achterstand van de Vlaamse universiteiten ter zake en ik heb reeds contacten gehad met de Vlior om een inhaalplan op te stellen.

Wij zullen dan ook niet aarzelen om dit door te zetten. Er is nog heel wat te doen en wij zullen daarmee echt niet wachten. Ik zal in dit verband enkele cijfers citeren, want sommige Franstalige collega's, hebben zich beklagd over discriminaties die zij meenden te onderkennen met betrekking tot de universitaire samenwerking.

Voor het geheel van de universitaire samenwerking gaat 281 miljoen naar Nederlandstalige universiteiten en 1188 miljoen naar de Franstalige universiteiten. Men kan dat verdelen over een aantal sectoren. In sommige kleine sectoren hebben wij van Nederlandstalige zijde enig voordeel, in andere belangrijke sectoren is er een gevoelig overwicht voor de Franstalige universiteiten. Dit geldt heel in het bijzonder voor de zogenaamde 800 miljoen, geplafonneerd bedrag voor universitaire studiekosten, waar 55 miljoen gaat naar de Nederlandstalige universiteiten en 745 miljoen — u hebt niet verkeerd verstaan — naar de Franstalige universiteiten. Een ander groot verschil zit hem in het universitair onderwijs in de ontwikkelingslanden, 172 miljoen voor de Nederlandstalige universiteiten, 341 miljoen voor de Franstalige universiteiten. Voor sommige kleine posten — dat werd hier aangeklaagd — als stages en speciale cursussen, is er een overzicht van Nederlandstaligen, maar dan gaat het over een bedrag van 6 miljoen tegenover bijna 1 miljoen. Men kan dat ontleden in zijn diverse rubrieken, dat is nuttig en goed, zelfs tot in detail. Men moet echter het geheel zien. Men kan niet ontkennen dat er een grote ongelijkheid bestaat, idem op het gebied van de Abos-beursstudenten, waar voor 1980 werd gepland 217 naar de Nederlandstalige universiteiten en 796 naar de Franstalige universiteiten. Ik moet eraan toevoegen dat voor dit academiejaar de situatie is geëvolueerd naar 332 voor de Nederlandstalige universiteiten en 676 voor de Franstalige. Dat is nog steeds een verhouding één derde tegenover twee derde.

Ik meen daarmee in ruime mate geantwoord te hebben op uw vragen ter zake. Meer specifiek hebt u gevraagd wat mijn mening is over het Brandt-rapport. Ik meen dat het hier gaat om een constructief evenwichtig voorstel voor een waarachtige dialoog gemaakt door experts die bevoegd zijn in de materie. Dit rapport is ongetwijfeld een waardevolle bijdrage en zal ons inspireren voor de toekomstige globale ondernemingen, waar België ongetwijfeld haar steentje zal bijdragen. Het bevat nuttige ideeën omtrent de nood en de dringende hulp die moet worden geboden om het voedsel- en het energievraagstuk in de wereld op te lossen. Er werden een aantal mechanismen voorgesteld om de ontwikkelingssamenwerking waarachtig naar de ontwikkelingslanden toe reëel vruchtbaar te maken. U weet ook dat onze voorganger ter zake een pact voor solidaire groei heeft opgezet, dat een nuttig middel kan zijn. Het moet evenwel opnieuw worden bekeken. Collega Dewulf heeft gesproken over de betekenis van dit pact in meer dan één opzicht. Vanuit diverse kanten in ons land, in Europa en in de wereld moet men nuttige ideeën aanbrengen. Men moet zich daarbij niet direct afvragen waarin die nu verschillen, maar wel waarin zij overeenkomen en hoe wij samen daaruit een geheel kunnen halen waaraan wij allen iets hebben om de toestand te verbeteren.

Ik heb reeds geantwoord aan de collega's, onder meer aan de heer Humblert, die vragen hebben gesteld over die 800 miljoen en over de modulering die is aangebracht met betrekking tot 100 pct. van Nederlandstalige zijde over de jongste drie jaar, respectievelijk 65 pct. van Franstalige zijde. Ik heb melding gemaakt van het inhaalplan dat ik heb gemeend te kunnen en moeten verantwoorden.

Ik wens heel speciaal aan collega D'Haeyer te zeggen dat het mij verheugt dat er bij de liberale families in ons land een grote convergentie van ideeën bestaat met betrekking tot deze uit socialistische en christendemocratische hoek. De opvattingen van de diverse politieke formaties blijken gelijklopend te zijn. Dit verheugt mij zeer. Ik heb nota genomen van de ideeën die ter zake naar voren werden gebracht. Ik kan deze grotendeels onderschrijven, misschien met hier en daar een verschil van accent, wat niet zo belangrijk is. Mij interesseert veel meer dat wij ook bij deze politieke familie een gemeenschappelijk

programma vinden waarop wij samen een ontwikkelingsbeleid kunnen opbouwen, rekening houdend met de nieuwe internationale economische ordening, van uit Europa naar de ganse wereld toe, waarover collega Dewulf het had in het slot van zijn toespraak.

Laten wij samen, in oprechte parlementaire democratische geest, het ontwikkelingsbeleid opnieuw waarachtig gestalte geven. Wij zullen elkaar hard nodig hebben indien wij morgen als klein maar belangrijk land, met een grote traditie, opnieuw een grote rol willen spelen, rol die wij aankunnen omdat wij er de mensen voor hebben en in feite ook de middelen indien wij deze maar willen aanwenden voor wat onze roeping is : meer rechtvaardigheid, meer billijkheid en vrede op de wereld te brengen. (*Applaus op alle banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Nothomb, ministre.

M. Nothomb, Ministre des Affaires étrangères. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, malgré l'heure avancée, je tiens à répondre comme il se doit aux honorables collègues qui sont intervenus sur des thèmes intéressants et qui ont eu le courage de rester en séance jusqu'au moment de ma réponse.

Malgré l'intervention un peu désabusée de M. Dewulf qui a parlé de tous les nouveaux ministres qui veulent dialoguer avec le Parlement, laissant sous-entendre qu'après quelque temps, les bonnes intentions sont oubliées, je dirai que ma volonté est fondée sur une conviction profonde sur la nécessité d'une politique étrangère qui a besoin de continuité, donc d'un consensus qui ne peut être trouvé que dans le dialogue avec le Parlement, dans un souci d'information réciproque.

Il est heureux que nous soyons au lendemain du Conseil européen mais il est regrettable que je ne puisse vous en parler pendant une heure. Il importe que nous trouvions, ensemble, des méthodes systématiques d'information en tenant compte du rôle du ministre des Affaires étrangères qui doit faire face à de nombreuses demandes internes d'information, tout en assurant, par sa présence, la représentation de la Belgique à l'extérieur.

Je ne vous livre pas cette réflexion pour me plaindre, mais je vous signale en passant que, sur les neuf ministres de la Communauté, je suis le seul qui n'ait pas de secrétariat d'Etat pour m'aider dans la lourde tâche de la représentation de la Belgique au niveau européen. Cela peut se compenser par la situation géographique de Bruxelles mais je suis placé, souvent, devant des dilemmes dans mes contacts avec le Parlement, d'autant plus que le bicaméralisme me pose certains problèmes concernant ma présence dans l'une ou l'autre des deux assemblées.

Ce matin encore, je me suis rendu en commission de la Chambre où j'ai donné de nombreuses informations confidentielles sur le Conseil européen. Il eût été utile de réunir les deux commissions respectives de la Chambre et du Sénat. Ce soir, j'essayerai de vous donner une idée de la ligne de force qui me semble faire l'objet de vos questions.

Je pense que, dans quelques semaines, nous disposerons du budget 1981 et qu'il viendra d'abord en discussion au Sénat où il fera l'objet d'un large débat, souhaité par les uns et par les autres. Je me réjouis que le budget 1980 ait donné lieu à l'intervention de 31 orateurs à la Chambre et de 21 au Sénat, dans le courant des mois de novembre et de décembre, ce qui, par rapport aux débats précédents, démontre un surcroît d'intérêt pour la politique internationale. C'est assez compréhensible étant donné la situation actuelle sur le plan international et la nécessité ressentie par tout le monde de trouver un nouveau consensus, si nous voulons jouer notre rôle de petit pays menant une action multilatérale ou bilatérale multiforme.

Je traiterai en premier lieu des grands secteurs et, ensuite, je répondrai aux questions un peu plus précises qui ont été soulevées.

Je vous parlerai tout d'abord de l'Otan, de la paix, de la détente, de la sécurité, de la défense, sujets qui ont été soulevés par le premier orateur, M. Boey, ainsi que, d'ailleurs, par d'autres intervenants.

Les fondements de notre action politique étant parfois mis en question, il me paraît utile de répéter que, pour nous, il n'y a ni alternative ni hésitation en ce qui concerne notre intégration au sein de l'Alliance atlantique. Malgré les critiques que l'on peut formuler sur certaines modalités ou sur des actions précises, la volonté se manifeste en Belgique — tant au gouvernement qu'au Parlement, aucune tendance importante en sens contraire ne s'est manifestée — de maintenir notre pays dans cette ligne. Si nous différons parfois d'avis sur des nuances que nous devrions apporter ou que l'Otan devrait apporter à sa propre action, l'engagement de la Belgique au sein de cette organisation ne fait pas de doute, du moins pas pour le gouvernement. Je le répète : aucune tendance importante ne veut changer l'attitude de base de la Belgique soit en la poussant vers le neutralisme, soit en voulant lui

faire accepter une finlandisation, pour employer un mot qui déplaît aux Finlandais mais qui a une signification consacrée dans notre vocabulaire.

A la Chambre, M. Van Geyt m'a accusé d'être un « atlantiste » inconditionnel. Ce reproche ne m'a nullement gêné. J'ai répondu, et je redis devant le Sénat, que la Belgique est fermement engagée dans ce sens et qu'il n'y a ni alternative, ni volonté en sens contraire.

Plusieurs orateurs se sont dits gênés de s'adresser au ministre des Affaires étrangères alors que des problèmes de défense étaient en question. Les deux sont liés; il est évident que le ministre de la Défense nationale supporte une partie de la charge de la politique étrangère de la Belgique, tout comme le ministre des Affaires étrangères est responsable, avec lui, des problèmes de sécurité et de défense.

Pour mettre en doute notre volonté politique, certains soulignent l'affaiblissement de notre effort budgétaire de défense qui s'est manifesté ces dernières années, et plus particulièrement après 1978, année où nous avions pris l'engagement collectif dans l'Alliance, non pas vis-à-vis des Américains, mais les uns à l'égard des autres, d'augmenter notre budget de défense de 3 p.c.

A l'étranger, j'ai eu l'occasion de faire part de ma conviction profonde, à savoir que cela ne signifie nullement de notre part une moindre volonté de remplir pleinement nos obligations au sein de l'Alliance. Au début des années septante, nous avons consenti un effort plus grand que d'autres pays de l'Alliance, en accroissant nos dépenses militaires et en modernisant notre matériel. Il se fait que nous connaissons actuellement des difficultés budgétaires, auxquelles nous devons adapter notre effort de défense.

M. Boey et d'autres orateurs après lui ont parlé de l'implantation des missiles.

Il est vrai que le Parlement n'a pas eu l'occasion d'en discuter après la prise de position du gouvernement. Nous avons pourtant décidé de prendre attitude au mois de septembre afin que, l'exécutif ayant rempli sa mission, qui est de définir une position, le Parlement ait l'occasion d'exercer son contrôle.

D'autres événements politiques sont également intervenus. Le Premier ministre vous a fourni les réponses quant à l'interprétation de l'attitude arrêtée le 19 septembre, lors du débat sur la déclaration gouvernementale au Sénat. Je ne puis que confirmer que cette attitude est basée sur le texte mis au point par le gouvernement et qu'elle inspire les démarches concrètes du ministre des Affaires étrangères ainsi que les instructions à nos postes diplomatiques, informés par nos soins de la signification précise et opérationnelle de notre position.

M. Dewulf. — Pourrions-nous recevoir ce texte ?

M. Nothomb, Ministre des Affaires étrangères. — Un document d'une page est consacré à cette position.

M. Dewulf. — Nous n'avons que quelques coupures de presse.

M. Nothomb, Ministre des Affaires étrangères. — Il suffit de demander le texte.

M. Dewulf. — Le Parlement doit-il « demander » cette information ?

M. Nothomb, Ministre des Affaires étrangères. — Je suppose que vous avez pris connaissance des informations qui ont paru partout. Je puis transmettre au Parlement les décisions du Conseil européen qui s'est tenu avant-hier. Si vous voulez le texte authentique, vous le recevrez, mais je ne puis inonder les parlementaires de documents qui ont un caractère public. Bien entendu, il convient de discuter de tout problème sur base d'un texte; en temps opportun, il sera inséré dans le dossier.

Toujours en ce qui concerne les missiles, l'attitude de la Belgique est évidemment conforme à la décision à laquelle elle a participé, avec tous ses partenaires de l'Alliance, en 1979. Il est donc faux de prétendre que la Belgique hésite sur ce point. Un problème de modalité s'est posé quant au déploiement en Belgique et, au moment de la prise de décision, à propos de la part qui nous revient.

A ce sujet, notre attitude et l'interprétation qui en a été donnée permettent de préciser notre position : elle tend à aider l'Alliance dans le sens des négociations. L'objectif idéal que nous visons est l'annulation des équipements en missiles de théâtre, tant du côté soviétique que du côté européen. Il va de soi que nous ne voulons pas diminuer, par un manque de clarté, le respect de notre propre alliance au niveau des objectifs. Dans le développement des négociations et des décisions intermédiaires à prendre, le gouvernement veillera à ne pas porter atteinte, par des hésitations, à la crédibilité de l'engagement qu'il a pris, d'avoir

des équipements en 1983, si cela s'avérait nécessaire en cas d'échec des négociations.

J'en viens au second sujet abordé par bon nombre d'orateurs et, en particulier, par M. Radoux et par M. Croux : le sujet européen. C'est bien normal puisqu'il s'agit de l'axe principal de notre politique étrangère, comme je ne manque pas de le rappeler à chaque occasion. Il me paraît utile qu'un certain nombre de parlementaires européens conservent leur double mandat pour que les deux assemblées puissent être informées et que le gouvernement puisse être interrogé sur les problèmes qui se posent à l'échelon européen.

Je m'étendrai davantage sur le Conseil européen de Luxembourg qui constitue l'événement des derniers jours et qui revêt pour moi trois caractéristiques. D'abord, il confirme la tendance que j'avais déjà perçue à Venise, à savoir revenir au rôle véritable du Conseil européen qui n'est pas de discuter de problèmes précis en formulant des décisions à ce sujet; mais d'une part entériner des travaux qui avaient été préparés et leur donner une plus grande solennité — c'est le cas pour les problèmes de type Moyen-Orient qui avaient été longuement examinés par les services de coopération politique et par le Conseil des ministres des Affaires étrangères — et d'autre part, procéder à un large échange de vues des problèmes fondamentaux qui se posent à l'Europe dans sa vie interne et externe. Il s'agit, en 1980, des problèmes causés par la crise économique mondiale que nous devons traverser et affronter dans des circonstances diverses mais d'une manière fondamentalement identique.

Dans la déclaration finale du Conseil européen, il est bien entendu fait état de principes mais aussi d'une grande incertitude, d'une certaine angoisse quant à l'escalade des prix pétroliers. Le rôle des chefs de gouvernement n'est pas d'alarmer l'opinion publique. Cette déclaration constitue une indication ferme de la vigilance extrême dont nos gouvernements doivent faire preuve dans les deux années à venir. Si l'augmentation du prix de l'énergie se poursuit, l'Europe rencontrera des difficultés très sérieuses et des problèmes insolubles se poseront aux pays en voie de développement. Mon collègue le ministre à la Coopération et au Développement parlait de notre effort budgétaire pour aider ces pays. Si vous le comparez à l'augmentation de la facture pétrolière que subissent au même moment ces pays, suite à des décisions qui ne sont pas de notre fait, on constate un déséquilibre de : l'ort de compensation des uns vis-à-vis de la pauvreté qui s'accroît et de l'effet d'aggravation de la pauvreté provoquée par des circonstances économiques mondiales.

On a renouvelé, parfois, il s'agissait peut-être de vœux pieux, la volonté de diminuer la dépendance énergétique de l'Europe à la fois par des économies d'énergie et par la recherche des énergies alternatives.

Nous avons eu une intéressante discussion au terme de quatre ans de présidence de la commission assumée par M. Jenkins.

Sur base de cette expérience on a mesuré l'évolution du fonctionnement concret des institutions pendant quatre ans. On a décelé un certain nombre de lacunes que des orateurs ont souligné ici. On a constaté combien le Conseil européen avait pu, à un moment donné, empiéter sur les compétences d'autres institutions. La correction a été apportée. Le Conseil européen a repris son rôle d'impulsion générale, de confrontation et de confirmation de positions qui ont été préparées au niveau du Conseil des ministres. Certains ici se sont fait l'écho des doléances concernant le Conseil des ministres. Sa tâche est difficile. En effet, il est divisé en un certain nombre de comités ministériels spécialisés. La Belgique y compte huit représentants. Certains pays en comptent plus. Un Conseil des ministres réunit donc, pour dix pays, plus de cent ministres impliqués dans cette prise de décision. Or, tout est interdépendant pour une politique coordonnée.

Plusieurs chefs d'Etat ont indiqué leur volonté de renforcer la coordination interne au sein de ce Conseil des ministres, ce qui faciliterait le dialogue avec le Parlement et une prise de position à long terme qui soit d'emblée cohérente.

Il m'a été demandé si nous avions discuté du rapport des trois sages. Nous l'avons fait brièvement. D'abord, pour constater que le Conseil des ministres s'était mis d'accord sur la mise en œuvre d'une série d'avis et ensuite, pour établir que, sur d'autres matières, l'accord n'avait pas été obtenu.

Un des intervenants a considéré une certaine phrase du communiqué comme étant de l'eau bénite de cour.

Le débat institutionnel a bien eu lieu à l'occasion de la discussion du rapport du président sortant de la Commission.

On a dû constater, et un collègue l'a déploré, que pour la formation de la nouvelle Commission qui entrera en fonction au début de 1981, la concertation préalable ne fut pas excellente puisque, par suite des circonstances, la désignation du président de la Commission eut lieu

assez tardivement et que la concertation avec les Etats ne s'est pas faite dans des conditions idéales.

Bien entendu, tout le monde souhaite que la Commission joue son rôle. Notre pays, très spécialement, désire que, par une meilleure cohésion interne et un dynamisme externe accru, la Commission développe efficacement son action politique dans le système institutionnel européen.

Plusieurs délégations, dont celle de la Belgique, ont plaidé pour un dialogue franc avec le Parlement européen. Vous connaissez les réserves exprimées par un certain nombre de pays à l'égard des menaces d'extension des compétences du Parlement européen et d'un empiètement éventuel de ce Parlement sur des compétences qui ne sont pas les siennes. Notre position est que le Parlement européen exprime l'Europe démocratique et qu'il possède des compétences déterminées. Il est un instrument institutionnel collectif pour l'Europe, que nous devons valoriser pleinement, par un dialogue ouvert avec lui, par l'exercice des compétences propres de la Communauté et par la coopération politique.

Cette coopération politique, plusieurs d'entre vous l'ont souligné, prend de plus en plus d'importance; nous devons veiller à ce qu'elle ne lèse pas l'exercice des compétences prévues par les traités. Il est cependant évident que la coopération politique garde toute son importance, dans les relations avec le monde extérieur comme dans les relations économiques internes, pour la coordination et la définition d'objectifs communs à donner à des politiques économiques menées au niveau national.

La discussion relative au Japon fut assez brève. On a entériné la position exprimée au Conseil des ministres, le 25 novembre, quant aux relations avec ce pays. Tout le monde est conscient de la gravité des problèmes qui menacent très concrètement un certain nombre de nos secteurs industriels : surcroît de compétitivité japonaise, meilleure organisation de la recherche et de l'innovation. Tant au Japon qu'aux Etats-Unis, on a discuté longuement de l'innovation industrielle, mais il a été également question des relations monétaires qui aggravent les différences de compétitivité de nos entreprises vis-à-vis de ces deux grandes entités industrielles. Ces problèmes étaient au cœur du débat économique et social.

Nous avons également parlé de la Pologne. Un communiqué que d'aucuns ont qualifié de très ferme, même de dur, exprime la sympathie éprouvée pour le peuple polonais et souligne, *in fine*, que chacun est prêt à l'aider, dans la mesure où il le désire, à surmonter la crise économique qu'il traverse et qui constitue un des éléments de l'évolution politique de ce peuple.

Dans cet esprit, nous avons estimé qu'un effort devait être consenti, même si la Pologne est déjà fort endettée et éprouve des difficultés financières à honorer ses engagements. C'est le cas pour notre pays.

Nous devons donc faire un effort supplémentaire, afin de permettre à la Pologne de faire face à cette accumulation de difficultés économiques dont certaines ont une origine politique. Comme nous souhaitons que ce pays puisse résoudre ses problèmes en toute autonomie et souveraineté, nous devons l'aider dans cette voie.

Chaque pays le fera, puisque la Pologne désire — et c'est la raison de mon prochain voyage — entretenir des relations bilatérales avec nos pays. Mes prédécesseurs ont tous entretenu des relations spécialement cordiales avec ce pays qui fait partie d'une autre alliance que la nôtre.

C'est pourquoi je me rendrai demain à Varsovie, à l'invitation de mon collègue des Affaires étrangères polonais, qui m'a renouvelé, au mois de septembre, l'invitation qu'il avait adressée antérieurement à mon prédécesseur.

La date choisie des 4 et 5 décembre donne évidemment à cette visite, après le Conseil européen, une signification particulière.

Il est bien entendu que les informations sur les états d'esprit dans les divers pays européens, d'une part, et celles que je pourrai recueillir en Pologne sur les désirs du gouvernement polonais et sur la situation réelle à laquelle il doit faire face, d'autre part, seront partagées avec nos collègues européens et de l'Alliance atlantique.

On m'a demandé si la question du siège du Parlement européen avait été évoquée. Elle l'a été. Comme la Belgique l'a annoncé, ce n'est pas nous qui demandons un changement du statu quo, pas plus que la France d'ailleurs. Mais comme des questions ont été posées au Parlement européen, les gouvernements responsables doivent se pencher sur ce problème avant juin 1981. Les trois ministres des Affaires étrangères de France, du grand-duché de Luxembourg et de Belgique feront une première approche, puisque les trois sièges concernés par l'activité du Parlement européen se trouvent dans ces trois pays.

Des conversations préalables et informelles se poursuivent à ce sujet. Sans doute en reparlerons-nous lors du prochain Conseil européen.

En ce qui concerne le budget, M. Croux a souligné l'importance de la présence ministérielle lors des débats budgétaires, qui sont au cœur de la politique. Ce problème politique pourra, je l'espère, trouver une solution dans la concertation entre le Conseil et le Parlement lors de la confection du budget de 1981.

Evidemment, derrière cette procédure d'application immédiate, se profilent des problèmes plus fondamentaux qui se posent pour le budget de 1982. On discute déjà beaucoup au sein du gouvernement et des commissions de la nouvelle structure du budget européen qui devra être proposé par la Commission, en vertu du mandat qu'elle a reçu le 30 mai 1980, pour pouvoir présenter le budget de 1982, qui doit permettre de respecter les objectifs de la politique agricole commune, dans le cadre des principes des ressources propres, mais qui doit aussi veiller à un meilleur équilibre entre les politiques, d'une part, et entre les différents pays, d'autre part, quant à l'effort budgétaire qu'ils doivent accomplir.

En Belgique, nous n'attendons pas uniquement les propositions de la Commission. Nous réfléchissons aussi à la structure que nous devrions pouvoir proposer et discuter avec nos partenaires à partir du mois de juin pour le budget de 1982.

Je n'ai pas de commentaire à faire sur le conseil spécial des ministres des Affaires économiques, des Finances et des Affaires sociales. Un premier effort pour répondre à cette non-coordination dont nous nous plaignions tout à l'heure doit permettre une meilleure préparation des décisions pour faire face aux problèmes économiques et sociaux fondamentaux qui se posent à l'Europe.

Je répondrai maintenant aux questions qui m'ont été posées sur la politique agricole par notre collègue M. Sondag.

Dès qu'il y a discussion de politique commune ou du nouvel équilibre du budget, il est évident que la politique agricole se trouve au centre du problème.

M. Sondag ne doit pas s'étonner que le ministre des Affaires étrangères s'intéresse à la politique agricole commune qui est, en fait, au cœur des problèmes politiques européens. La volonté de la Belgique est évidemment de maintenir cette politique agricole commune, la seule qui, au niveau de la CEE, ait une réelle existence. Elle ne doit évidemment pas pâtir des difficultés éprouvées pour aboutir à d'autres politiques communes. La poursuite d'une politique agricole commune soutenue par tous les pays de la Communauté est impossible sans une maîtrise de l'évolution des dépenses agricoles et une recherche en commun d'une efficacité plus grande qui permettra d'atteindre les objectifs prévus dans les traités, objectifs qui rencontrent toujours l'adhésion du gouvernement belge.

Des problèmes très concrets se posent. Au dernier Conseil des ministres, nous avons parlé longuement du beurre néo-zélandais. Il est évident que dans le cadre de la politique extérieure et mondiale de la Communauté, nous avons des obligations particulières de solidarité. Il est tout aussi évident que ces obligations ne doivent pas être uniquement à charge des agriculteurs de la Communauté. Il s'agit d'un problème de politique générale. Il en va de même de la politique menée à l'égard de certains pays ACP, notamment en ce qui concerne le problème du sucre. Nous avons, par exemple, défendu, pour des raisons politiques et non strictement agricoles, l'augmentation du contingent sucrier au profit du Zimbabwe. Nous avons donc, dans ce dernier cas, dépassé les intérêts agricoles en soulignant qu'il s'agissait bien d'un effort de politique générale qui ne devait pas être imputé à un secteur particulier de la politique interne de la Communauté.

En ce qui concerne le point de TVA, il a été clairement dit par un certain nombre de pays, bien que cela n'apparaisse pas dans le communiqué final du sommet, qu'il n'était pas question de dépasser cette limite pour le budget de 1982. S'il faut limiter les dépenses budgétaires et donc contrôler mieux l'évolution de la politique agricole commune pour atteindre les objectifs qu'on s'est fixés, tels, par exemple, la diversification régionale et la rentabilité des entreprises agricoles, on ne peut toutefois pas s'en tenir à des chiffres fétiches.

Cependant, s'il est prouvé que d'autres politiques viendraient en décharge de la politique budgétaire nationale, il n'est pas exclu que certains Etats membres revoient leur attitude et acceptent de dépasser, après ratification par les Neuf, et bientôt par les dix Parlements, la limitation prévue.

Par ailleurs, de nombreux orateurs, dont MM. Radoux, Storme, Bertrand et de Bruyne, ont évoqué longuement la conférence de Madrid. Bien que des craintes aient été émises au sujet de la tenue de cette conférence, la position de la Belgique a été volontairement optimiste.

Nous avons d'ailleurs désiré être présents au niveau ministériel dès l'ouverture de cette conférence et avons annoncé, en outre, l'adhésion de la Belgique à une réunion ultérieure de mise en œuvre de la déclaration finale d'Helsinki. Nous voulons qu'il y ait d'autres étapes.

Bien entendu, comme le disait M. de Bruyne, il ne faut pas se faire d'illusions quant aux solutions miracles qui pourraient sortir de ce genre de confrontation. S'il ne faut pas diminuer les efforts de défense tant que l'on n'est pas certain que la paix est organisée, il ne faut pas, non plus, réduire les efforts de détente tant qu'on n'a pas perdu espoir. Malgré le fait que l'Union soviétique savait avant l'ouverture de la conférence — c'est d'ailleurs pourquoi elle a essayé de la court-circuiter — que conformément à l'application de l'acte final des accords d'Helsinki, les pays occidentaux feraient usage de leurs droits et poseraient des questions sur l'application des droits de l'homme en URSS, sur le droit à l'information, sur la liberté des citoyens et sur les droits politiques, malgré toutes ces difficultés, la conférence a eu lieu dans un sens conforme au vœu émis par la Belgique depuis plusieurs mois.

Nous souhaitons que cette conférence soit équilibrée, que la discussion des principes ne soit pas écartée, que l'on ne renonce pas à poser des questions sur la manière dont sont appliqués les accords d'Helsinki. Il fallait aussi discuter ensemble des mesures positives, notamment pour préparer une nouvelle initiative vers le désarmement par le développement de mesures de confiance dont nous espérons bien qu'elles feront l'objet d'un mandat à la fin de la seconde phase de la conférence de Madrid.

Vous savez que la Communauté européenne prendra également des initiatives afin de développer l'information dans la corbeille n° 2 à propos des problèmes économiques et qu'en ce qui concerne le problème des droits de l'homme, nous n'avons pas hésité à rappeler ce qui, selon nous, ne va pas dans un certain nombre de pays. Ceci non pas pour entretenir un climat de guerre froide mais, au contraire, pour appliquer les accords d'Helsinki signés en 1975.

Cet effort est également poursuivi à Vienne dans le cadre de la réduction mutuelle équilibrée des forces. Nous savons que ce sera long, mais il ne faut jamais renoncer. M. Radoux l'a très bien formulé en disant qu'il fallait être plus obstinés que les cliniciens de l'obstination et plus patients que les virtuoses de la patience. Je trouve la formule jolie et ne manquerai pas de l'utiliser à l'avenir, s'il le permet.

Plusieurs collègues ont parlé de l'Afrique du Sud qui reste un sujet très controversé et controversable. Vous savez que j'ai reçu le ministre des Affaires étrangères d'Afrique du Sud, ce qui est normal puisqu'il était en visite officielle dans notre pays et que nous entretenons des relations bilatérales avec son pays. Je ne lui ai cependant pas caché quelle était la position de notre pays tant à l'égard de la politique d'apartheid que de la question brûlante de la Namibie.

Le problème est difficile et ceux qui le traitent de manière simpliste ne sont pas réalistes. Le gouvernement belge s'est fait représenter à la conférence de Maputo par le ministre Coens et s'est engagé à collaborer à la recherche d'une solution, pacifique si possible, et pour y arriver, le meilleur moyen est une coopération régionale, ce qui nécessite de la part de l'Europe — et quel que soit leur régime — un effort de solidarité à l'égard de ces pays.

M. Storme m'a posé une série de questions quant à l'organisation du département et de nos services diplomatiques. Je considère effectivement que ce sont des problèmes importants. Pour mener une politique de présence dans le monde entier, il faut, en effet, une bonne organisation.

J'ai découvert, lorsque j'ai été nommé ministre des Affaires étrangères, que ce département disposait d'un corps de fonctionnaires de grande qualité tant au niveau diplomatique qu'au niveau des carrières intérieures. S'il a, dans une certaine mesure, été partiellement frappé par la politisation, il y a cependant échappé davantage que d'autres. Je m'engage à maintenir, autant que faire se peut, cet esprit de civisme et d'indépendance des fonctionnaires à l'égard des allégeances politiques.

La Belgique dispose d'un corps diplomatique de 400 personnes, chiffre de loin inférieur au nombre de diplomates que comptent les Pays-Bas, par exemple.

Je suis particulièrement attentif à la bonne organisation des services extérieurs en général et de l'intendance en particulier.

Je veille notamment à faire remplacer, lorsque cela s'impose, l'un ou l'autre central téléphonique devenu trop vétuste. En effet, nos ambassadeurs à l'étranger doivent pouvoir atteindre l'administration centrale du département dans les plus brefs délais. La liaison radio avec les postes situés dans des zones dangereuses du monde doit également être assurée, car il importe de pouvoir toujours prendre contact par télex avec l'administration centrale.

Certains orateurs ont fait allusion à la répartition linguistique des agents au sein de mon département. Je ne répondrai pas en me

référant à des statistiques, car j'en ai déjà publié un certain nombre par la voie du bulletin des *Questions et Réponses*.

Monsieur Storme, vous connaissez certainement l'effet du boomerang. Je pourrais aisément vous démontrer qu'il existe une écrasante supériorité flamande au département des Affaires étrangères, mais il est certain que, immédiatement, des francophones, légitimement si une démonstration est juste, m'adresseront des reproches à ce sujet, estimant cette supériorité inadmissible.

Je vous ai donné le nombre de diplomates belges actuellement en fonction à l'étranger, et il est indéniable que la répartition favorise les agents néerlandophones. Il convient d'ailleurs de remédier à cette situation.

Il est certes toujours possible, mais je ne crois pas que telle soit la volonté de M. Storme, de reprendre soit les chefs de poste ambassadeurs, soit les consuls généraux, soit les multilatéraux et de démontrer que dans telle ou telle catégorie, une inégalité subsiste.

La délégation belge au Conseil européen est composée de 20 personnes. Je vous engage à vous renseigner quant à l'appartenance linguistique de ses membres. Ils sont tous d'excellents agents et je me réjouis de les accompagner, mais n'oubliez pas que les décisions importantes sont prises à ce niveau.

Quels sont les deux champs principaux de notre action ? D'une part, la Communauté européenne. Qui est notre représentant permanent au sein de cette instance ? Qui représente le ministre dans les huit conseils des ministres ? D'autre part, l'Otan qui constitue un autre grand axe de notre politique. Qui est le représentant permanent de la Belgique à l'Otan ? Il s'agit toujours, je le répète, d'excellents fonctionnaires. Mais de grâce, regardez les choses en face.

Je suis prêt à discuter de cette répartition, et reconnais que les francophones ont, en général, la part qui leur revient.

Rien ne sert de se référer sans cesse à des statistiques dans ce domaine. Nous risquons ainsi de miner la confiance que doivent avoir les Belges dans leur ministre des Affaires étrangères.

Je puis vous assurer que ce problème retient toute mon attention. Je fais d'ailleurs en sorte qu'une répartition correcte des agents dans les postes importants soit respectée.

Il importe, en effet, que tout Belge qui se rend à l'étranger puisse rencontrer, où qu'il se trouve, des fonctionnaires partageant ses affinités culturelles et linguistiques. Tout le monde doit, en outre, se sentir représenté partout.

Je suis, je le répète, toujours prêt à ouvrir un dialogue à ce sujet, mais vous assure qu'il n'y a aucune discrimination à ce niveau.

M. Storme. — Vous me reprochez de procéder par découpages alors que vous agissez de même.

M. Nothomb, Ministre des Affaires étrangères. — Pour étayer ma démonstration, je pourrais dire tout simplement que le secrétaire général du ministère ou le délégué permanent à tel ou tel endroit appartient à tel ou tel rôle linguistique. Comme vous êtes un homme intelligent, vous me répondrez en m'opposant tel autre cas. Toutes les démonstrations sont possibles dans chaque champ d'action. Cependant, la présence de chacun est réelle. Et s'il y avait dans des champs entiers d'action une absence, je veillerais à la combler.

La femme de César ne peut être soupçonnée. Je ne veux pas que le ministère des Affaires étrangères puisse être soupçonné de biaiser par rapport aux intérêts belges qui sont à la fois globaux, communautaires et régionaux, puisque nous vivons dans un État divers.

Op sommige vragen van de heer de Bruyne heb ik al een antwoord gegeven.

Heij heeft ook de problemen van het Midden-Oosten aangeraakt.

Wat zoekt de EEG te bereiken in de islamitische wereld? Wij hopen dat de bemiddeling van de EEG voor de thans hangende conflicten een stap in de richting van een duurzame vrede zal zijn.

Ce matin, en commission des Affaires étrangères, les députés avaient l'impression que l'initiative relative au Moyen-Orient avait été quelque peu enterrée. Le Conseil européen s'est montré positif à l'égard à la fois des résultats obtenus par M. Thorn et de la nécessité de poursuivre dans cette voie.

Un des enseignements qui s'en dégagent est que les pays arabes voient l'initiative européenne plus favorablement aujourd'hui qu'ils ne la voyaient il y a quelques mois; Israël, de son côté, la voit moins défavorablement. Il y a donc de nouvelles chances pour qu'une formulation émanant de nous, qui n'avons pas de responsabilité directe dans cette région du monde, puisse contribuer à l'élaboration de propositions de paix. Non pas que nous devions imposer un plan, mais l'Europe, qui a intérêt à maintenir de bonnes relations avec les deux parties princi-

pales au conflit, peut remplir un rôle en proposant des orientations réalistes, même sous forme d'alternative, en manière telle que l'on sorte des slogans.

C'est la décision qui a été prise. Cela pourrait faire la démonstration de notre capacité en matière de coopération politique.

Personnellement, je pense qu'il y a des chances de réussir et que la multiplication des difficultés permet parfois qu'un certain nombre d'entre elles se résolvent, ce qui n'est pas le cas lors d'une polarisation univoque dans une partie du monde.

C'est pourquoi il conviendrait de poursuivre l'initiative européenne et de développer le dialogue euro-arabe, tout en veillant à ne pas laisser de côté des pays arabes importants, comme l'Égypte, qui ne sont pas parties à la concertation arabe organisée.

M. de Bruyne m'a posé quelques questions à propos de ma visite en Pologne. Il a souligné combien elle serait importante et délicate; j'en ai bien conscience. Mon premier souci est de ne pas compliquer la tâche des Polonais eux-mêmes qui ont la mission d'assurer l'évolution correspondant aux possibilités, à la volonté et à la sensibilité du peuple polonais lui-même.

Par contre, il est utile de réaffirmer des relations bilatérales. Mon collègue anglais, Lord Carrington, s'est rendu en Pologne il y a un mois; d'autres visites y sont annoncées pour le début de 1981. Il convient de multiplier les contacts bilatéraux, en respectant les limites que je viens de décrire.

La Pologne nous a adressé très concrètement une demande de facilités financières : prolongation de délais de crédits, élargissement du contenu de ceux-ci, délai de grâce pour rembourser les dettes venant à échéance l'année prochaine ou l'année suivante. Le Comité de politique extérieure en débattrait demain.

En ce qui concerne l'aide alimentaire dans le cadre des stocks agricoles, je serai porteur de la technicité du dossier pour enregistrer les demandes précises qui pourraient être formulées de ce côté.

Je ne parlerai pas longuement du Zaïre. Nous avons promis au Parlement un débat fondamental sur la politique africaine en général, dans laquelle le Zaïre occupe une place considérable et particulière en ce qui nous concerne.

Si j'ai bien compris, le Parlement voudrait deux grands débats : l'un sur les ventes d'armes et l'autre sur notre politique africaine. J'espère pouvoir fournir les éléments de base au premier débat dans le courant du mois de décembre et ceux du second débat dans le courant du mois de janvier. Ces débats permettront, je le souhaite, après avoir échangé informations, considérations et arguments, de « relativiser » les prises de position des uns et des autres et d'aboutir à une ligne de conduite qui rencontre la plus large adhésion ou, du moins, une large compréhension.

Mme De Loore et M. Roland Gillet ont soulevé le problème de la ratification de la convention de Washington. Si mes souvenirs sont bons, nous avons émis un avis positif en Conseil des ministres et envoyé le projet au Conseil d'Etat qui devrait rendre son avis assez rapidement. Les difficultés relatives aux conflits de compétences entre le ministère de l'Agriculture et d'autres départements ainsi qu'entre le pouvoir national et les pouvoirs régionaux ont été réglées. Nous espérons donc soumettre très prochainement ce traité à l'appréciation du Parlement.

D'aucuns rétorqueront que c'est ce qui avait déjà été dit en 1978. Personnellement, depuis que je suis au département, j'ai veillé à ce qu'un certain nombre d'étapes soient franchies. Les difficultés de fond ont été rencontrées et — je vous en donne l'assurance — cette convention viendra sans délai devant les Chambres.

M. Storme a parlé aussi du grand nombre de traités qui ne sont pas approuvés et de directives qui ne sont pas mises en œuvre. Il est vrai que notre pays est coupable de non-application de plusieurs directives.

La cause en est généralement la nécessité d'une coordination inter-ministérielle pour formuler les textes d'application de ces directives européennes, coordination qui nécessite de longues concertations, d'où des retards. Je déposerai la liste de ces directives et des traités à ratifier au Conseil des ministres et nous essaierons de rattraper le temps perdu. Il y a là un gros effort à faire par le gouvernement d'abord, par le Parlement ensuite. Je m'y emploierai.

M. Humblot m'a interrogé sur l'exportation d'armes. A la Chambre, j'ai déclaré que j'aborderai cette question lors du débat demandé par le Parlement et qui, comme je l'ai promis dès le mois de mai, devait s'ouvrir dès après le vote du budget des Affaires étrangères. Nous terminerons incessamment la discussion de celui-ci et je déposerai dans le courant du mois de décembre une note posant le problème à la fois dans les faits, dans les principes et dans l'optique de l'organisation du

contrôle par la Belgique. Cela doit être fait à tête reposée. Je m'engage donc formellement à amorcer le débat par une note de l'exécutif et, bien entendu, je resterai par la suite à la disposition du Parlement.

MM. Dalem et de Wasseige ont parlé de Chooz. J'ai reçu ces parlementaires ainsi qu'une délégation de bourgmestres et de défenseurs de l'environnement s'inquiétant de la future implantation de la centrale. Je leur ai certifié que nous nous occupons activement de cette question, mais de manière utile. J'entends par là que je me refuse à faire des proclamations incendiaires disant que nous nous opposons à quelque chose que nous n'avons pas les moyens juridiques de refuser ou proferant des menaces que nous sommes incapables de mettre à exécution.

Il est évident que l'implantation d'une centrale de cette dimension dans le voisinage immédiat de notre frontière pose pour nous des problèmes de bon voisinage avec la France.

J'en ai discuté à plusieurs reprises, au niveau politique, avec mon collègue français des Affaires étrangères. J'ai même survolé avec lui, en avion, le site de Chooz pour lui montrer combien proche était notre frontière, combien sinueuse était la Meuse, combien ce problème nous concerne les uns et les autres. La négociation est en cours; plusieurs réunions de commissions paritaires ont eu lieu.

Tout cela s'inscrit dans un ensemble de relations de bon voisinage avec la France, tout au long de la frontière. Beaucoup de problèmes d'eau se posent également; ils sont traités de manière active par mon département, mais s'avèrent étonnamment complexes.

Comme le sont d'ailleurs les *watervragen*, les traités sur l'eau. M. de Bruyne a fait allusion à ma visite à Anvers. J'ai tenu à la faire pour montrer que le ministre des Affaires étrangères se sent concerné par ce problème. Les difficultés, vous le savez, ne sont pas internationales, mais nationales. J'aurais pu m'en laver les mains en attendant que le gouvernement belge me donne, dans une matière où les compétences sont dispersées, une position de négociation à faire défendre par nos représentants. J'ai adopté l'attitude contraire qui consiste, conformément aux engagements pris par le gouvernement, à mettre en œuvre toutes nos capacités diplomatiques et à réunir autour de la table tous les départements compétents, tous les intérêts légitimes existant dans cette affaire, pour dégager la position qu'il serait possible à la Belgique de prendre, tout en songeant à la possibilité de négocier cette position avec les partenaires. Nous avons en effet paraphé un traité et mon collègue néerlandais et moi-même sommes convenus d'entamer les négociations dès que possible. Le Premier ministre a pris des engagements et je mettrai tout en œuvre pour les respecter.

Quant au problème de fond, il devient politiquement, techniquement, budgétairement plus difficile au fur et à mesure qu'on l'examine. A ce sujet, je confirme aux honorables intervenants la volonté du ministre des Affaires étrangères de tout mettre en œuvre pour permettre d'aboutir à une solution concrète.

En ce qui concerne l'aide aux sinistrés du Mezzogiorno, cinq avions belges sont partis vers l'Italie, emportant des dons à la fois d'associations privées ou financées partiellement ou coordonnées par le ministre des Affaires étrangères. Comme ce fut le cas pour l'Algérie, nous attendons la formulation des demandes afin de pouvoir envoyer le nécessaire aux endroits où les secours sont désirés.

Le Comité ministériel a doublé le crédit inscrit au budget de la politique extérieure des Affaires étrangères. Le montant de 4 millions, a été porté à 10 millions afin de faire face aux deux catastrophes survenues ces dernières semaines dans des pays amis.

Je crois avoir répondu ainsi sommairement, vu l'heure tardive, à tous les intervenants qui ont souligné, dans le cadre d'une situation internationale difficile, la responsabilité du ministre des Affaires étrangères. J'en ai bien conscience. Cette tâche est à la fois exaltante, comme l'a souligné un des intervenants, et écrasante. Je m'efforce de m'en acquitter le mieux possible. Mais il est évident qu'on ne peut mener une bonne politique extérieure que sur la base d'un consensus très large obtenu au sein du Parlement. Je m'efforcerai de renouer le plus rapidement possible le dialogue qui fera suite à ce débat budgétaire. (Applaudissements sur les bancs de la majorité.)

De Voorzitter. — Hiermede is de algemene bespreking van de kredieten Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking gesloten.

Comme je vous l'ai annoncé au début de notre séance, la discussion générale relative aux crédits du Commerce extérieur aura lieu ultérieurement.

Pas daarna zullen wij de artikelsgewijze bespreking kunnen aanvatten en zal over het geheel kunnen worden gestemd. Dit geldt zowel voor de begroting 1980 als voor de aanpassing van de begroting 1979.

Hiermede zijn wij aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor vandaag.

PROPOSITION — VOORSTEL

Renvoi — Verwijzing

M. le Président. — Il est proposé au bureau de renvoyer à la commission de la Justice la proposition de résolution concernant l'incendie criminel dont a été victime l'athénée néerlandophone d'Etterbeek, qui est actuellement pendante à la commission de l'Intérieur et de la Fonction publique.

Aan het bureau wordt voorgesteld het voorstel van resolutie betreffende de brandstichting in het Nederlandstalig atheneum van Etterbeek, dat thans bij de commissie voor de Binnenlandse Zaken en het Openbaar Ambt aanhangig is, te verwijzen naar de commissie voor de Justitie.

Pas d'opposition ?

Is hiertegen geen bezwaar ?

Il en sera donc ainsi.

Dan is aldus besloten.

Le Sénat se réunira demain, 4 décembre 1980, à 14 h 30 m.

De Senaat vergadert opnieuw morgen, 4 december 1980, te 14 u. 30 m.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 22 h 20 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 22 u. 20 m.)

